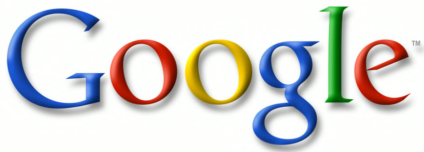
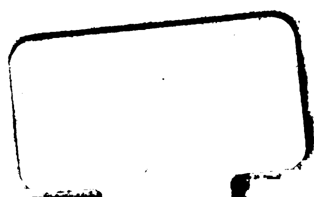

Google

NORDISK
BIBLIOTEK

HOLGER DRACHMANN

KIRKE OG ORGEL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG • MDCCCCIV

NORDISK
BIBLIOTEK

NORDISK BIBLIOTEK

XXVI. Holger Drachmann: Kirke og Orgel, illustreret
1904 af Hans Nik. Hansen. XXIV. Knut Hamsun: Sværmere, 1904
illustreret af Louis Moe. XXV. Selma Lagerløf: Hr. Arnes
Penge ill. af Albert Edelfeldt.

Tidligere er udkommet:

XXIII. J. Blicher-Clausen: Kjeld, illustreret af Louis Moe.
XXII. Thomas P. Krag: Jon Græff, med Akvarel af Chr.
1903 Krohg og Vignetter af Oscar Bojesen. XXI. Mathilda 1903
Malling: Nina, med Vignetter. XX. Karl Larsen: Seksten
Aar, med Titeltegning af Frants Henningsen.

XIX. Herman Bang: Sommerglæder, illustreret af Hans
Tegner. XVIII. Henrik Pontoppidan: Minder, illustreret
af L. Find. XVII. Jacob B. Bull: Fonnaasfolket, illu-
streret af A. Bloch. XVI. Per Hallstrøm: Den døde Fos,
1902 en Historie fra Ødemarken, illustreret af Nils Kreuger. 1902
XV. L. Budde: Julefortællinger, 2. Samling. XIV. Mag-
dalene Thoresen: Signes Historie, Omslagstegning af
Thorolf Holmboe.

XIII. Kristofer Janson: Middelalderlige Billeder, illu-
streret af Louis Moe. XII. Sophie Elkan: Drømmen om
Østerland, med Vignetter efter Fotografier, Omslagsteg-
1901 ning af Gerda Erikson. XI. Sophus Michaëlis: Giovanna, 1901
illustreret af J. F. Wilhjelm; X. L. Budde: Julefortæl-
linger, illustrerede af Carl Thomsen, med Kompositioner
af J. P. E. Hartmann.

IX. Bernt Lie: Hildr, illustreret af Thorolf Holmboe.
1900 VIII. Oscar Levertin: Magistrene i Österås, illustreret 1900
af Nils Kreuger. VII. Vilhelm Bergsøe: Falskmøntneren,
illustreret af Nørretranders.

VI. Vilhelm Krag: Marianne, illustreret af Louis Moe.
1899 V. Selma Lagerlöf: En Herregaardshistorie, illustreret 1899
af Georg Paulli. IV. Karl Larsen: I det gamle Voldkvartér,
illustreret af Frants Henningsen.

III. Axel Lundegaard: Asra, illustreret af Thyra Kleen.
1898 II. Alvilde Prydz: Sylvia, illustreret af Osc. Wergeland. 1898
I. Sophus Bauditz: Sporsne, illustreret af Frants
Henningsen.

BIND, FORSATSER OG FÆLLESTITEL
TEGNEDE AF GERHARD HEILMANN

KØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
STOCKHOLM: ALBERT BONNIER

HOLGER DRACHMANN

KIRKE OG ORGEL

HOLGER DRACHMANN

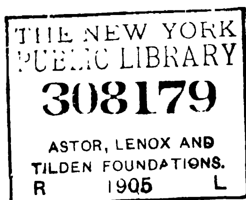
KIRKE OG ORGEL

EN LANDSBY-ELEGI

KØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

1904

TEGNINGERNE AF HANS NIK. HANSEN

*

TRÆSNITTENE ERE UDFØRTE I OSCAR ANDERSENS
XYLOGRAFISKE ATELIER

*

TRYKT I LANGKJÆRS BOGTRYKKERI,
KØBENHAVN

OUVERTURE

SAGNET

Der stander en Kirke paa vildene Mark,
forhen et Skue helt prægtigt:
dog nu er den Kirke kun gammel og klejn —
men Orglet er stærkt og mægtigt.

Den Hvælving slog Revner, og Muren blev mør
og vaklende Korets Pille:
det kender ved Orglet den graa Organist,
saa saare han vil til at spille.

Han tør ikke aabne med Mester-Haand
for hele Register-Slusen,
maa nøjes, han og hans Menighed,
med Tonernes dæmpede Brusen.

Saa lyder Sagnet: Den graa Organist
blev kær i en yndig Kvinde;
han saa' hendes Øjne ved Nat og ved Dag,
men dybest i Tonerne inde.

Saa tren hun i Kirken ved Aftensang:
to store, brændende Øjne,
de fyldte med Syner hver skumrende Krog,
som vilde de Hvælvingen højne.

Det store brændende Øjepar
med Livsens Vemod paa Bunden,
og Honningduften af Brude-Kys
i Smil omkring Pigemunden.

Han suged det Smil; hun var ham jo god:
højt hæved sig Brystlinets Bølger,
som havde de gerne rakt ham det Alt,
hvad hendes Klædebon dølger.

Han følte de Bølger, han suged det Smil,
da greb ham en vaandefuld Smærte:
paa Muren stod Solnedgangs-Skæret i Blod,
og i Tonerne udrandt hans Hjærte.

Det brused, det stormed, det blev en Orkan
over Menigheds-Stemmernes Amen;
da hørtes et Skrig — og et Brag. Der blev tyst.
Kirken laa styrtet sammen.

KIRKE OG ORGEL

I den fugtiggraa Marts-Morgen, lige før Dagens Frembrud, gik to unge Kvindeskikkelser frem og tilbage udenfor den lave Dør, som førte ind til den gamle brøstfældige Kirkes Vaabenhus.

Et Bundt Nøgler sad i den rustne Dør-Laas. Den højeste og slankeste af de unge Piger bøjede sig med ængstlig Forsigtighed frem og aabnede Døren paa Klem.

Hun lyttede — gemt under sit lange Hætte-Slag, skjult af Morgenskumringens Taage — som unge Piger plejer at lytte til den lønlige Lunds sagte Susen, naar de tror at skelne deres Ven og Bejlers Fodtrin derinde ....

Men hun, den unge Kvinde her, lyttede til den gamle Organists dæmpede Orgelspil.

Til Toner af en fjærn Inderlighed: ret ligesom et Hav i legemløs Længsel; et Hav, paa hvis bevægede Bryst et ungt, friskt Solglimt har skinnet, og som i sit graa Dyb aldrig kan glemme det — og derfor vugger den ene Melodi efter den anden bort i det Uendelige.

Toner, der — netop som dæmpede — lod ane Omfanget af den Styrke, der holdt dem bundne. Toner af vemodig Smærte — ikke af Svaghed; af idelig og idelig Fordyben sig i et rigt Sjæls-Væld — gentagende Alt, hvad der er prøvet og fundet skønt og ophøjet — udskydende hvad der er goldt og lavt — — opløsende Dissonansers Bitterhed i *det* store mandige Smil, der løfter Blikket mod Mur-Hvælvingens Brøst og Brist — og ser Himlen aaben og Kunsten uendelig — om saa Kirkens Tag og Korets Hvælving skulde styrte sammen og knuse Orglets Piber som Glas-Stænger!

Hun lyttede, dybtaandende — som bares der Bud til hende fra Verdner af en Renhedens Begejstring, af en Bølgen og Bryden, der gav Ekko i hendes egen brændende Sjæl — og pinligt blottede hendes Omgivelsers Uforstand og Uforstaaelse.

Det var, som afhang hendes Liv af, at hun hørte disse Tonebølger tilende — at hun fulgte dem, indtil Strømmens sidste Skvulpen døde — for at hun kunde sende et bævende: »Tak, Mester Ollivier!« ind i den øde Kirke — — — — — — — —

Og nu forstummede Spillet. Og det matte Skær af en Lygte saa's at bevæge sig derinde.

»Grethi!« hviskede den unge Pige — den mindre, der ikke syntes stort ude over Barnealderen — »Hører Du! det er snart lys Dag! Hvis nogen kommer og ser os — saa siger jeg — ja saa siger jeg, at det er Din Skyld det hele, Grethi! Du vil da ikke tage hans Nøgler med? Kom, jeg fryser — og jeg er bange for at være her paa Kirkegaarden!« —

Og hun rykkede i Venindens lange Slag, der næsten naaede Jorden.

Grethi stod endnu bøjet foran Døren — og berørte med sine varme, bløde Læber det af Taagen fugtige Nøgleknippe — som *hans* Hænder vilde komme til at omslutte. Og sagte sagde hun, uden at vende sig mod den Lille:

Nu gaar han hjem til sit fattige, ensomme Hus. Tænk, hvor ensom han er! Synes Du ikke, at det er Synd for ham, Babli? —

Men den lille Babli bare lo og sagde: »Han har baade en Stær og en Drossel og to Kanarifugle og en Kat. Jeg maa nøjes med »Bijou«; og *den* Hund er saa bidsk og arrig, at man ikke engang tør nævne Ordet *Kat* i Stuen ...... Hyss! dér er Sidsel Stole-Kone!« — — —

Grethi slog hurtig det store Slag over sin lille Veninde. Og som et Par Falke-Unger fløj de to Piger henover Kirkegaarden — svang sig over den lave Mur — løb henad den nøgne Kirke-Bakke — og forsvandt i Taagen ned mod Landsbyen.

Og da begyndte Dagen at lysne heroppe — medens Landsbyen nede i Dalsænkningen slukkede sine Lys og Lamper, søvnig, hverdagsbekymret eller ligeglad — som smaa Byer plejer at vaagne.

Den gamle brøstfældige Kirke hævede, trods Alder og Skrøbelighed, sit Tag og sit Spir op mod den svagt gulnende Himmel.

At Tag og Spir engang havde været kobbertækket — ja man sagde endog delvis forgyldt — men nu kun var dækket med Spaan, vind-og vejrbidt og pjusket som en Uld-Paryk — at de mosgrønne Sokkel-Stene var begyndt at synke ned i den løse, sandede Grund — at Stræbe-Pillerne var bragte til at vakle — at Kor-Rundingen mod Øst og Taarnet mod Vest fremviste dybe Revner — at Brøst og Brist truede Bygningen med Forlis: det saa' man ikke paa denne anelsesfulde Tid af Døgnet — hvor Dagen endnu ikke har sat de skarpe, nøgterne Brilleglas for Øjnene.

Men Helhedens Former og Forhold saa' man. Og denne Helhed var ædel i sin Simpelhed, ren og harmonisk — som selve den Lære, der vistnok havde lydt og altid burde kunne lyde under de graa Hvælvinger.

Saa peb Vaabenhusets Dør paa de rustne Hængsler. Og først traadte Sidsel Stole-Kone ud.

Hun kastede et hurtigt, skarpt, nysgerrigt Blik ned i den Retning, hvor de unge Piger var forsvunden:

»Aa ja, Gu' ja!« sukked hun — rystende overbærende paa Hovedet og samtidig seende ret ondskabsfuldt ud af nogle staalgraa Pupiller, der svømmede i en gullig Øje-Væske. »Unge Gryder med unge smaa Ører — udenfor den gamle Kirke!« —

Saa smiled hun, mimred og rokked som en gammel Kvinde, endda hun kun var midaldrende.

Sommer og Vinter gik hun med samme vatterede Kyse — smilende og mimrende og seende sig godt omkring — altid med et Mundheld, et gammelt Ordsprog eller selvlavet Ordspil paa

Læberne — og altid ved Vanens Magt rystende paa Hovedet og sukkende: »Aa ja, Gu' ja!«

Hun hævede den Lygte, som hun bar i et Par sammensnoede Uld-Lidser — pustede den ud, smiled, — og saa' atter skarpt nedefter.

Saa kom Bengt Bælgetræder; en overskaaren Kæmpe, med et rynket »lukket« Ansigt, lange Arme, rød-haarede tykke Hænder, et Par uhyre Fødder.

Han gik Sommer og Vinter med sort Faareskinds-Kabuds, sort blankslidt Faareskinds-Kofte. Under Armen bar han et Par nedtraadte Siv-Sko, i Haanden et »Klisterhorn« fyldt med Snustobak — Carotten-Rappée Nr. 3. Han talte afmaalt — i Stød — med dyb, hæs Stemme — som naar Vinden svøber om Kirkemuren. Han var spækket med Skriftsteder — fra den Tid, hvor han som ung havde tjent hos den gamle Præst og nydt Elementarundervisning sammen med de opvoksende Børn. Ogsaa havde han i de Aar tilegnet sig latinske Ord og Vendinger — som han hyppigt brugte forkert, men hvorover han rugede som en Skat.

I Tidens Gang var der — som Smuler fra den lidet meddelsomme Organist's Bord — tilflydt ham nogen Indsigt i Orgelbygning og Orgelspillets Teknik.

Han nød i »Menighedsraadet» Anseelse for megen Lærdom og megen Fromhed. Gammel Ungkarl var han — tunghør var han ogsaa; han spiste meget og længe ad Gangen — opholdt sig helst i Kirken, hvor han havde sin Mad-Æske staaende bag Orglet — nød punktligt tre smaa Glas af en Flaske »Ratafia« — for sin svage Maves Skyld — — og forresten havde Ingen nogensinde set ham beskænket, saa lidt som nogen havde hørt ham le eller bande.

Begge to, han og Sidsel, gjaldt for kyndige Vejrprofeter — i det hele taget for to kløgtige Personer, som blev spurgt til Raads om meget.

Begge havde de lovet sig selv at skjule godt hvad de vidste — og hvad de ikke vidste: hvis ikke netop Fordelen bød at afhænde det til Dagens Pris.

De syntes ikke at ældes. Stiltiende lagde de Hvid til Hvid — som om de udregnede, at meget kunde omstyrtes, meget falde sammen, men at *de* om hundred Aar vilde være et velstaaende Par!

Sidst traadte Kirkens gamle Organist, Mester Ollivier, ud af Vaabenhusets Dør.

Idet han undertrykkede en Kuldegysning, rakte han den store Spænde-Bibel, som han bar under Armen, i Tavshed hen til Bælgetræderen; saa slog han Kraven paa sin Chenille-Kavai op om Ørerne, og bankede Fødderne i de højskaftede Støvler utaalmodig mod hinanden.

Intet Under om han frøs.

Han havde spillet vel en Timestid — som han plejede Aaret rundt hver Morgenstund, Vinter og Sommer.

Da mente han sig ubemærket. Han havde sin Andagtsstund derinde i den øde raa-klamme Kirke. Han »fantaserede« — med Spænde-Biblen opslaaet foran sig over Orgelklaviaturet.

Landsbyen forstod det saaledes, at han dels »øvede« sig — dels prøvede, hvad Kirken kunde »taale«.

Hverken for »Kirkeraadet« eller for »Menighedsraadet« var det skjult, at Orglet var stærkt og mægtigt — og burde være Byens og Egnens

Stolthed — medens Kirkebygningen var svag og skrøbelig — og burde være repareret.

Et er imidlertid, hvad Raadet véd — et andet, hvad Menigheden har Raad til.

Mester Ollivier bar en høj, trekantet Kastor-Hat paa tværs over og lidt ned i Panden — som Moden var under Revolutionstiden.

Nu snart en Menneskealder efter den Tid, var han vel den eneste, som her i Landsbyen bar og kunde bære en saadan Hovedbedækning uden at blive komisk.

Sognets grønne Ungdom havde vænnet sig til at se ham saadan — eller den holdtes i ubestemt Respekt af noget i denne oprindelig ranke, med Aarene fremduvende men sluttede, selvpaapassende Skikkelse, der kom og gik sin afmaalte Gang — i regelmæssige Ture — Skridtene som aftalte efter Minutter, ja efter Sekunder.

Han saa' aldrig til Siden, altid ligeud eller op mod den graa, den blaa, den skydækkede eller skyløse Himmel.

I det voksblege, smalle Ansigt, med den fintbøjede Næse, dominerede Panden, bred og fast, og hvori ingen Fure havde sat Mærke — men hvor de stærke, mørke Bryn nu og da drog sig sammen ligesom i en Trudsel, et Varsko .....

Og saa skinnede der under dette bydende »Afvejen« et Par blide indadvendte Øjne, der syntes som et dybt, blankt Kær under en mørk Skov-Skrænt at spejle en evig lyseblaa Himmel.

Vel var Øjnenes Glans ikke altid lige stærk, og vel kunde Skridtene blive tunge og vaklende. Især naar Vaaren nærmede sig, eller naar Høsten stundede til, saa' man Blikket blive tilsløret og den høje Skikkelse bøje sig træt i Smærte.

Men gik nogen ham hilsende forbi, rettede

Skikkelsen sig ved en Viljesytring — næsten militærisk. Og han førte den hvide Haand, med de lange, smalle Fingre, op til den trekantede Hat — og atter med en gratiøs Bøjning ud fra sig i Luften.

Og naar Himlen var høj og ren, naar Solen skinnede, varm men ikke trykkende, og navnlig naar de usynlige Smaafugle sang deres glade smaa Viser — om og om igen: da tindrede Øjnene paa den graa Organist; og i Haanden svinged han sin snoede Ziegenhainer, stødte den kraftig ned i Jorden — og kunde blive staaende saaledes, med Blikket søgende op imod den uendelige Himmel, i en Extase, der syntes at suge Toner til sig fra Lysets og Luftbølgens harmoniske Gang gennem det grænseløse Rum.

III

Bælgetræderen puttede vranten den store Spænde-Bibel ind under sin Kofte — afventende med fremrakt Haand Nøgleknippet, som Organisten ogsaa plejede at række ham.

Men Mester Ollivier holdt stadig om Nøglerne, efter at han havde aflaaset Vaabenhusets Dør.

Det var vel tilfældigt at han stod dér tøvende med Nøgleknippet knuget mellem Fingrene. Lidet aned han, hvor bløde og varme Læber der nylig havde berørt det kolde Jærn. Han tænkte blot: mon nogensinde nogen dernede fra Landsbyen skulde falde paa at søge herud til Kirken saa tidligt . . . det vil jeg ikke haabe!

Og idet han lod Nøglerne falde i Bælgetræderens store, barkede Haand, spurgte han:

»Du ser vel aldrig Folk heroppe ved Kirken, Bengt?«

»Hvor kan jeg vide noget derom?« lød Svaret i Stød-Tone undvigende. »Spørg Sidsel!«

Sidsel formelig smagte med Tungen paa sine Gummer, saa lækker var Tanken om at kunne give en lang Forklaring — i Stedet for at skulle trippe i Tavshed, paa Liste-Sko, forbi de tomme Stolestader langs det kolde Kirkegulv medens Mestren spillede:

»Aa ja, Gu' ja! *Den* maa ha' lang Traad paa

sin Ten, som skal rede unge Kvindfolks Tanker ud« . . .

Organisten afbrød:

»Ingen Omsvøb, Mo'r Sidsel! Hun véd, at jeg derfor lader hende patrouillere her i Kirken, for at ingen Nysgerrige skal forstyrre mig! Naar jeg spiller for Menigheden, saa er jeg i Embede og maa spille som Embedet paabyder. Men paa denne Tid er jeg fri — og vil bruge min Frihed . . . og han tilføjede sagte: under den Herre, jeg tjener!«

Sidsel mimrede og betragtede ham fra Siden af:

»Naar der nu alligevel kommer unge Kvindfolk, som er nysgerrige og som titter ind igennem Døren, Hr. Organist?« — —

Der gled et lille underligt Smil over Mester Olliviers blege Ansigt. *Den* Tanke syntes ham saa fremmed, saa ny. Han vilde til at spørge . . . men hurtig genvandt hans Ansigt sit Udtryk af ophøjet Ro — som var det Hele ham ligegyldigt.

Hilsende førte han Haanden op til Hatten og ud i Luften, tog fast om Knappen paa sin Ziegenhainer, og fjærned sig.

Dog kun nogle Skridt.

Han standsede, vendt mod Kirken, som laa dér, fjærnt fra Menighed og Mennesker paa den nøgne Bakke, saa gammel og graa og brøstfældig — næsten som kunde man *se* den vakle.

Vinden havde rejst sig og revet Flænge i Morgnens Taager — og Lyset sivede ned over Kirkens Tag og Mure, skaanselløs blottende dens Brist og Brøst.

Vinden var kold og Lyset var koldt — og den gamle Mester samled Kavaien om sig smærtelig berørt og med bøjet Hoved.

Saaledes gik han tilbage til Bengt og Sidsel, og spurgte — uden at se paa dem:

»Hvilke unge Kvindfolk kommer herud paa denne Tid af Døgnet?« —

»Ih nu, Faster Birgers smukke Broderdatter, Hr. Organist!« svarede Sidsel triumferende.

Mester Ollivier rystede paa Hovedet, stødte Stokken hæftig mod den frosne Jord, og gik sin Vej, rank, med hurtigere Skridt end han plejede.

De to stod og saa' efter ham — og paa hinanden.

Bengt sagde:

»Det var Du ikke helt heldig med, Sidsel!«

»Hæ!« sagde Sidsel i Orakeltone: »Bedre var bedre, men godt skal man ogsaa kalde godt!«

»Lad hende i Fred!« citerede Bengt i Stød-Tone.

»Hvor staar det skrevet?» spurgte Sidsel med sit staalgraa Smil — og raabte ham Spørgsmaalet ind i Øret.

»Johannes — 12—2!« lød det fra Bælgetræderen kort.

»Aa ja, Gu' ja!« — sukked Sidsel og skotted til Bengt: »Nu har han allenfals noget at tænke paa — den fattige Mester Storagtig!« — —

Bengt sagde undvigende, seende sig omkring: »Det er idag de fyrretyve Riddere. Hvad Vejr skal vi gætte at det bliver op ad Dagen — Frost eller Tø? Og hvad vil Maaneden mon give?...«

Herom kunde de ikke blive ganske enige. Saa enedes de om at gaa sammen ned til Landsbyen — saaledes nemlig, at man kunde *se* dem gaa sammen.

Thi Sidsel var Enke — udholdende i sine Forhaabninger, sejg i sine Foretagender — som Enker og gamle Piger har Ord for stundom at være.

IV

Man var naaet henimod Midten af Marts. Aarets første Fjerdepart stred gennem Frost og Tø, Sol og Blæst, for at blive Foraar.

Saaledes stred selve Aarhundredet — hvis første Fjerdepart ligeledes var naaet — med at blive til Vaar efter den haarde Vinter.

Rundt om i Landene, der grænsede nærmest op til Frankrig, gned Folkene sig i Øjnene og følte sig til Hovedet.

De havde en Fornemmelse, som om der var leget Flyttedag med dem. Kæmpen, den store Revolution, havde stukket sit rødblussende Hoved op over Jorden — til vild Begejstring for mange, til Forvirring og Forskrækkelse for endnu flere.

Saa havde Kæmpens egen Søn slaaet ham til Jorden, paasat sig Imperator-Kronen, paatrykt en Million Mennesker Soldaterkokarden. Verden skulde erobres. Frankrigs Aand, Maal, Vægt, Sprog skulde regere Folkene!

Men Giganten blev selv slaaet til Jorden: Frankrig laa blødende. Mange af dets bedste Sønner havde længst maattet søge Brødet — stundom et ret kummerligt — omkring i Nabolandene, hvor Folkene vedblivende talte deres gamle Sprog og langsomt begyndte at komme til sig selv igen.

Hvad var der sket? —

I Byerne var mange af de store Huse bragte til at vakle, ja til Ruin. Paa Landet kunde man snart købe et Gods, et Herresæde, for noget nær en Bondegaards Værdi i gamle Penge.

Var Købstæderne forarmede, saa var Flækker og Landsbyer udpinte. Naar Bonden havde tærsket og skulde sælge sit Korn, da var det *ham*, som maatte give Købmanden Henstand. Og Købmanden skyldte Haandværkerne, og Haandværkerne skyldte hinanden.

Men under saadanne Tilstande gives der Undtagelser — bjærgsomme Naturer, for hvem det fælles Skibbrud er det fælles Element til at bjærge sig og komme paa det tørre.

De bliver langsomt men sikkert rige Mænd. Og er de ikke haarde fra Begyndelsen, — saa bliver de det sikkert og snart.

Saadan var Tiden for Flækker og Landsbyer, og saadan for denne Landsby.

Sindene havde — under den stadige Usikkerhed for Liv og for Ejendom — uvilkaarlig givet efter; Viljen var kuet, Friskheden i Hjærterne var bleven en dump, mørk Selvprøven: Hvorved har vi fortørnet den Almægtige? Og hvormed kan han forsones?

Der var jo endnu dem, der gik i de smukke Klæde-Stoffer, i den langskødede Frakke, den brogede Vest med de blanke Knapper . . . dog, det var Mindretallet! og som saadant allerede maatte de være Herren en Forargelse.

Herren er jo — som Bengt Bælgetræder sagde — ikke alene stærk i de svage; han er navnlig stærk i de *mange!*

Saksen kom frem; de lange Skøder faldt — og den ydmyge Hvergarns-Kofte laa som en slunken Sæk over de mange Rygge og Lænder.

Menigheden havde delt sig. Frakkerne og de blanke Knapper sluttede sig engt og fornemt sammen i »Kirkeraadet« — medens de jordfarvede Hvergarns-Kofter, heller ikke uden *deres* Selvfølelse, dannede »Menighedsraadet« — Herrens eget Raad, de smaa og de mange! — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Der var to bjærgsomme Naturer i Landsbyen — to, som kunde forslaa for mange: Claus Pommerenck og Peer Pommerenck — Fader og Søn.

Faderen, en kæmpestor Stude- og Hestehandler-Skikkelse, barnefødt dér paa Stedet, men oftest borte fra Landsbyen i Forretningsrejser — halve, til tre Fjerding Aar ad Gangen.

Under en tung, bredskygget Klap-Kasket sad et rødt, storlinjet Ansigt — med et Par blodsprængte, spillende Øjne. Underkæven som en Mulepose, der snøredes sammen af et svært Silketørklæde. Løste man Tørklædet op, syntes det, at Hovedet maatte falde.

Men det sad dér — fast nok — kolérisk umedgørligt, en lukket Hovedbog over Professionens smaa og store Kunstgreb.

Det aabnede sig kun for et Smil, naar det stilledes Ansigt til Ansigt med Sønnen, med Peer.

Den gamte var den selv-gjorte Mand. Hans Søn var hans eneste Stolthed. Peer havde faaet sin boglige Uddannelse i den nærliggende Amts-Flække — havde taget en juridisk Examen — var bleven Amtmandens højre Haand, en flittig, frygtet og frugtbar Haand, hvorved Penge og jordisk Gods som af sig selv blev hængende — medens det blegfede Juristhoved, med de smukke, stillestaaende Træk, i ingen Maade vanrøgtede de himmelske Anliggender for det jordiske Arbejdes Skyld.

Ung af Aar var Amts-Skriveren allerede bleven klar over Tidens Gang og Tingenes Trang.

En Teolog, der vender sin Opmærksomhed mod denne Verdens Forretninger — det er en Mand, der giver sig en Blottelse. Men en Jurist, der varetager *sit* og Andres Tarv, stedse med et Øje vendt mod Himlen — det er en stærk Mand.

Hans eneste Legems-Lyde havde han i Tidens Løb vidst at gøre til en Del af sin Styrke. Hans Fødsel havde kostet hans Moder — en velstaaende Bondes eneste Datter — Livet; Peer havde den kostet en lidt skæv Stilling af Hovedet til hans højre Skulder.

Den ærekære Fader og den ærekære Dreng — begge havde de ærgret sig over dette Uheld. Men som Tiden gik, og Landsby og Flække hældede mere og mere til den *synlige* Ydmyghed — anslog Peer sit Uheld som en Fordel. Han behøvede ikke, som de Andre, at »lægge« Hovedet paa Siden. Han kunde, uden paafaldende Anstrengelse, med det ene Øje søge Trøst og Støtte hos Himlen, medens det andet Øje søgte Ære og Fordel her paa Jorden.

Man saa' i den smukke, runde og glatte, altid sortklædte og altid stramt-klædte Amts-Skriver en arbejdsom, retskaffen, veltalende — fremfor alt en ydmyg og dydig Mand, hvem lidt efter lidt Kirkens og Menighedens Raad blindt troede paa og blindt lod sig lede af.

Tilsidst troede han blindt paa sig selv.

Og da var Fader og Søn Et.

Hele denne Vinter, fra Efteraarets Begyndelse, havde den Gamle været borte.

Idag var han kommen ridende hjem til Landsbyen — og havde straks ladet gaa Bud til den nære Amts-Flække efter Sønnen. Kun Lørdagen over var Peer at træffe i Landsbyen — i den ærværdigt udseende Hestehandler-Gaard, der tidligere havde været Familien Birgers Fædrehjem.

Claus Pommerenck hilste mod Sædvane meget kort paa Peer; og et Øjeblik efter gik de ud sammen i det smukke Vejr.

Rimeligvis havde de fundet Stuerne for trange til Udtalelser.

De gik ned imod Vandmøllerens Gaard — og over Aaen ad den Dæmning, der fra Landsbyens Dalsænkning fører Vejen opefter paa den mod-

satte Side — op mod Højdedraget, hvis Begyndelse gav Plads for Byens saakaldte »Anlæg« — nogle Grupper Træer nedenunder og opad den sandede Kirke-Bakke, hvor den gamle Kirke hæver sig ensom og øde.

Anlæget var et beskedent Anlæg, der skyldtes den beskedne Peers Foretagsomhed til Byens Bedste. Fra denne lille Lund, med Ungplantninger og et Par Bænke omkring en gammel Poppel, saa' man kun det Øverste af Kirken.

Men bag Kirkens Tag og Spir kunde Øjet følge Landskabets stigende Bølgelinjer — et Højdedrag med sammenhængende Løv- og Naaleskove — de betydelige Levninger af Fortidens stolte Baroni — den nuværende Herremands beklippede og forgældede Ejendom . . .

Og frem af den blaanende Skov lyste i den skarpe Martssol Herregaardens Mure — statelige og stadselige i *denne* Afstand — medens Gud og Hvermand vidste, at det *var* en Ruin — en ganske stilfuld og malerisk Ruin — ganske som den lille graa og ensomme Kirke.

Her, i Anlæget, standsede Claus Pommerenck — smækkede Laaget fast i paa sin Meerskumspibe, hvis Slange han svippede med som med sin Ridepisk.

Hans spillende Øjne saa' hurtigt og hvast paa den blaanende Skov og paa Herregaards-Ruinens lyse Mure — som paa et Kobbel Heste. Hans lange, lysebrune Kavai aabnede sig og lod den stortærnede røde Vest tilsyne med Signeter daskende ned ad det stærke Laar . . . han svippede sig over sine fra Ridtet tilstænkede Krave-Støvler — og hans Sporer gav Metalklang fra sig.

Faderens smaa, hidsige Øjne — Ilder-Øjne —

fæstede sig mod Sønnens ligesaa smaa, men beherskede Maar-Øjne.

»Din Hvalp; Du bærer dig ad som et Fæ!« buldrede den Gamle.

De to Par Øjne mødtes — som et Par Ridepiske.

Men straks efter var Peers Ansigt glat og rundt — og Hovedet laa overbærende, sagkyndigt og halvt ligegyldigt paa Siden.

Han sagde tørt:

»Jeg bærer mig stedse ad — som den, jeg er, din Søn!«

Den Gamle pegede med Pibespidsen opefter mod Skoven og Godset og sagde:

»Her slider og slæber jeg hele mit Liv, for at *vi* skal komme derop — ja derop! Og mens jeg er væk, river Du det hele ned!«

»Jeg arbejder samme Vej!« sagde Peer.

»Hæ!« — snærrede Claus og pirkede med den vaade Pibespids ved Sønnens buttede, hvide Haand — paa hvis runde Finger en smal, glat Guldring skinnede.

Peer drog ikke Haanden til sig . . . *den* Ring skulde nok faa Lov at blive siddende, hvor den sad! Han trak blot sit rene Lommetørklæde frem, aftørrede Væden fra den fædrene Mund og saa' med et ejendommeligt Blik henover den brune Hestehandler-Næve, paa hvis frost-røde Fingre en hel Sølvsmedebutik syntes at holde Markeds-Udstilling af Ringe med Plader og Stene og Ziffre. —

»Ja« — sagde Peer kort — »jeg har trolovet mig, som Du ser!«

»Saa skulde Du, min Salighed, ha' fundet Dig en *endnu* fattigere Pige — Dumrian! Men det skal blive Løgn!« . . . brød den Gamle løs.

»Det skal blive, som det er!« sagde Sønnen. Og atter mødtes de to Par Øjne.

Den Gamle studsede. Han var vant til, at Sønnen handlede paa egen Haand — og handlede heldigt.

Stak her mon noget under? Eller var hans eget Kød og Blod virkelig bleven taabelig?

Naar han og Sønnen stundom traf sammen i Residensstaden — hvor Peer undtagelsesvis havde smaa juridiske Ærinder — saa kunde de To meget godt have en hyggelig Aften i Fællesskab. Da var Amts-Skriveren mindre tilbøjelig til at lægge Hovedet paa Siden; da fik de himmelske Anliggender hvile for en liden Stund — medens Jordens Krav gjorde sig gældende. Og naar Fa'r og Søn Pommerenck ud paa Morgenen skiltes, for at gaa hver til sit — da klukkede der i den ligefremme Hestehandler en ret faderlig Latter — thi de Veje og den Kurs, Sønnen tog, havde Faderen i de yngre Aar, ja i de ældre med, ret godt Kendskab til.

Men intet røbede de to for hinanden. Det var jo dog kun Forretningernes Biting og Sidespring.

Var dette da noget andet? Og hvad var dette andet for noget? — —

»Vil Du saa være af den Godhed at forklare Dig!« sagde Claus — idet han trak en Svine-Blære fyldt med hollandsk Kanaster op af sin Kavai-Lomme, og stoppede sin Pibe.

Peer — som ikke røg — tog en lille Sølvsnustobaksdaase op af sin Vestelomme, dyppede sine Fingerspidser i de brune Korn — saa andægtigt som en Katolik dypper Fingrene i Vievand — tog sig en Pris — »gik efter« med sit Lommetørklæde — og sagde, idet han omhyggeligt valgte Ordene og kædede Sætninger til Sætninger, over-

bevist og overbevisende som en Advokat ved Skranken:

»Jeg har, efter modent Overlæg, og efter nøje at have sat mig ind i alle Sagen vedrørende Forhold, trolovet mig med Jomfru Marguerite Birger, eneste Barn af afdøde Appellationsraad Herman Birger, som er født her i Byen og af hvis to Søskende den ene, Jomfru Dorothea Birger, almindelig nævnet »Faster« Birger, endnu lever, medens den yngre Broder Franck . . .«

Her afbrød den Gamle:

»Véd *jeg* ikke, hvem der lever og hvem der ikke lever af de Tossehoveder Birgerne? Har *jeg* ikke købt deres gamle Gaard og ladet den reparere — med store Bekostninger?« — —

»Du har« — fortsatte Peer uforstyrrelig — »udbetalt en meget lille Købesum for den værdifulde Ejendom — og *jeg* fik Købet istand — og Reparationerne har Du ladet *mig* betale — og nu skal Du høre paa mig uden at afbryde mig!« — —

»Hæ!« knurrede den Gamle og sugede paa Piben, saa det gurglede i det kastaniebrune Hoved.

»Birgerne« — sagde Peer — »er nok paa en Maade Tossehoveder; den gamle Fjante, Faster Birger, er jo lidt til en Side — men Herman gjorde i hvert Fald en god juridisk Karriere — gik tidlig til Residensstaden, fik en antagelig Praxis, blev Appellationsraad — hvorefter han giftede sig med et forskruet Fruentimmer, der spillede og sang og skrev Romaner og gjorde Herman selv kruset i Hovedet — saa at han negligerede sine Forretninger. For, et kønt Fruentimmer var hun — og Datteren slægter hende paa« — tilføjede Peer eftertænksom.

»Naa, men?« . . . spurgte Claus.

»Ja — saa kom alle disse Krach« — vedblev Peer forretningsmæssig. »Og midt under Vanskelighederne gik Appellationsraadinden hen og døde — og Manden tog sig det grueligt nær — forsømte Alting — og galt gik det — og galt saa det hele ud!« — —

»Hvad rager det *os?*« spurgte Claus ud igen nem en Tobakssky.

»Det kom til at rage *mig!*« svarede Peer og tog Sølvdaasen frem.

»Jeg haaber ikke, at Du?...« vrinskede Hestehandleren.

»Jo!« sagde Peer og knibsede paa Laaget. »Jeg rejste til Residensstaden — nu sidste Efteraar, da Du var taget bort. Faster Birger kom nemlig tudskraalende — mere end sædvanlig — og fortalte mig en Hoben Ting — og gav mig en Mængde Papirer — ogsaa Breve fra Broderen Franck, som havde gjort Dumheder og længst var stukket af til Brasilien«. — — —

»Hvad S— rager det *os?*« raabte Claus, som begyndte at tabe Taalmodigheden.

Peer havde Hovedet helt paa Siden — og sendte Faderen et Blik fra neden af opefter:

»Nu skal Du holde Dig i Skindet, Gamle!« — eller jeg beholder mine Hemmeligheder for mig selv!«

»Gurrrl . . .!« lød det fra Pibehovedet.

»Jeg saa', at her laa en Forretning,« sagde Peer, »og at der maatte handles hurtigt. Jeg rejste til Herman Birger. Han var helt fra Snøvsen — talte blot om sin Kones Død, og at han snart vilde følge efter hende. Jeg »reddede« ham — saa at han i hvert Fald kunde dø solvent.«

— — —

Her gled der noget af det Himmelske over Amts-Skriverens blege, glatte Ansigt — og han fortsatte:

»Herman Birger døde, idet han kaldte mig sin og sit eneste Barns Redningsmand og betroede dette Barns Haand i *min* — og dér skal den blive beroende!« . . .

»Fæ!« snærrede den Gamle. »Hvorfor har Du anbragt det Pigebarn her hos Faster Birger? — Har Du ikke Kærester nok i Hovedstaden?«. . .

Peer trak paa Skuldrene — paa den ene — og sagde:

»Jeg agter nu til Pinse at gifte mig med Jomfru Marguerite Birger — eftersom hun meget snart vil være op imod en femhundred'tusind Mark Banco værd — naar alle Arveafgifter er fradragne!«

Den gamle Hestehandler fik Piben ud af Munden — og Underkæven voksede i Muleposen:

»Hvor kommer de Penge fra?« spurgte han. »Falder de ned fra Maanen?« . . .

»De tilfalder min Hustru som eneste Arving efter Franck Birger, der gik til Brasilien og er død uden at efterlade Familie!« sagde Peer og spændte sit runde Bryst under den stramme sorte Vest.

»Har Du det skriftligt?« spurgte Claus lavmælt — uden et Smil.

»Alle Papirer er i Orden!« smilede Peer. »Der mangler kun — min Vielse!« — —

Nu var det Himmelske ganske strøget af Juristens Ansigt. Den skarpe Sol og den friske Vind — og den ret levende Underholdning — havde givet de bleg-runde Kinder en let Rødme. Han saa' ud som en Mand med god Samvittighed, god Fordøjelse, alle Livets Funktioner i Orden.

Han talte overlegent, henkastet:

»Denne Franck var ikke blot en letsindig Fyr — men en dygtig Ka'l. Han kom derover i en god Tid — kom ind med et Hamborger-Hus — købte Miner, solgte Skove — havde sine Kontorer og sin Bank-Konto i Rio — og skulde lige til at indskibe sig tilbage til Bremen, for at støtte Broderen, der i sin Tid havde hjulpet ham.

Saa tog Feberen ham. Væk er han; væk er Broderen; væk er Broderens Kone. Tilbage er Marguerite og Faster Birger.

Faster Birger affærdiger vi nemt nok. Alt er paa det Rene. Ingen véd noget. Min vordende Hustru mindst af alle. *Jeg* har Dokumenterne.

Og nu, Gamle! nu kan vi begynde at se os omkring her i Byen og Sognet! Herremanden deroppe paa »Gaarden« — naa, han er et Vrag. Vi kan lade ham blive siddende den Smule Tid, til han kreperer — eller vi kan straks sætte det Hele til Tvangs-Auction. »Kirkeraadet« er lidt ømt overfor ham — fra gammel Tid. Vi fik jo ogsaa købt Kirken og Kirke-Bakken og Anlæget her fra ham for en Bagatel. Men »Menigheden« har aldrig kunnet taale hele hans Leben deroppe — og hans Jøde-Fruentimmer er dem alle en Torn i Øjet.

Vi kommer til at rydde op, Gamle! Kirken maa vi sløjfe — den falder ellers snart ned i Hovedet paa os allesammen. Bengt Bælgetræder har varet os ad. Den gamle forløbne Stymper, som spiller Orglet, tør ikke engang give os ordenlig Musik. Kirken maa væk, Organisten maa væk. Vi kan ikke give Naadsens Brød til enhver Fremmed, som tærer paa Kommunen. Bengt er desuden ikke tilfreds med ham — og Bengt er en troværdig Mand, maaske en gammel Filur —

men af megen Indflydelse. Baade Bengt og Mor Sidsel er utilfreds med Orgelspilleren. De siger, at han »ser os alle over Hovedet« og har sine private Meninger om baade Kirkegang og Salmesang. *Han,* den Stakkel, sin »private« Mening!

Den Slags Folk kan vi ikke taale iblandt os. Nej, Gamle! Du og jeg — vi vil have baade den offentlige og den private Mening for *os* — og den skal følge Slægten Pommerenck *derop,* hvor vi snart kommer til at høre hjemme!« . . .

Med disse Ord pegede Peer Pommerenck — ikke saa højt som til selve Himlen, men halvvejs derop: mod den blaanende Skov, som indrammede Godset og Herregaarden.

Gamle Claus Pommerenck stak, uden at sige et Ord, sin Meerskumspibe i Lommen — og sin Arm ind under Sønnens.

Nu smilede Faderen. Sønnen var og blev dog hans Stolthed.

Og Smilet fulgte med ham, da han samme Aften forlod Landsbyen — blussende rød i Solnedgangen, efter nogle Flasker af den gode franske Vin fra Krigens Tid — som de To havde delt i hyggeligt Samvær.

I Solnedgangsskæret red den kæmpestore Hestehandler — bort paa en lang Rejse. Og øverst paa Vejen over Højdedraget holdt han sin stærke westfalske Hest an — og saa' smilende ned imod Herregaards-Ruinens lysende Mure og ned imod den lille, graa Kirke:

»Derinde« — tænkte den Gamle — »skal altsaa min Søn Peer vies til femhundredtusind Mark Banco. Naar nu blot nogen kunde sige mig, *hvor* meget der skal gaa fra i Arveafgift?« . . .

Og han begyndte at frygte for, at Slægten Pommerenck skulde blive snydt.

VI

Herregaarden — Godset.

Gaard og Gods havde et Navn — som ingen brugte længer i daglig Tale.

Et meget gammelt Navn — med Klang af Sagn og Legender; og nu overgroet af Tidernes Glemsel, som den halvt sammenstyrtede Bygning af Mug og Mos.

Man kaldte Herregaarden simpelthen »Gaarden« — og Herremanden, som boede dér, »Manden.«

Hovedbygningen halvt i Grus, Taarnet sammensunket, de gamle Volde overgroet af et Vildnis, Voldgravene skjult under Siv og Rør.

En Ruin — saaledes beliggende i Landskabet, at den dominerede hele Højdedraget, som i Miles Omkreds var dækket af gammel Løv-Skov og Naale-Skov — Egnens Pryd, Gaardens Stolthed, Mandens sidste Resurce.

Han havde muligvis kunnet redde sig ved at hugge.

Han huggede ikke.

Han sad, Dagen lang, i sin sidste Lænestol — hvis blankslidte Læder-Ryg bar en halvt udslettet Friherrekrone.

Stolen stod paa en ormegnavet Egetræs-Forhøjning tæt ved Vindueskarmen — et af de faa Vinduer, som endnu var til at se ud af.

Dér sad han, Slægtens sidste Ætling, gigtbruden, affældig, fra Ungdommen epileptisk, spottende over Livets Daarskaber — dem han akurat tillagde *den* Vægt, som han selv havde lagt paa dem, da han endnu dansede og red — spillede Fløjte og spillede Kort — afbrudt af lange Besvimelser og lidt længere »lyse Perioder.«

Han saa' fra sit Udkig ned efter mod Kirke-Bakken.

Kirken, der skyldte hans Ahner sin Tilblivelse og den samme Bygningskunstner sin rene fornemme Stil — fælles med Arkitekturen i den gamle Friherre-Borg.

Kirken, der syntes gledet ud fra Borgen — som en sjælfuldere Aabenbaring — og standset dér paa den sidste Højde ovenover Landsbyen i Dalsænkningen.

— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Manden sad altsaa dér paa sit Tronsæde ved sit Vindu — og halede sine gul-ladne Kniplingsmanchetter frem under Livkjolens Opslag — og lo ret haanligt, da hans skælvende Fingre yderligere frynsede de iturevne Kniplinger — — —.

»Rally!« raabte han, med en Røst, der engang havde haft et Jagthorns Klang i sig, og nu havde en dirrende Trækrudes Efterligning.

»Rally! kan hun ikke høre? Rachel — *nom d'un cochon* — Mamsell Pfefferkorn — Mammy zum Teuffel! Jeg kvæles — bring mig min Havresuppe — eller fa'r hen til dine Fædre, Abraham, Isaak og Jakob — hø, hø, hø!« — —

»Saa sachte, saa sachte, Mand!« lød det med

en dyb, godmodig Latter fra det tilstødende Rum. — Og det Rum var møbleret endnu beskednere end »Mandens« Værelse, nemlig med et eneste Stykke Bohave vis-a-vis den store Kamin, et spinkelt Clavecin, hvis Tangenter i Halvmørket lyste som blege Knokkelfingre af de Slægters Hænder, der længst var ophørt at spille.

Ind til Manden traadte en midaldrende, unundersætsig, højbarmet Kvinde — i simpel, sort ulden Kjole; med lange, hæklede Handsker (uden Fingre) opad de hvide, kødfulde Arme; en sort Stenkuls-Kæde om den hvide, buttede Hals; Dobbelthage, røde, glinsende Kinder med Smilehuller; kulsorte Hængekrøller (isprængte med Graat) — og et Par sorte Øjne, af den dybe fløjelsbløde Farve, der behersker Østerlandenes Nat — og af en dyb-menneskelig Godhedens og Sundhedens Glans, der beherskede Ruinen i Lænestolen — og lyste op i hele Gaardens Øde og Forfald.

»Inte »ruddle« paa Rachel — inte bagtale Jer' Pfefferkorn, lille Mand! Her er Suppen — drik man zu!« . . .

Og Jødinden lo og hældte den varme Suppe op i et højt slebet Krystalglas — det sidste Fest-Glas fra det tomme Hjørneskab — og lod Manden drikke.

Thi han vilde kun drikke af sin Pokal — var det end Havresuppe.

Han skar en Grimace, da han var færdig — lod som om han ikke ænsede Hjælpen — saa' hemmelig taknemligt paa Mamsel Pfefferkorn, da hun sænkede Øjnene og Dobbelthagen — og kastede et misfornøjet Blik ud gennem den grøne Vinduesrude:

»Kommer slet ingen Mennesker iaften? Kom-

mer ikke Guldspurven — kommer ikke den rødhaarede Soldater-Tøs — kommer ikke *Monseigneur*?« — — —

Rachel lagde sin buttede Haand paa hans Stole-Arm — klappede hans Skulder, som naar man tysser paa et Barn; løftede sig i sine udtraadte Sko . . . kiggede ud — lo:

»Gut Schabbas! Nu fyldes Huset!« — — —

Grethi kom og den lille Babli kom.

VII

Mamsel Rachel havde en Dag truffet de to unge Piger i Skoven.

Det var sidste Juledag — en af de lidet juleglædelige, hvor Tø-Sneens ligesom falmede Fnog tumler sanseløst afsted mellem Regnens Striber og Vindens Svøbeslag. Luften var raa, Træerne græd — Menneskene var skrøbelige og svage, brutale eller snedige.

Mamsel Pfefferkorn havde selv søgt ud i Skoven, med opkiltret Kjole og Regn-Hætte, for en liden Stund at døve de huslige Bekymringer — dem hun med sin stærke Vilje søgte at le bort og skjule bort derhjemme.

At Gaarden og Manden stundede mod Fald — at det blot kunde forhales en kort Frist, det var den modige Israels Datter klart. Og selve denne Frist kostede Penge, Hovedbrud, hundred smaa, mange store Fif . . . . . selv en opfindsom Datter af Jehovas udvalgte Folk kan et Øjeblik mistvivle om Herrens Hjælp . . . og den engang skønne, den stedse varmhjærtede Rachel græd ud af sine sorte Øjne og ned ad sine blanke Kinder — som Skovens ranke Træer græd ned ad deres blanke Bark — de Træer, der ikke engang kunde afbøde Forliset, selv om de *nu* sank for Øxen . . . thi der var jo ingen Priser paa noget hverken paa Gavntømmer eller Brænde! —

Hun gik og græd — snøftede og klagede til Herren sin Gud. Var hun endda ung og smuk og slank endnu — som da *han*, Manden, havde taget hende til sin bedste Veninde, efter at han var bleven forladt af og selv havde forladt saa mangen Veninde! Da kunde Herren kanske forhjælpe hende til at gøre et godt Parti — saa at hun ogsaa kunde hjælpe *ham!* . . .

Og bedst hun tænkte saaledes, gav hun sig i Tankerne en Ørefigen: »Trèfe — trèfe!« mumlede hun. »Det er stygt, det er sjofelt tænkt af Dig, Rachel; thi ikke en Dag, ikke en Time vil Du gaa fra ham — som Du elsker i hans Hjælpeløshed maaske inderligere, omend anderledes, end i hans Styrke og Glans!«

»Bensçhen wollen wir . . . love ville vi Herren . . . Gelobt sei Du, mein Herr und Gott! at Du gav din Datter et varmt og trofast Sind!« —

Og saa pudsede hun, befriet og trøstet, sin Næse . . . og i det samme var det at hun opdagede de to unge Piger, der *ogsaa* syntes at have søgt Skovens Hjælp imod Hjemmets Bekymringer.

I hvert Fald gik de dér og græd sammen — den høje og slanke stille, den lille lydeligt og iøjnefaldende.

Nu græd Jule-Himlen, Skyerne, Træerne, to Smaapiger . . . men Rachel gav sin Næse den sidste Overhaling og gik hen imod dem.

Hun kendte flygtigt den lille — som alle kendte alle her paa Egnen — vidste at den Smaa dér, med det kastanierøde Haar, hed Babette og kaldtes Babli — at hun var et »Soldaterbarn« fra Krigens Tid, rimeligvis Frugten, en spillevende Frugt, fra en Officers Indkvartering hos en ung letbevægelig Enke . . . at den Smaa efter

Enkens Død, var antaget i Barns Sted af den fromme Tøffelmager — som var barnløs men ikke hjærteløs, bortset fra, at han hævede et passende Underholdningsbidrag hvert Fjerdingaar gennem Amtskontoret.

Den anden derimod kendte Rachel ikke. Hun saa' at det var en slank, smuk Pige — med store, udtryksfulde Øjne — stort, kruset Haar, der vanskeligt lod sig tvinge af det lange Regn-Slags Hætte . . .

Haanden, der holdt Slaget sammen over det unge, fine, fuldt udviklede Bryst, var ubehandsket, hvid, smal, med store blaa Aarer . . .

Hun maatte være ny dér paa Egnen — var som Nyhed behagelig at se paa . . . og Kvinder ser jo ret skarpt og hurtigt ved første Prøve. Og Mamsel Pfefferkorn tænkte ved sig selv: Det var en Adspredelse for Manden og mig selv i Ruinens ensformige Øde!

»Kinderchen!« — sagde hun — »I ser ud som to gennemblødte Spurve — ligesom jeg ligner en vaad Krage. Vil I ikke med ind paa Gaarden og tørre Jeres Klæder — og Jeres Øjne« tilføjede hun med sit store, gode, velnærede Smil.

Grethi saa' forskrækket, maaske lidt stødt ud.

Babli frøs, vilde gerne ind og se »Gaarden« — som man fortalte de sælsomste Ting om.

Og i en Haandevending, uden at Grethi kunde hindre det, fortalte den Smaa — medens de alle Tre gik frem ad den høje Herregaards-Allé:

At Grethi var kommen hertil fra Residensstaden — efter at hendes Fa'r og Mo'r var døde med nogle Ugers Mellemrum — at hun nu havde sit Ophold hos Faster Birger — at Amts-Skriveven Peer Pommerenck kom dér paa Besøg hver ottende Dag — at han havde »reddet« Appella-

tionsraad Birger, Grethis Fa'r, fra Fallit eller Fængsel — at han nu havde trolovet sig med Grethi — at Faster Birger var en gammel Jomfru i knappe Kaar — at hun velsignede den velhavende, kloge og fromme Hr. Peer — at de to Veninder afskyede ham, som de elskede hinanden — at de var lige venneløse og hjælpeløse ..... og at de derfor gik herude i Skoven og græd! —

»Trêfe — trèfe! was muss ick hören?« raabte Rachel og slog Hænderne sammen og dernæst om Skuldrene paa de to pjuskede Smaafugle.

»Lad os gaa ind, Kinderchen! Kanske hjælper Herren os alle!« — —

Saaledes stiftedes Bekendtskabet.

Og Vintren gik.

De to unge Piger livede op i Ruinens Øde, og levede selv op i de tomme Diler og Trappegange, Køkken og Kamre, Riddersal og Gemakker, hvoraf Hælvten var saa forfalden, at kun gamle hjemmevante »Spøgelser« kunde tænkes at bebo dem.

Hvad de ogsaa sagn- og retmæssig gjorde.

Grethi kom hurtig til at føle sig hjemme paa Gaarden, hvor hun flere Gange om Ugen færdedes inde og ude.

Hun havde sin egen Maade at glide ud og ind — stilfærdig-skælmsk, indesluttet »sværmerisk« — lidt kort for Hovedet, naar Pfefferkorn vilde vide altfor nøje Besked med hendes Følelser, ret afsnuppende, naar Herremanden behandlede hende for meget *en garçon*.

Han kaldte Grethi spøgende »Guldspurven«, sigtende til Glansen af hendes tunge, krusede

Haar, der fastholdt hver den sparsomste Solstraale i den af Skygger opfyldte Borg — eller naar han drillede den smukke Pige med hendes vordende Brudgom.

Det saarede hende og det kedede hende — og Manden holdt sluttelig op.

Han var, trods sine Salver af ubeherskede Udbrud, Adelsmanden.

Han havde rejst, haft Samkvem med sin Tids ledende Mænd og regerende Kvinder. Havde været Officer, havde forsøgt sig i Diplomatiet — altid havde hans Legeme været svagere end hans Aandsvilje. —

Han var fortvivlet, ked af at leve det Liv, som bestod i hver Dag at føle det kolde Is-Pust nærmere og nærmere.

Han levede, opretholdt af Jødinden, og han hang med det han kaldte »Klumpen« i sin venstre Side ved denne Kvinde, der var skyet af den fromme og den ærbare Egn — for hendes Tro og hendes Forhold til Herremanden — og samtidig taalt af den loyale Egn, fordi Manden dog var en Herremand!

Dette saa' Grethis store, alvorlige Øjne hurtigt — og hun kom til at holde af dem begge, Jødinden og Adelsmanden.

Hun gik sin stilfærdig-lette Gang, sad sin sværmerisk-ensomme Sidden omkring i Krogene — og lod »Soldatertøsen« Babli tumle sig og vække Ekko i de døde Rum og i de to levende Beboeres Ungdomserindringer. Manden og Rachel skændte paa den Smaa — lo med hende og ad hende — proppede hende med Syltetøj og hjemmebagte Kager .... mangen trist Eftermiddag i de ensformige Uger gik saaledes.

Og om Søndagene kom *Monseigneur.*

VIII

Det var Herremanden, der nævnede den gamle Organist saaledes.

Grethi forstod ikke denne Benævnelse — og spurgte efter Sædvane heller ikke derom. Hun vidste blot, at det var Mester Ollivier, den lidt svagelige, gammeldags klædte Organist i Sognets skrøbelige lille Kirke.

Kirken, som hun straks havde omfattet med sin unge Begejstrings Trang til at beundre Alt, hvad der paa *hin* Side af Dalsænkningen truedes med Forlis — i Modsætning til, hvad der nede i Landsbyen stræbte efter at komme i Vejret.

Hun syntes — da hun nogle Gange havde set ham — at hver Gang *han* kom, blev der dobbelt stille, højtideligt og fornemt stille paa Gaarden.

Hun vrededes paa Babli, at hun kunde nynne og springe omkring, naar Søndags-Gæsten kom.

Og hun var glad over, at Rachel, Babli og hun selv spiste nede i det store Køkken — for ikke at forstyrre Herrerne i deres Skakparti, under hvilket man kunde have hørt »Dødningeuhret« pikke i de møre Paneler.

Der blev senere serveret et beskedent Aftensmaaltid deroppe paa Mandens Værelse — og Vært og Gæst betjentes af Rachel og Babli skiftevis.

Grethi holdt sig tilbage — gemte sig i en Krog i det tilstødende Rum — tænkte paa sin lyse Barndomstid hos Forældrene.

Naar saa »Manden« undtagelsesvis følte sine legemlige Lidelser mindre, da kunde hans sælsomt dirrende Latter trænge ud fra Værelset og vække Ekkoet derinde i den tomme »Musik-Salon«, hvor det spinkle Clavecin stod og ventede paa Aande-Hænders Berøring. — — — — —

Og naar Bordet var hævet — og Værten ironisk-ærbødig havde sagt sit: »Mahlzeit, Monseigneur!« — naar Fløjdørene pibende var slaaet op til Sideværelset — saa rullede Rachel og Organisten Manden i hans Lænestol derind — en Ild af Brændeknuder blev tændt i Kaminens sodede Gab — uden at noget Lys eller nogen Lampe fik Lov at forstyrre — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Og nu trykkede Grethi sig ned i den dybe Vindues-Niche — paa Huk, med Hænderne under Hagen — uden at ænse Trækvinden, som fra de sprukne Ruder strøg henover hende og bragte Væggenes flængede Tapet til at bæve som under »Spøgelser«s Suk . . .

Hun fulgte med sine Øjnes varme Glød det ligesom i Musik-Bølger legende Skær fra Kaminilden henad det tavlede Gulv. Hun saa', hvorledes Skæret, farve-bølgende, tone-flydende omkredsede Organistens Stol foran Clavecinet — og steg som blødt Bølgeskum ved Aftenrøde opad Stolen — lysende paa Mesterens Hænder, der løb ud af Skygge og ind i Skygge — som var det netop *de* Aande-Hænder, hvorpaa Instrumentet saa længe havde ventet.

Og hans Skikkelse — som, straks Grethi saa' ham, havde forekommet hende svag og lidende

— den voksede, blev rank og spænstig, da Farveskærets Bølgen frem og tilbage bragte det spinkle Clavecin til at skælve.

Grethi var opdraget med Musik fra Hjemmet af, hvor Moderen spillede paa Spinett og paa Harpe, Moderen, der var sværmerisk og romantisk — i en Tid, hvor Verden romantiserede og sværmede, eftersom man ikke maatte tænke og handle.

Grethi spillede selv — ubetydeligt — men hun kendte det meste af det mægtige Musik-Væld, der fra det svundne og med det nye Sekel brød ind over Menneske-Verdnen, erobrende og fastholdende Hjærterne — hvor den store Erobrer ikke havde mægtet at fastholde Landene.

Hun fulgte dér i Vindues-Nichens Mørke — aandeløs-betaget — det flydende Skær, der drev Skygger frem foran sig — indtil det syntes at gribe Organistens hele Legem og lade Armene strække sig — Hovedet hæve sig i en Kæmpe-Profil op over Loftet — — Gigant-Hovedet paa den Mand dér, som timevis spillede al den store, rige Musik: Gluck, Haydn, Clementi, Mozart — og som endte med at presse selve Verdenshavet, Beethoven, sammen i en Bølge-Torden paa dette Klaviatur — — — der havde forekommet hende at give Barneklimper fra sig, da hun engang selv havde anslaaet Tasterne.

Hun vovede ikke at røre sig i sin Krog — og dog var hun næsten lam i Benene af den ubekvemme Stilling. — — — — Formelig befriet hørte hun Herremanden udstøde i sin Stol et lydeligt Suk, som han straks søgte at give et komisk Anstrøg ved at klappe og kvække: »Bravo, Monsignore! Lad os nu høre Dem selv »phantasere«! —

Men Organistens Stemme lød — spøgende-blidt — idet han anslog en Akkord:

»*Her* spiller jeg Mestrene — forsaavidt jeg erindrer dem udenad! Og jeg spiller Alt, hvad Clavecinet kan taale! Vil De høre Organisten fantasere, da maa De gaa i Kirke ... men dér tør jeg kun spille *dæmpet!*« — — —

Fra Herremandens Stol lød en Hoste — og han sagde tørt, skærende:

»Det varer næppe længe, inden man *bærer* mig nedad Kirkegulvet. Skade, at jeg da ikke kan høre Dem spille over mig ... thi De giver mig vel fuld Musik?«

»Fuldt Spil kan Kirken ikke taale« — lød Organistens Svar. »Hvælvingen var i Stand til at styrte sammen!«

»Saa fik vi begge en standsmæssig Begravelse!« lo Herremanden. —

Og begge Herrerne tav. — —

Lidt efter saa' Grethe sit Snit og listede sig som en Skygge langs Væggene — ud igennem Døren — udenfor paa Trappegangen.

Et Spædelys brændte i en Jærnstage. Hun frøs — og mærkede det ikke. Hun pressede Haanden mod sit Bryst — og mærkede, hvor uroligt der var derinde. Hun syntes, at den Uro var sød — at den meddelte sig til Alt i denne Ruin — snirklede Trappegelændere, der sukkede af sig selv — Skygger, der kom og svandt i Skær af en Ild, der dansede lig en Menuet, Gavotte — Scherzo — Andante con moto — — — — Aa, hvad var det dog for Spøgeri? *Nu* vidste hun, at det spøgede i den gamle Borg — — — — og hvor hun elskede den! Altid vilde hun være dens Beboere taknemlig — altid god og blid mod alle — ogsaa mod den gamle Organist!

Var han egentlig saa gammel? — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

Hun var rørt til Taarer — — — — aldrig **vilde** *hun* sætte Fingre til et Klavér — — —

Derimod *vilde* hun høre Mester Ollivier »**fantasere**« i Kirken!

IX

Og Vintermaanederne gik.

Grethi listede sig hver Morgen, før Gry, ud af sin Alkove-Seng — angst for at vække Faster Birger i hendes Himmel-Seng — fik i Hast Klæderne og det store Hætte-Slag om sig (Moderens Søndagspryd) — fik den lille Babli, modstræbende og søvn-øjet, trukket ud af *hendes* Jomfrubur..... og begge de to Falke-Unger fo'r i Mørke, Sne og Slud gennem Landsbyen op til Kirken — — idet Grethi forsikrede Babli om, at det var den uimodstaaelige Musik-Trang fra Hjemmet af, der drev hende til disse smaa Vovestykker; og »at forresten ingen Mo'rs Sjæl dér i Byen kunde faa nogen Anelse derom!«

Der var da ogsaa kun én Mo'rs Sjæl — nemlig Mo'r Sidsel — som havde Anelse.

Faster Birger havde ingen.

Af en overvættes selv-plagsom gammel Jomfru at være, sov hun de Retfærdiges Søvn fra ti om Aftenen til ti om Formiddagen. Men regelmæssigt klagede hun over Søvnløshed.

Hun klagede regelmæssigt over Alting. Hun var tilsidesat, Livet og Lykken var gaaet hende forbi.

Ikke just højlydt .... da Grethi snart var ophørt at lytte til hendes Sorg, og ingen anden lyttede.

Men hun sad timevis og smaasnakkede med den blankpudsede Tromle-Kakkelovn — i hvid, lidt koket Kappe, de smukke, falmede Træk stillestaaende som en Gibsmaske — de gulnede velplejede Fingre i ensformig Bevægelse under den bløde Hage — — — — — hun tænkte bestandig paa det samme — nemlig paa sig selv, paa »Tilsidesættelsen«.

Ingen anden Kvinde i Verden havde haft en Skæbne som hun. Hendes Skæbne var enestaaende. Hun nød denne Skæbne.

Hun nød sin Sorg. —

Hendes Sorg opfriskede hun ved rigelige Taarer ... hver Gang hun blot hørte Bablis Stemme i Stuen ved Siden af hos Grethi — eller blot saa og hørte den lille »Bijou« — — — — — Sorgen daterede sig fra Krigens og Indkvarteringens Tid, da den fremmede Officer havde »tilsidesat« hende for den letbevægelige Enke — af hvilken Tilsidesættelse den lille Babli udsprang.

Saa var der Broderen, som havde giftet sig — i Stedet for at tage Søsteren i Huset — Broderen, som *kun* sørgede over sin tabte Hustru — og Franck, som havde gjort Familien Sorg og sjælden lod høre fra sig — — og først og sidst var der Babli.

Og saa kom Grethi i Huset — og Faster Birger formaaede ikke at skille de to Piger fra hinanden. Ny Sorg. Og Tante Birger maatte ud af den gamle Fædregaard — ned i dette lille trange Hus, hvor ingen kom og saa til hende.

Det løb rundt for den gamle Jomfru. Hun

kunde have været en blomstrende Frue nu .... og hun *var* kun en Slags »Husdrage«, som af Hr. Peer Pommerrenck var sat til at vaage over Grethi.

Hun frygtede Amts-Skriveren — og var slavisk ærbødig overfor ham — og hun takkede Vorherre (sagde hun) fordi Birgerne dog havde én Redningsmand .... Og med gamle Jomfruers Dvælen ved den Slags Ting fantaserede hun over de Udsigter, som Grethis Giftermaal kunde aabne for hende selv til ... nej, det fik kun Tromle-Kakkelovnen at høre.

Men henne ved Vinduet stod i en grøn Ballie en høj-stammet Myrte — en dyrebar Erindring fra Krigens Tid.

Hun erklærede i den Tids ordrige Billedsprog — at hun »daglig vandede sin Myrte med sine rindende Taarer« — — vandede den til hendes Broderdatters Bryllupsdag.

Og ret kraftige maatte disse Taarer være — thi den symbolske Plante, med de smaa, eviggrønne, diskrete Blade — den trivedes vel.

X

Saa var det nogen Tid efter hin Morgen i Marts — da Mester Ollivier gik rank med hurtigere Skridt end han plejede, fra Kirken til sit Hjem.

Havde Mo'r Sidsel alligevel været heldig med at anbringe Nævnelsen af Grethis Navn?

Hvad var Faster Birgers Broderdatter for den gamle Organist?

Han kendte hende akkurat — havde nu og da sét den smukke unge Pige hurtig forlade et Værelse paa den gamle Borg, naar han traadte ind. Han hørte aldrig og spurgte aldrig efter Nyt.

Kun var det ham maaske lidt paafaldende, at hans Venner i Ruinen, Manden og Rachel, syntes mere oplivede end Vintrene tilforn.

Han kom en Formiddag fra Kirken hjem — dér hvor han boede tilleje. Hans Hus var egenlig intet Hjem. Han levede fra Aar til Aar som paa Feltfod.

Nogle Fuglebure, en Violin paa Væggen, nogle Sillıouetter af hans Slægt — en Nodepult og en Reol med Noder — to Sabler overkors — en Feltseng og et Vaskebord bag et falmet Forhæng — det var Udstyret.

I det ene Værelse faldt Solen ind — og i en Støv-Stribe sad en blaagraa Kat og spandt.

Katten skød Ryg — krummede sig hen til Organisten og lod sig stryge af hans Støvlenæse.

»Har Du faaet din Davre, lille Mons? — Nej? — Saa lad os dele!« sagde Mester Ollivier.

Han gjorde Ild paa i Kakkelovnen og tilberedte en Café-au-lait for Mons og for Monsieur.

Og da begge var færdige, satte Monsieur sig i en lav-rygget Sofa — haard som en Fange-Brix.

Dér lagde han Armene overkors — og Knoen paa sin hvide Pegefinger over sine fine, smalle Læber.

Katten i et Spring op paa hans Skød.

Katten, forbavset-fornærmet, hurtig ned igen.

Mester Ollivier vilde ingen Tilnærmelser idag.

Han tænkte paa — hvor uforstyrret han i en Række Aar havde levet her. Vilde nu maaske Forstyrrelser bryde ind?

Den gamle Sognepræst — hvem han skyldte sin Ansættelse i det lille Embede — var saa svag og aflægs, at en Eftermand nødvendig maatte komme snart.

Hvad da? —

Han vidste tilfulde, at man kun undte ham Livets Ophold indtil videre. Han havde vænnet sig til Ro og Regelmæssighed; og han vidste at sætte Pris paa begge — efter Livets Storme.

En snart Tresindstyveaarig gaar ikke med ligefrem Jubel ud paa Landevejen — for at begynde forfra igen.

»Men hvad vedkommer dette mig egentlig?« — spurgte han sig selv. »Hvis Tilfældet er en styrende Vilje, og Viljen har ført mig herhen — saa bringer den mig ogsaa bort herfra!

Jeg spørger ikke — jeg tjener!« — — — —

Saa smilede han med sit underlige blide Smil:

»Kommer disse Spørgsmaal over mig, fordi

nogle unge Kvindfolk er nysgerrige — og fordi Mo'r Sidsel og Fa'r Bengt har til Hensigt at ærgre mig lidt? Jeg kender dette værdige Par. Og jeg kender mig selv!« tilføjede han, idet han rejste sig med et Ryk og hans stærke Bryn droges sammen — — — —

»Jeg har Livet bag mig — og Kunsten hos mig og foran mig!«

Han gik hastig hen til en Skuffe under Node-Reolen — og fremtog en Pakke Papir, som han ordnede paa Node-Pulten.

Det var et Partitur — men Node-Skriften saa fin og ængstelig, at næppe andre Øjne end Mesterens egne vilde kunne tyde den . . . .

Han bladede — hævede og sænkede Brynene — satte nogle skarpe Streger med Neglen . . . . — kastede Pakken ned i Skuffen igen — tog Violinen fra Væggen — gik frem og tilbage, frem og tilbage — spillede — men ikke spillende sig selv i Ro.

Saa gik han hen til et lille simpelt Træbord, som stod opad Væggen.

Paa Bordet laa Spænde-Biblen opslaaet: Martin Luther's tyske Bibel-Oversættelse, gammel Elsasser-Udgave.

Han satte sig og læste — fordybet og længe.

Omsider tog han nogle paabegyndte Ark op af Skuffen — lagde dem tilrette paa Bordet, sirligt og omhyggeligt saaledes som han foretog sig Alt. Han snittede sig en Gaasefjer . . . der var en dyb Ro over hans Træk.

Han skrev.

Paa Omslaget om Arkene stod: »Da Verden var i Vorden«.

Og da han en Stund havde skrevet, rejste han sig og gik ud, laasende Husdøren efter sig.

Op mod Skoven.

Solen skinnede. Blæsten var skarp over Bakkerne. Men snart læede Træerne. Han undgik Herregaards-Alléen — styrede lige op mod og ind i den bladløse Høj-Skov, hvor Græs og Mos grønnedes paa Solsiden.

Der er dette ved en Martsdag i Naturen — som ved ingen anden Maaned — at hvert lille grønne Blad i Græsset er en Begivenhed — hvert spændte spæde Pip fra Mejse og Finke en Aabenbaring — — og hører man den *første* Stær fløjte, og ser man første Gang denne vævre Metalglinsen fare forbi som et Under ud af en Taskenspillers Stav — saa *er* det Vidunderet, som atter er sket:

Livet er vaagnet igen — og alle de indre Kilder i det store Hjærte begynder at risle!

Dér mødte han Grethi Birger i Skoven.

Hun gik langsomt lige imod ham — alene.

Hun kunde ikke gaa udenom ham — han ikke udenom hende. Vejen var ikke dertil. Og begge havde de øjensynlig mest Lyst til at bøje af.

Der falder et pudsigt Lys over To, som staar og tripper uden at kunne komme forbi hinanden.

De smilede — og paa Organistens »Undskyld!« fulgte Grethis »Intet at undskylde!«

Isen var brudt. De fulgtes et Stykke — begge lige forlegne.

Det var mange Aar siden Mester Ollivier havde vekslet Ord med en ganske ung Pige. Han tænkte ved sig selv: Hvad siger man til saadan en ung Person? — kan hun mon ikke begynde? — —

Grethi paa sin Side skottede til ham: Ja — unægtelig — han er gammel! Mon han gaar og

tænker paa sin Musik? . . . han er vist ked over at have mødt mig! —

Og hun vilde til at bøje af ad en Sti — med høflig Hilsen.

Saa sagde han:

»Ikke sandt — vi har fælles Venner paa Slottet — et Par udmærkede Mennesker? *De* kommer maaske ogsaa regelmæssigt i Besøg dér... eller er De her kun paa Gennemrejse?«

»Paa Gennemrejse?« gentog hun — og smilede. Men straks efter tilføjede hun, med et lille Suk: »Nej, jeg er nok »fast« her!« — —

»De synes ikke om Egnen?« — spurgte han høfligt, lidt adspredt. Han syntes allerede træt af Mødet.

Hun mærkede det — og blev yderligere forlegen: Han er vist vred paa mig! — tænkte hun. Han har sikkert faaet at vide, at vi belurer ham . . . Jeg vil hellere sige ham det rent ud — og saa gaa min Vej hurtigt! — —

Hun var kommen et Par Skridt forud — vendte sig rask og blev rød i Kinderne og blank i Øjnene, da hun sagde:

»Jeg har at bede Dem om Undskyldning — men jeg *elsker* Musik — har gjort det lige fra jeg var ganske lille — og her hører vi jo aldrig noget! Maaske tilgiver De min Veninde og mig — hvis De vidste, hvor meget vi — hvormeget jeg . . . hvor dejligt det lød! . . .

Hun stammede og hakkede i det — slog Øjnene ned og blev staaende saaledes.

»Aa, det er rigtigt!« lød hans Stemme med det blide Tonefald, et let Anstrøg af den fremmede Accent, som mildnede Ironien i hans Ord: »Jeg kommer altsaa dog til at tro paa, hvad

Mo'r Sidsel siger, at *alle* Byens unge Piger staar paa Lur udenfor Kirkedøren!« ....

»Det er ikke sandt!« raabte Grethi hurtigt — ganske umiddelbart: »Babli og jeg har intet med Byens Piger at skaffe. Vi er glade, naar vi blot faar være i Fred for alle Mennesker!« —

Mester Ollivier saa' hende ind i Øjnene.

De var store og brændende — disse Øjne; med en voksen Kvindes dybe, varme Glød i Barnets usammensatte, ærlige Ivrighed.

Ingen Krusning af Livets bitre Sorger over Pigeansigtets bløde Træk — og alligevel en underlig Skygge, Skyggen af en Skygge, der syntes at sløre Øjnenes Glans og dæmpe Hudens friske Spil.

Han saa', at hun var sortklædt. Havde hun mistet nogen, hun havde kær? ...

Nu erindrede han, at Herremanden en Dag — da hun var gaaet igennem Værelset — nikkende havde henkastet: En forældre- og venneløs — ligesom vi andre! — —

Mester Ollivier vedblev at betragte hende — og han spurgte sagte:

»Er der her i Byen andre end jeg, som helst vil være i Fred for Mennesker? Tro mig, mit Barn, i Deres Alder har man ingen Grund dertil — og senere, naar man maaske faar Grund, ønsker man tidt, at man var ung, for ret tilgavns at kunne elske Verden og tro paa Menneskene!« —

Hun havde slaaet Øjnene ned. Klangen af hans slørede Stemme hørte hun — Ordene hørte hun vel ogsaa — men de var hende maaske for almindelige — hun havde tænkt sig at *naar* han talte, maatte der være et lignende Væld i hans Tale, som i hans Musik ..... Men, hvad han

end sagde, saa var hun nu ganske uden Forlegenhed — ja, mærkelig nok, paa en kendt Fod med denne Fremmede, som hun første Gang gik ved Siden af.

Hun sagde — idet en indre Bevægelse gjorde hendes klare Stemme dybere:

»Jeg véd ikke — men allerede som Barn syntes jeg, eller havde en Fornemmelse af, at f. Ex. Skoven, Planterne — for slet ikke at nævne Fuglene — nej, jeg kan vist ikke forklare mig?«

»Prøv!« faldt Organisten smilende ind.

»Jeg synes blot« — vedblev Grethi — »at naar jeg færdes i Naturen, saa forstaar jeg det Hele — jeg er ligesom i Familie med alting derude. Men Menneskene er mig altid fremmede. Jeg forstaar ikke dem og de ikke mig. — Ja det er naturligvis taabeligt og uerfarent tænkt?« . . . . .

»Det hænder stundom en Anden at tænke ligedan!« sagde Organisten blidt, uden at se paa hende: »Vi er kanske ikke ydmyge nok!« tilføjede han.

»Véd De« — sagde Grethi ivrig: naar *De* siger det Ord, saa forstaar jeg, at De mener noget dermed. Men ellers er det mig en Rædsel — for jeg hører aldrig andet her paa Egnen end dette »ydmyg« — uha!« . . . .

Han saa' op — vilde til at smile — men traf den varme Glans af dette Blik, der var fæstet paa ham . . . og han vendte Blikket bort.

Grethi vedblev:

»Der er to Mennesker, som jeg savner altid og altid. Min Fa'r og min Mo'r. De forgudede mig — jeg véd dèt nok — jeg har vist ikke haft godt deraf. Men aldrig har to Mennesker holdt inderligere af hinanden — og jeg forestiller mig, at deres Tanker mødtes i mig, det eneste Væsen,

som stod imellem dem. Og jeg gik ligesom i en Verden af Ømhed og Omhu. — Saa var det, at Moder pludselig blev syg og døde — det vil sige, *jeg* saa' længe, at Livet tog for stærkt paa hende. Man skal vist være skabt af en særegen Jord, for at kunne holde alle disse lange Dage og Aar ud. Og saa *maatte* Fa'r dø, de kunde ikke undvære hinanden. Naar Mennesker holder saadan af hinanden, saa kan de ikke leve. Naar man elsker, saa maa man dø! Man kan ikke være ene paa Jorden!« — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

Den gamle Organist saa' op — og ind i disse Øjne, der hvilede paa ham. Deres vemodige barnlige Visdom bragte ham til at studse — deres voksne Glød holdt ham fængslet.

Saaledes stod de To dér i Skoven og saa' paa hinanden .... og hvert lille grønne Blad i Græsset syntes en Begivenhed — hvert spæde Pip fra en Mejse og Finke en Aabenbaring — og en metalglinsende Stær fo'r dem forbi som et lille Under i det store Under: Livet, der vaagner igen efter Vintren — medens de indre Kilder i det store Hjærte begynder at risle.

»Besøg mig« — sagde Mester Ollivier, med sin blide, slørede Stemme — »besøg mig i min Kirke, og lad mig vise Dem Orglet og spille lidt for Dem, naar De har Stunder og Lyst!«

Hvorefter han ærbødig lettede paa sin trekantede Hat — og fjærnede sig hurtigt, rank og ret.

Grethi stod alene — og saa' længe efter ham,

XI

Der forløb nogen Tid — og Grethi kom ikke i Kirken om Morgenen.

Marts gik — April var næsten tilende. Grethi undgik at besøge sine Venner paa Herregaarden.

Saa mødte hun en Dag Organisten paa Landsbyens Gade. Han gik hende hilsende forbi — smilende — ligesom spørgende.

Næste Morgen tidligt løb Grethi ud — alene.

Hun gik fordybet i sig selv — og derinde lød Tankerne saaledes:

. . . Han havde løftet sine Øjne og sét paa hende . . . Hun havde stirret paa ham, og han havde set det . . . Han havde mødt hendes Blik og slaaet sine Øjne ned . . . hun havde atter . . . de havde begge . . .

Hvad var der dog hændt? — —

Hun sad i Skoven — svøbt i sit Hætte-Slag — Hovedet bøjet, Hænderne i Skødet.

Hvorledes var hun kommen herud? — paa sine Fødder — nej paa Vinger! Slaget havde suset om hende som et Vinge-Par . . . hun var løbet den hele Vej, forbi Herregaarden, opad Bakke . . . puh! Ingen Aande mer i Brystet — Blodet bankende i Hjærtet — Sjælen i Angest — nej i Jubel . . . .

Hvor var det forunderligt at leve! —

Og atter begyndte indeni hende den strøm

mende Aa, hun ikke mægtede at standse: Han havde løftet sine Øjne paa hende — hun havde stirret paa ham — de havde begge ....

Hun slog Hætten tilbage, strøg Haarets krøllede Uorden tilside — drog Vejret dybt: Det er forbi med min Smule Forstand! — —

Og hun smilte hen for sig — trykkede Haanden mod sit Bryst, og hviskede:

Jeg er ved mine fulde Fem. Men hvad maa *han* tro om mig?

»Besøg mig i min Kirke, naar De har Stunder og Lyst!« havde han sagt.

Stunder — og Lyst?

Ingen Ro havde hun haft paa sig. Faster Birger havde skændt paa hende. Faster Birger kunde passe sin Tromle-Kakkelovn og sin Myrte. Alle kunde passe sig selv — lille Babli ogsaa.

Idag *vilde* Grethi — ja hun vilde og maatte ... hun vidste ikke selv hvad.

Men hun stod op med Solen — løb udenom Landsbyen — dernæst langsomt opad Kirkebakken — snigende sig over Kirkegaarden — og paa engang, som i kæk Trods, med løftet Hoved lige løs paa Vaabenhuset.

Men ingen dæmpet Brusen lød ud — intet Nøgleknippe i Døren· *Han* var der altsaa ikke.

Efter de sidste Døgns øsende Regn en lys, vaar-frisk Morgen — med blinkende Pytter imellem de gamle Grave.

Hvad havde hun med Døden eller de Døde at bestille? Det var Foraaret, som var kommet. Og det havde slaaet ned i hendes unge Hjærte ... med en Magt, som hun intet vidste om; som hun maaske begyndte at begribe — —

Nej; hun begreb intet. Intet. Fuglesang hørte hun; hun saa' grønne Spirer — hele Totter Græs,

her paa den nøgne, skaldede Kirkegaard. Krokus saa' hun: gule, mørkeblaa, svagtlilla —

Og de *talte* til hende.

For første Gang henførte hun en begyndende Anelse til Blomsternes Farve. Og det blev til et Sprog, som *hun* forstod. Hun havde en Hemmelighed sammen med Naturen! Ikke med noget Menneske; ikke med den lille Babli; ikke med *ham* engang. Allermindst med ham. Hvor turde hun tænke sig sligt?

Men med den hele, store Natur, som ikke forraader nogen.

Og derfor: ud og op i Skoven! — —

Her sad hun da — paa et styrtet Træ fra denne Vinters Storme.

Stille var her. Den stærke April-Sol varmede det fældede Træ. Grenenes Kviste strittede i Vejret, med brune, snart bristefærdige Knopper. Træet laa fældet, Stammen sugede ikke længer Næring fra Jorden — men Kvistene sugede endnu en stakket Frist Modernæringen fra Stammen. Det gjorde hende ondt. Stakkels Træ! — tænkte hun — mon det *føler* . . .?

Hun brød et Par Kviste af og stak dem i sit Bælte. De skulde sættes i Vand derhjemme.

En Humlebi kom surrende — bums, lige mod den tykke Gren — maaske blændet af Solen, omtumlet i Foraars-Rus. Den faldt ned mellem Græsset — laa knurrende, begyndte at kravle besværligt . . .

Stakkels Humle! — mon den *føler* . . .?

Alt gjorde Indtryk paa hende; Alt gjorde hende ondt — fordi Alt gjorde hende saa godt: den jublende Verden inde i hende selv — og den blaa og grønne og gule og hvide Verden udenom.

Hun syntes, at hun aldrig havde sèt saa meget Græs nogen Vaar — og aldrig saa blaa en Himmel — saa gule Smørblomster — saa hvide Anemoner . . . hvilke Masser!

Hun gav sig til at plukke og plukke, Hænderne fulde, Kjole-Nederdelen fuld . . . hun vilde pynte Kirken, *hans* Kirke, Orglet — en stor Guirlande skulde sprede Vaar og dufte Sol derind i det øde, kolde Rum — hvor kun *hans* Toner bar Bud om Varme og Lys!

Det var en Idé!

Hun kunde have omfavnet hele Skoven for den Idé . . . og da Herregaardens fjollede Røgter — Idioten — kom vraltende forbi, og med opspilet Mund og et udvisket Blik strøg Huen hilsende af det melon-agtige Hoved — saa fo'r hun ned i sin Kjolelomme, fik sin lille perlehæklede Pung frem, og lagde hele sin Beholdning af smaa, blankslidte lybske Sølvskillinger i den lerede Røgter-Næve — saa at Idioten blev Dobbel-Idiot af Undren.

»Tag dem, Hans! det er dine — behold dem, hører Du! . . .« raabte den unge Pige glad.

Og han vraltede afsted — uforstaaende, men lykkelig ved sin Skat, som maaske kun en Idiot kan være.

Men hun selv blev pludselig bedrøvet.

Det var, som om der ikke længer fandtes Blomster i Skoven, som om Solen ikke mere skinnede.

Den havde nemlig skinnet paa hendes Finger, just da hun atter gemte sin lille Pung.

Og paa den unge Piges Finger sad hendes Forlovelsesring — Hr. Peer Pommerrencks glatte Guldring.

Nu saa' hun den; maaske saa' hun den først

nu i dens vidtrækkende Betydning. Hun havde jo i Efteraaret været saa nedbøjet efter de tunge Dødsfald, ganske ude af Stand til at afværge »Redningsmandens« Forslag, Tilbud eller Befaling.

Hun var paa én Dag, i en enkelt Time, bleven voksen.

En Følelse af Modbydelighed løb som en Skudren over hendes varme og stærke Sjæl. En Ækelhed, som om en Bænke-Bider, en Ørentvist var krøben over hendes Finger.

Hun vilde befries — baade for Ringen og for Hr. Peer. Først for Ringen. Og hun sled, gned og drejede — rev sin Finger til Blods. Ringen vilde ikke af.

»Jeg skal nok finde en Fil derhjemme« — mumlede hun.

I Kjolelommen fandt hun en lille Klud, en Prøve-Lap. Den viklede hun om sin Finger — og gik hastigt ned gennem Herregaards-Alleen.

Blomsterne havde hun ladet ligge. Hun, som ellers aldrig glemte noget; allermindst Blomster.

Da hun vilde gaa forbi Gaardens Udbygninger, standsede huu ved Synet af Rachel.

Rachel stod udenfor Hønsehuset ved Ande-Kæret — ifærd med at fodre Smaakreaturet.

Det snadrede, kaglede, pippede omkring Jødinden — næsten som med Bebrejdelser: Vi faar ikke Æde nok! — —

Rachel kastede sine sidste Korn og Grødklumper ud iblandt Flokken — medens stride Taarer løb hende ned ad Kinden. Hun rystede Forklædet, og brugte Snippen for sine Øjne:

»Ach, Grethi« — snøftede hun — »det var en haard Nat, denne. Vi troede ikke, at vi skulde holdt Livet i Manden Morgenen over. Og saa

den Storm og den Skylregn — hele Natten. Det tog ogsaa paa os. Det var, som om Jehova helt havde slaaet Haanden af os. Og nu paa Fredag er det min Navnedag! Den plejer altid »Manden« at fejre *for mig* — skønt han gør Nar og siger, at det havde været bedre, om Isaak og Jakobs Gud havde beholdt mig og alle andre Pigebørn i sit himmelske Kanaan! — Ach, den Dag glæder jeg mig hele Aaret til! — Og nu véd jeg knap, hvor jeg skal skaffe Æde mere til Smaakreaturet — og »Manden« *maa* dog ha' sine Æg daglig — det Eneste, han næsten lever af! — — Men hvad gaar der af Dig, Grethi? Du ser ud, som om der heller ikke var Æde i Kassen til *Dig* mere! Ræk hid! — hvad har Du gjort ved din Haand? Vil Du ogsaa gøre din gamle Veninde forskrækket?« . . .

Og hurtigt tørredes Jødindens bløde, sorte Øjne; og Smilet kom frem — som det altid redebon kom frem, naar Andre havde Trøst og Raad behov.

Hun rev den lille Klud af Grethis Finger — og saa' paa Finger, paa Ring, og dybt ind i den forvirrede Piges Øjne.

Rachel tog Spyt paa sin Finger og lod den glide rundt om Grethis . . . og Jødinden saa' helt ind igennem den unge Pige og sagde dæmpet:

»Ach, neppich — lille Stakkel! det er ikke *saadan* at slide noget af sig, som man selv og Andre hver Dag har for Øje — og som man helst gad kaste væk i en Udrydde-Krog!« . . .

Grethi svarede hurtig:

»Jeg tænker ikke paa saadan noget — jeg kan ikke lide at — at . . . Nu maa jeg gaa!« afbrød hun kort.

Rachel smilede — klappede hendes Haand og sagde:

»Véd Du, hvad Hiob sagde? Han svarede og sagde til Herren:

»Und wiewohl Du solches in deinem Herzen verbirgest; so weiss ich doch, dass Du dess gedenkest!«« — — — —

Grethi gjorde sin Haand fri — og løb.

Rachel raabte efter hende: »Vi ses paa Fredag — med Herrens Hjælp! Du og Babli og Monseigneur og jeg skal spise oppe paa Mandens Værelse — — — —!«

Resten tog Solen og Vinden og de viftende knoppede Kviste.

Grethi løb.

XII

Da hun kom ned ved Kirken, standsede hun. Vaabenhusets Dør var endnu lukket; hun saa' nærmere til, og opdagede at en lille Sidedør ved Taarnet stod paa Klem.

Hun aabnede den — og stod i et firkantet Rum med stampet Lergulv; Hakker og Spader lænet op mod den raa, ukalkede Mur. Muren havde dybe og lange Revner — man kunde putte en Haand ind i dem. Begravelsesredskaberne søgte forgæves at skjule Brøstfældigheden — Livets Vunder og Arr.

Saa opdagede hun en anden lille Dør, som ogsaa stod paa Klem.

Det var, som Kirkens Taarn bød hende ind til et Besøg.

Endnu tøvede hun, usikker.

Over Døren var ophængt en Tavle — med malet, snørklet Skrift — akkurat læselig.

Hun stavede sig igennem Inscriptionen. Den lød:

Een Trappe var her før
ved denne Taaren-Dør,
men wind och skjew och svag
hun styrted ned en Dag.
Dog Naadig Herren lod
paany mig sætte op
fra Gulv til Taarnets Top:
och nu er Trappen god!

Grethi smilede. Endnu mere smilede hun, da hun havde aabnet Døren helt og foran sig saa' en næsten lodret, smal, skæv og skrøbelig Trappe — der tabte sig opefter i Halvmørke.

— — Hvis dette er den nye, gode Trappe — tænkte hun — hvorledes har da den oprindelige været? . . .

Men op vilde hun. Nu vilde hun se hele denne lille Kirke, hvor hun kun havde været et Par Gange ved Juletid sammen med Faster Dorothea — i Birgernes gamle Stolestade.

Maaske førte Trappen netop op til Orglet!

Hun huskede, at hun nede fra Gulvet havde haft Skuet af det imponerende Orgel — sikkert altfor mægtigt for Kirken. Det havde forekommet hende dengang som et Fjæld, hvis Fod skjultes af Pulpiturets udskaarne Gelænder, og hvis tredelte Top syntes at støde mod selve Loftshvælvingen. Et Fjæld i Baggrundens mystiske Skumring — med de matglinsende Orgelpiber som sølvstrengede Kildeløb — hvorfra Tonerne risled og brused dæmpet ned over Menighedens Hoveder og Hjærter.

Saaledes havde hun set, og saaledes hørt, Orglet dernede fra Gulvet.

Nu steg hun op ad Taarnets Trappe.

Det var som en Fjældstigning. Hun maatte hale sit unge Legem ivejret ved Hjælp af et slidt Rækværk — der knagede selv under hendes svage Vægt. En Hønsestige kunde ikke have været stejlere og skrøbeligere.

Skulde *han*, den ældre Mand, virkelig daglig udføre samme Kunststykke?

Ved den første Afsats stod hun stille. Hun frygtede ikke for sig selv — hun tænkte paa *ham*.

Mere og mere tænkte hun paa ham — og med en underlig sammenknugende Ængstelse.
I den møre, afkalkede Mur var et smalt, aflangt Glughul — som et af Skydeskaarene paa den gamle Borg.
Det indlod en Solstribe og et Drag frisk Luft. Der trængtes til begge Dele her.

Inde i en dyb Niche kunde Grethi skimte en Bunke Skrammel: Træfigurer med afslidt Maling og Forgyldning, knækkede Næser, brækkede Lemmer. Det gjorde hende hel ondt at se dem . . . hun syntes, at det var Dukker fra en barnlig Tidsalder. Rimeligvis havde de været en Pryd for Prækestolen eller for Kirkeskibets Epitafier.
En ældgammel Maria-Figur laa dér, vansiret, med Barnet endnu i Favnen. Det saa' ud, som havde Musene eller Rotterne holdt Gæstebud paa Guds-Billedet.

Og det gøs i Grethi.

Hun steg op til næste Afsats. Her var en tredje og sidste Dør — kun et Par tynde, smalle, mørke Brædder, som Laaget til en Kiste. Uden Slaa eller Laas stod Døren og bevægede sig i den fugtig-raa Trækvind. Og indefra svøbte Fligene frem af et falmet, hullet Drapperi — som kunde det være Gjenfærds-Svøbet af en af Kirkens »højbaarne« Patroner.

Trappe, Mure, Vægge, Døre, Træfigurer, Drapperi. — Alt skimlet, Alt dækket af Støv, Alt syntes at fremhviske Læren om Støvet — denne Lære, uadskillelig forbunden med Kirkebygningerne, hvadenten de smuldrer Forfaldet imøde, eller de knejser nye og stærke paa Forgængernes Ruin.

Grethi vilde være vendt om — hvis det ikke netop var *hans* Kirke, hun ønskede at se fast i Øjnene, fordi den indeholdt en Advarsel om og en Trudsel mod hans Liv.

At den var i et *saadant* Forfald — derom havde hun ingen Anelse haft. Nu hviskede Mure og Vægge det til hende — ud af deres Støv, ud igennem Kirkens dybe Rifter og Revner. »Hun var kommen bag paa« dette lille Tempels Hemlighed — som man kommer »bag Kulisserne« i det Tempel, der er helliget Skuespilkunsten, en af Menneskehedens ædleste Kunster — ikke mindst ædel, hvor den indgaar Forbund med Musiken.

Hun fornam Ængstelsen, imødesaa' Faren, der lurede herinde — just fordi hun kom ude fra Modsætningen: den unge, friske, sejrrig frembrydende Vaar.

— — »Kunde *jeg* blive ham den unge, lyse Vaar — aa kunde jeg være ham til Opmuntring

og Glæde, selvom jeg ikke kan være ham til Skærm og Støtte!« — saadan hviskede det inde i hendes varme Sjæl.

Hun tænkte ikke paa de Blomster, hun havde forglemt i Skoven. Hun bragte ham andre Blomster herind.

Allermindst tænkte hun *nu* paa sin Fæstemand . . . det var saa ligegyldigt, laa saa fjærnt, Alt hvad der vedrørte eller vederfores hende selv.

Rask rev hun Døren op og det møre Forhæng tilside . . . Alt var stille, Alt tomt . . . men dette øde Indre omfattede hende som i en højtidelig, dæmpet udtalt Velkomst. Hun traadte hen over Pulpiturets sagte knagende Gulv — hun stod tæt op mod Orglet — dér var Bænken, hvor han sad naar han spillede — dér Klaviaturet — — og derhenne bag det store, alvorlige, stumme Orgel var Bælgene, Orglets skjulte Lunger . . . og dér, paa en Skammel, i det sparsomme Lys fra et lille rundbuet Vindu, sad en Skikkelse — rugende over en Mad-Æske, som en Kirke-Aand over en Skat, spisende med langsomme, dyreagtige Bevægelser af Kæverne: — Landsbyens klogeste Mand, Karikatur af en Kirke-Patron, den overskaarne Kæmpe — Hr. Bengt Bælgetræder *in persona.*

Hun nikkede til ham. Han saa' ivejret — uden at rejse sig; Kæverne holdt et Øjeblik op at arbejde — han rakte sin uhyre Haand frem — bevægende de tykke Fingre paa en særegen Maade. I den jordfarvede Haandflade syntes indridset Ziffrene: Drikkepenge? —

»Kirkebesøg udenfor Tiden?« brummede han i sin Stød-Tone — og Fingrene bevægede sig afventende.

Grethi forstod ham ikke.

»Kirkebesøg udenfor Tiden — *id est* 8 Schilling-Courant!« lød det gnavent.

Grethi var forlegen — havde jo givet sine Smaaskillinger ud i Skoven. Hun søgte en Udflugt: »Jeg har glemt min Pengepung hjemme — men næste Gang . . .!«

Han lukkede sine Øjenlaag op og i som et Skodde — paa Uglemanér; overvejende, om han kunde give hende Henstand — og tog atter fat med Fingrene.

»De kender mig jo nok Bengt?« sagde hun smilende.

»Peer Pommerencks Kæreste!« lød det i Stød.

Hun bed sig i Læben — løste sin lille Sølvhalskæde af, og lod den falde i Bælgetræderens Næve.

Næven lukkede sig hurtig som en Skuffe.

»Jeg vil gerne se Kirken lidt! Mester Ollivier er her nok ikke idag?« sagde hun.

»Svagelig idag! — »Sygdom er alle Mands Herre — men ikke Kvindernes« som Mo'r Sidsel siger.« — Og med en knurrende Lyd, som naar et Taarn-Ur trækkes op, rejste Bengt sig:

»Kirken er der ikke stor Stads ved — men vi har et Orgel! . . .

Han sagde dette »vi« paa en Maade, som mishagede Grethi. Men hun vilde vise sig venlig imod Bælgetræderen, for at faa Lejlighed til at tale saa meget som muligt om hans Foresatte. Hun hævede sin Stemme — alligevel mislykkedes det tidt at gøre den Døve forstaaeligt, hvad hun talte om.

›Jaja, vi har et Orgel!« ... fortsatte han og gjorde sig dobbelt bred.

›De vilde maaske ønske, at De kunde spille som Mester Ollivier?« spurgte hun tæt op til hans haarede Øre.

Bengt grov sig med sin Næve i Haaret — trak Taarnuret op inden i sig — og krammede et Citat frem af sin latinske Syntax-Beholdning.

›*Vellem quidem posse gloriari* ...« han stoppede, tænkte sig om, og fortsatte — ›*quod Cyrum!*«

Grethi smilede. Hun havde faaet den omhyggeligste Opdragelse i Hjemmet — havde læst Latin med sin Fader, for at kunne være ham til Hjælp. Hun spurgte:

›Hvem er *Cyrum* — Bengt?«

›*Cyrum* — det er *Cyrum!*« lød Svaret orakelfast.

›Er det kanske Kong Cyrus?« vedblev hun skælmsk — og kunde knap holde sig fra at le.

›Han er vel lige god, enten man tager ham i *Ablativum* eller *Nominativum!*« sagde Bengt stor og vranten.

Hun søgte at formilde ham — og spurgte:

›Hvis der gik noget i Stykker i Orglet, vilde I da kunne udbedre Skaden?«

Atter trak han Taarnuret op:

›Hrrrrr ... udbedre? Jeg tænker, at jeg skulde kende mit Orgel — jeg tænker, at hvis Lynet skulde slaa ned og splitte Piberne ad — saa vilde jeg kunne sætte dem sammen, saa de blev *bedre* end som nogensinde!«

›Mester Ollivier maa da sætte megen Pris paa Jer?« sagde Grethi.

›Maa?« — knurrede han — ›han burde! Men hvo, som sig selv bestandig forhøjer, ham kan

Herren en Dag fornedre! Jeg har nu mine Tanker om Kirken her! . . .

»Hvordan det?« spurgte Grethi lidt ængstelig.

»Jeg tror« — sagde han — »at det vil ende brat, lille Jomfru! Men *jeg* frygter intet — saa længe de smaa Graa ikke lader høre fra sig.«

»Hvad er det, I siger, Bengt: de smaa Graa?«

»Musene!« udbrød han og løftede Haanden pegende ned igennem Kirkens Skib. »Musene har vi herinde . . . Rotterne er derude paa Kirkegaarden. Rotterne gnaver de Døde — Musene gnaver Kirken. Sten og Mur besørger Tidens Tand — Musene hjælper til. Og den Dag, da det sidste Træværk, som endnu holder Kassen sammen, er gennemgnavet — da gaar Musene deres Vej . . . og jeg med dem!

Saa længe vil jeg tjene vor himmelske Herre ved Bælgene — ikke en Minut længere. Og jeg véd, at Vorherre vil varsko mig — Sidsel véd ligeledes . . . som skrevet staar: Du skal vare din Tjener ad itide, og gøre ham aarvaagen førend Fjenden er over ham. Men den Ugudelige skal Du dræbe og omkomme udi hans Sandsers Rus og Dvale!«

XIII

Grethi blev mere og mere uhyggelig tilmode. Hun saa' op ad det mægtige Orgel — og kendte i sit Indre den samme Skyhed og Benauelse, som greb hende hvergang hun overhovedet traadte ind i en Kirke. En Følelse af at *skulle* være andægtig stemte hendes stærke unge Sind til en Slags Trods — som hun atter bad de højere Magter om Tilgivelse for.

Hun var religiøs, som saa mangt et sundt Sind er i den Alder, hvor Indbildningskraften ikke paalægger sig nogen Tvang og ikke spørger »erfarne« Folk til Raads.

Hverken hendes Moder eller Fader havde villet trænge ind i Datterens Følelsesliv med Benægtelse eller Bejaelse af de Spørgsmaal, hun i sin umiddelbare Ivrighed gjorde dem. Musiken blev Bindeleddet mellem Forældrene og Barnet. Og da hun fornam den voksne Jomfrus første vage Længsler og senere stærke Uro røre sig i Hjærtet, aabnede hun sit Hjærte helt for Musiken — og lod uafvidende den religiøse Inderlighedstrang smutte med ind.

Moderen havde engang spøgende taget hende i Favn og spurgt:

»Hvilken Mand vil min Grethi have, hvis hun skal vælge?« — Og Grethi havde uden Betænkning svaret: En Musiker!

Men da var der gaaet en Trækning over Fru Birgers smukke Pande — og hun havde sagt: »Du aner kun lidet, mit Barn, hvad Musiken, hvad Kunsten i det hele taget koster et Menneske. Det er de Andres Glæde en Kunstner betaler med sine egne Lidelser, en Andens Fred han køber med sin Uro — en Andens Sorg, ja maaske Fortabelse han føjer til sin egen!«

Disse Moderens Ord syntes i dette Øjeblik for Grethi som en mat-lysende Skrift, der i Bølgelinjer snoede sig opad det mørke tavse Orgel.

Og øverst oppe under Snitværk, Consoller og Rosetter, næsten rørende Loftshvælvingen, straalede i Sølv-Forgyldning den symbolske Trekant, der indrammede det himmelske Fader-Øje.

Grethi stirrede op mod Øjet, og det himmelske Øje stirrede ned mod den unge Pige — og samtidig syntes det at omfatte og beherske hele Kirkens Indre med et stort, roligt, uudgrundeligt Smil.

Mere og mere sammensnøredes hendes Bryst; hun havde det ellers aldrig med Ungepigers »bange Anelser«. — Hvorfor da idag? Hvad vilde hun her? *Se* paa et Orgel! Som om man kunde *se* sig noget til udenpaa en Bygning? Det var jo Mesterens »Sjæl«, som holdtes indesluttet i dette forsirede Bur, hvis Tremmer og Stænger var Orgelpiberne, de svære og de slanke, de, der syntes at kro' sig af deres Omfang som en Sanger paa en Scene — og de, der beskedent skjulte sig i Halvmørket som Fugle smaa i Løvværket.

Det var Mesteren, hun vilde *høre*. Men han kom jo ikke! Hvorfor vilde hun dvæle her? Hvad ventede hun? . . . en Fremmeds Komme! Hvem var han? Hun anede det ikke! Paa nogle

venlige Ord, en høflig Indbydelse var hun løbet afsted . . . aa, hvor taabeligt! Hvor var hendes Stolthed? Hvem var hun? En fattig, venne- og forældreløs Pige — tilmed en »bunden« Pige, som snart skulde giftes med en Mand, der var hende hjærtelig ligegyldig og maaske skulde blive hende hjærtelig forhadt — men i hvert Fald en *stolt* Pige, der vilde vide at gaa sin Skæbne imøde — som — som . . . som hvad? . . .

Det svimlede for den stakkels Grethi — Luften var beængstende herinde i dette Guds-Hus, der havde overlevet sig selv.

En Luft af Mugg og Skimmel — en Udestængen af Guds klare Sol og frie Verden — et Fangebur for de friske Tanker — med en Fangevogter i denne hæslige, graadige Kobolds Skikkelse — denne Hr. Bengt med sine modbydelige Uddunstninger af hengemt Mad og sine latterlige Opkog af latinske Fraser . . .

Hun vilde bort — —

Og saa var det hende med Et en Lettelse at høre hans »Orgel-Forklaring«.

En Skylle — en snurrende og knurrende og prustende Overhaling i Stød efter Stød — der tog baade Vejr og Tænkning fra ham og hende, og som endte med at give Grethi hendes naturlige PigeMunterhed tilbage — forstandig, belæst, opvakt og fintmærkende som hun var.

Hun havde aldrig hørt sligt før.

Snart talte han med sin egen Røst — sine egne Tanker — snart syntes han at citere en eller anden Bog; — undertiden var Røsten Esaus (Bengts) undertiden Jakobs (Mester Olliviers). Grethi anstrængte sig for at skelne — løb surr — blev ærgerlig — og endte i fuldkomment Virvar — som Bælgetræderen selv.

— — — »Vi har et Orgel her« lød hans lærde Foredrag — »et Værk signeret *Esaias C.* — antageligen den berømte *Compenius* — Anno Domini 1609 — hvoraf Prospektet, *id est* Orglets Forside, rigt staferet med Statuer, Englehoveder, Vaser, Løv-Kranse og andre Forsiringer, samt Inskriptionen: *Dei honoris causa Munera imperatoris, erant Instrumentum musicum maximum, Organum appellant* — hvilket er udlagt« . . .

»Tak, jeg kan Latin, Bengt!« afbrød Grethi ham smilende: »Til Guds Ære Kejserens Gave, det største musikalske Instrument, som benævnedes Orgel!« —

Bengt tilkastede hende et Blik, der strængt dadlede hendes latinske Indgriben — og nu fordybede han sig i Bælgene, som han skænkede en særlig omhyggelig Omtale, i Vindkanaler, Vindkassen, Vindladen; — saa fulgte Canceller, Paralleler, Koppler, Manualer, Pedaler — Abstrakten, Pibestokken — — dels i fornuftig Rækkefølge, men lidt efter lidt i et Kaos af Piber og Stemmer, af Registrene — Mensuren — Læbestemmer og Rørstemmer — Fløjteværkets Labialpiber, »med de bløde og dystre Tonefarver« — Rørstemmernes skarpe, clarinet- eller trompetlignende Farvetoner — ej ulig Blæseinstrumenterne Basun, Trompet, Horn, Fagot, Clarinet, Obo, Skalmeie!«

— — — »Aa jo, lille Jomfru Birger, vi har *vox humana* og *vox angelica*, Menneskerøst og Englerøst! Aa jo da! se nu her . . . Register-Knappen eller Manubrien — af Latinernes *manubrium*, Skaft, Greb — — — nu *registrerer* vi — Principal, Subbass — 32 Fods Pibe, 16 Fods Pibe, — ohe-ohi-Octav, Tuba, Bordun, Gedacht — hrrrrr! Dulcian, Fugara, Viola di Gamba . . . . .

Prrr! De forstaar jo nok, ikke sandt — »naar Orgelbyggeren er færdig med Intonationen, saa gælder det, at vi giver Orglet dets bestemte *Temperatur* — den uligesvævende og den ligesvævende.« — — —

Her gjorde Bengt et lille Ophold — og fortsatte antagelig paa egen Haand: — —

»De forstaar jo nok, at dette »dominerede« førend Joh. Sebastian Bach's Tid — naar man stemte Orglet i rene Kvinter. Hrrrr! De forstaar: »Gaar man ud fra Grundtonen C og stemmer i *rene* Kvinter opefter c—g—d—a—e—h—fis—gis — — hm! se *da* træffer man ved den tolvte Kvinte en Tone ċ, der i sin Egenskab af Kvint er $^1/_9$ Tone højere end Grundtonens Oktav — og denne Tone »indicerer« for et sundt og godt »Gehør« — hm! —«

Atter et Ophold, med et lidt usikkert Blik paa Grethi . . . og derpaa vedblev han:

»Lad os sige Dominanten i Principalstemmen 8 Fod — udgaaendes fra enstrøgen *c* eller *a* . . . Ja, det er kanske lidt indviklet — lidt dunkelt, lille Jomfru Birger; men *hvad* er ikke indviklet af vor himmelske Faders gaadefulde Indretninger? Vi kan kun sige *dette*« . . . (her hævede Bengt sin Stemme til en stor Stigning, idet Sveddraaber rislede ned over hans anspændte Pande:) »Orgelspilleren har Manualerne og Pedalerne til sin Raadighed — og Registerknapperne paa hver Side. *Nu* spiller han — til Guds Ære og til Menighedens Efterfølgelse. For- Mellem- og Efterspillene — ikke noget *accellerando*, ikke for stærkt *ritardando*. Menighedssangen bør være jævn, afmaalt, disciplineret . . . men en stor Orgelkunstner har ogsaa sagt: »Menigheden er under sin Salmesang paa Marsch til Himmelen!« Ja

Marschen gaar *opefter!* Og nu lyder Manualets Register — $4^1/_2$ Oktav — og Pedalets 2 Oktaver og 2 Toners-Register — de dybeste Registre — den vældige Bas og den underlig susende Subbas ... og Rørstemmernes Basuner, Trompeter og Horn falder i — og Læbestemmerne fløjter og klager og synger — og Register trækkes ud efter Register ... hele Kirken begynder at ryste ja, den skælver, lille Jomfru! — og hvis det *allersidste* Register trækkes ud til »fuldt Spil« — — hrrrrr! Men det kan Kirken *ikke* taale — allenfals *denne* Kirke ikke« ...

— »For Guds Skyld, nej!« raabte Grethi og lagde sin Haand afværgende over Bengts.

»Nej!« sagde han, aftørrende sin Pande og seende mod Loftet, mod det »himmelske Øje« ... »Men *hvis* Kirkens Organist i daarlig Selvforglemmelse vilde friste Herren og sætte hans Tempel paa Prøve i »fuldt Spil« — se *da* aabner sig den lille usynlige Luge — højt deroppe under den Almægtiges lysende Øje — og ud træder Døden med Le og Timeglas — — Timen er omme, Spillet endt — og Kirkens Hvælving styrter sammen!«

— — — — — — — — — — — — — — — —

Grethi gav et lille Skrig fra sig — et Udbrud, som hun skammede sig over.

Bengt vendte sig gnaven — og gik tungt tilbage til sine Bælge-Skamler og sin Mad-Æske.

I Døren til Taarnets Trappegang stod Mester Ollivier — bleg og foroverbøjet, seende med underlige sky Øjne paa den unge, forvirrede Pige.

XIV

Et Orgel skal ikke forklares; et Orgel skal høres! — sagde Mester Ollivier, idet han satte sig tilrette paa Bænken foran Klaviaturet.

Han havde hilst høfligt, lidt træt, lidt adspredt paa Grethi, medens han lagde Hat og Stok fra sig . . . og hans fremmede Akcent lød en Kende stærkere end ellers, en let Ironi kom idag tydeligere frem, da han med et bydende Nik hen imod Bælgetræderen bemærkede: »Naar *han* forklarer mit Orgel, saa véd jeg, at jeg kan spare mig Ulejligheden! — —«

Grethi valgte at smile; hun følte, at hun var rød i Kinderne; hun vidste ikke, hvor hun skulde gøre af sig. Omsider fandt hun henne ved Forhænget en vaklende Stol, som hun forsigtigt satte sig paa — afventende.

»Uhyret« Bengt krøb som et forhistorisk Dyr op paa Bælgegelænderets Træde-Brædt — og langsomt gik den ene Bælgekasse ned — den anden ivejret.

Det var, som om det store Orgel i sit Indre drog et dybt, sagte Suk.

Organisten trak en af Registerknapperne til sig — en anden skød han halvt tilbage; hans venstre Haand berørte Tangenterne let — den højre Haand holdt han støttet under Kinden. Fra det lille Buevindu bag Bælgene sænkede et

sparsomt Lys sig over hans Pande og Skulder ... Grethi saa' ham i halv Profil — hans Udtryk var lidende, hans Blik bortvendt søgende ..... helst ønskede hun, at hun slet ikke var kommen her .... allerhelst, at hun kunde gaa hen og støtte det smukke, tunge Hoved dèr op mod sin egen fine, runde Skulder.

Og han trykkede Klaviaturets Taster ned — næsten sig selv uafvidende . . .

En fuld, rund blød Tone lød som et sagte Bølgeslag mod en fjærn Aften-Strand — skælvende ned igennem Kirkens Skib.

Det var som vaktes Organisten.

Medens hans venstre Haand anslog en Akkord — et næppe hørligt Pianissimo — sagde han, stedse støttende Hovedet med den højre Haand, idet et Blik fra hans blaa Øjne strejfede Grethi:

»Saa kom De altsaa! Jeg har ventet Dem. Men jeg var syg i nogle Dage. Jeg er undertiden — ikke ofte, men dog for hyppig — lidt indisponeret! Og De er aldrig syg — naturligvis. De er saa velsignet ung. Det er Guds Gave til Menneskene, at de er unge. Og det er hans Bud, at de skal bevare ham i venlig Erindring — mens han lidt efter lidt lægger Alderens Byrde paa dem.

Han farer aldrig hastig frem — hverken heri eller i andet. *Han* har den store Tid — og — naa — ja: nuvel! det var Orglet! . . .

Som *han* ogsaa har skabt — for at han og vi kunde dele Glæden over hans Gave. Og da var det ganske ungt, da han første Gang indblæste det sit Livs Aande.

Og senere har vi, hans Tjenere, arbejdet det frem til, hvad vi kalder dets »Fuldkommenhed.«

XV

Han spillede for hende. Han »fantaserede« et Præludium. Hun lod sig føre med Tone-Strømmen som et løsrevet Blad lader sig glide med Aaen — lod sig tage af Tone-Bruset som en Fugl af Blæsten gennem Skoven.

Hun sad dér ubevægelig — gennemisnet og gennemglødet; hun følte sig saa lykkelig som kun én Gang før i sit Liv — da Moderen en Aften sent var kommen fra en Concert og havde spillet for sit eneste Barn den halve Nat, og sluttelig kysset hende hæftigt og talt om Livet og om Døden og om Musiken, som er Liv og Død.

Ak, Moderen! — Grethi mærkede Taarer i Øjnene: hvor var hun ensom!

Medens Mesteren spillede, svævede hendes Blik omkring i Rummet . . . hun mægtede ikke at flytte Tankerne i Hjærnen fra den ene Krog til den anden efter bestemt Rækkefølge — — pinefuldt og jublende, ligegyldigt og spændt arbejdede det i hende.

Hun saa', som i en Taage, ned gennem Kirkens Skib — standsede ved de fugtig-grønne Mures underlige Epitafier, der med alt deres Snitværk og alle de malede Duge, med alle Emblemer og Engle, Ansigter og Allegorier *in-*

tetsomhelst sagde ... saalidt som den udskaarne og forgyldte Altertavle sagde nogetsomhelst ... kun Buevinduet i Kor-Rundingen glødede mat og fjærnt med de malede Ruder, de gule, de blaa, de lilla — og *talte* til hende, som Skoven og dens Blomster og Himlen havde talt til hende om hendes egen Hemlighed ... den Hemlighed, som hun ikke kunde dele med nogen — som var sød og tung, umulig, besværlig — og som hun ikke vilde skilles fra for alt det! ... At der dog ikke var et Menneske, til hvem hun kunde ... ja, for lille Babli var dog ikke et rigtigt Menneske *endnu* — og Rachel havde det altfor vanskeligt selv — og saa var hun — maaske lidt for »massiv« ...

og Faster Birger derhjemme? nej! — der kom en heftig Uvilje op i Grethis Sind ved Tanken paa dette ørkesløse Kvindemenneske — denne absolut selvsyge Pillen ved og Pukken paa en »Sorg«, der udelukkede enhver Forstaaelse af, enhver Deltagelse for Andres Bekymringer ... som om ikke en virkelig dyb *Hjærtesorg* gør Kvinden til Kvindernes Sjælesørger og barmhjærtige Søster! ... Nej, kun disse rindende Taarer over den Myrte — som Grethi ikke kunde taale — fordi dette lille »immergrønne« Memento fra Dag til Dag bragte hende den Time nærmere ...

Aa, hvor var hun dog ene — og hjælpeløs!

Saa' hun ikke — livagtig for sig her i Kirken — Jomfru Marguerite Birger i fuld Brudestads — med Slør og Krans — denne Krans, som er rørende fin og uskyldig i sin drømmende Grønhed, saa længe Blade, Kviste og Stamme staar uberørte i Et som Stuens Pryd ... men som har løjet og lyver og vil lyve Verden over — fra det

Øjeblik, hvor Blade og Kviste flettes til »Kransen« — Offer-Kransen! — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

Grethi vred sine smaa Fingre. Der sad en Bloddraabe paa den Finger — hvorpaa hendes Forlovelsesring sad.

Han spillede for hende.

Han havde iagttaget hende, medens hendes Blik svævede omkring; havde set hendes Betagelse — hendes Sorg, som hun gemte, hendes Uro og Ængstelse, som maledes i hendes hæftige Blik — — — han spillede for *hende*.

Og medens han spillede, med Ryggen vendt mod den unge Pige, gled hendes Ansigt og dets stumme Tale frem for den gamle Mester — og gled ind i hans eget Hjærte — det han længst troede pansret for Tid og Evighed.

Der var, umærkeligt for ham selv, kommen en Aabning i hans Rustning . . . noget ungt Blod var trængt ind og havde blandet sig med hans eget Blod — det, han nu følte yngre end anet var — og han tilføjede: yngre end tilladt!

Thi han havde *villet* glemme — og det var længe lykkedes ham.

Hans Legem havde maaske hjulpet med . . . han havde taget sin faste Erkendelse med sig, ind i og ud af fristende Illusioner, som Alderen ikke altid værner imod.

Han var — det følte han — saavel den skrøbelige Kirke som det stærke Orgel! Navnlig den *skrøbelige* Kirke — som paalagde det stærke Or-

gel alle de mange smaa Hensyn — og det ene store: Afholdelsen fra fuldt Spil! —

Han spilllede for *sig selv.*

Han troede det i hvert Fald. — Han havde i dette Øjeblik glemt den unge Pige dér bagved ham — med hendes Betagelse og med hendes Sorg.

Han greb tilbage i sit Liv — — men i Dag lød det bittert.

Aar ud, Aar ind — i dette trange, halvmørke Fængsel — alene, stedse alene, indenfor disse Mure, der *kunde* sprænges — blot ved et svagt lidenskabeligt Øjeblik at give Hjærtet »fuldt Spil« . . . men saa styrtede det hele: — Kunst, Sjæl, Orgel — — og Herren havde sat ham paa denne Post — ved det store Orgel . . . og han var Herrens Tjener!

— — — — — — — — — — — — — — —

Hvorfor — hvorfor kom disse Kvindfolk herind? — hvorfor netop en ung Kvinde — med disse varme, brændende Øjne? — —

Han havde jo dog afsluttet — betalt den store Bøde — sonet, hvad *han* havde at sone — begravet — kastet Jord paa -- hvælvet Musik henover Sjælekval og Selvbebrejdelser og Anklage og Bitterhed . . . men, min Gud, hvorfor har *alle unge, rene, gode Kvinder* — de samme varme, dybe, brændende Øjne?

— — — — — — — — — — — — — — — —

Fordi der er Millioners Millioner af Mænd, der fyger i Slægters hvirvlende Skifte som broget Løv henover Jorden — — Støv og Aske endnu medens de lever — — — og kun *én* Kvinde: Eva — Moder-Pigen, der staar oprejst, med hævet Bryst, sænkede Arme — de brændende Øjne

søgende, spørgende, skuende ind i Skaberens Aasyn!

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Han spillede for *hende.*

Og Grethi hørte det — og rejste sig — og gik hen til Orgelspilleren — som om dér var hendes Plads — som om den altid havde været der. —

Hun kendte ingen Forlegenhed. Han saa' nedefra op imod hende — som hun bøjede sig over det Nodeblad, han havde opslaaet: »Orpheus«. Hans vemodige blaa Øjne havde en fugtig Glans — han nynnede ... hun nynnede — han syntes ikke forundret derved — nikkede kun opmuntrende, idet han sagde: »Gluck er dog Mesteren, som har Smærten og Klagen uden Bitterhed og Sønderrevethed« ...

Han nynnede:

J'ai perdu mon Euridice,
Rien n'égale mon malheur;
— — —

Grethi fortsatte:

Sort cruel! quelle rigueur!
je succombe à ma douleur!

Og Mester Olivier:

Euridice! ... Euridice!
réponds-moi — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Hun bøjede sig ned over hans Pande. Hun vilde taknemligt beundrende trykke sine Læber mod denne kloge, rolige Pande — men han gjorde en Bevægelse opefter, og hendes varme Læber gled ned over hans Kind.

Det var som om de silkebløde Rande af et nysudsprunget Blad berørte ham . . . og han tog om begge Grethis Hænder, medens hans Øjne søgte ind i hendes.

Hun saa' ind i hans Øjne — og læste en Forbavselse, næsten Forskrækkelse — og en dyb Glæde deri — — —

Hun turde ikke se længere — vendte sit Hoved bort . . . og dér i Døraabningen, hvor det hullede Genfærds-Drapperi svævede tilside i Trækvinden — opdagede hun Mo'r Sidsels gustne Ansigt — stirrende, mimrende, smilende . . .

Mo'r Sidsel, der lod som om hun intet saa', og netop saa', hvad hun vilde se.

XVI

— — — »Rachels Folk« — sagde Mester Olliver, med Albuen støttet mod den skinnende hvide Dug, og med et Vinglas i den løftede Haand — »Rachels Stamme og Slægt være dette Glas Vin helliget paa vor kære Venindes Navnedag! Til hende selv kan vi vanskeligt sige mere end det »Tak«, som vor Vært og Ven alt har bragt hende — kranset af de mange gode og onde Aars inderlige Hengivenhed.

Vi er fire Mennesker, der i Dag bøjer sig frem over hendes skinnende hvide Dug, som Foraaret har smykket med sit første Løv, sine første Blomster. Vi føler os alle fire som »Gæster paa Jorden«, næppe vidende, hvor vi skulle hen i Morgen. Vi er paa Vandring, som Rachels Folk stedse er det.

For mit Vedkommende tilhører jeg en lille Flok i den store, et Troes-Samfund i den berømte Nation, som har gjort min Slægt Livet svært at leve — og kært at stride for.

Jeg tror, at vor lille, fattige Flok har gennemsyret det store, rige Folk — umærkeligt, men sejgt og sikkert brydende dets Vaner, fordybende dets Troes-Kilder, svækkende dets Hovmod.

Daarligt maatte jeg have læst Historien, hvis jeg ikke fandt, at de Faa har opdraget de Mange

— som den Ene alene levede for Mængden og led under den.

Saaledes Rachels Folk! Surdejgen i Verdens Brød — Saltet i Jordens Næring.

Sét ved den skarpe, skinnende Dag har Israels Folk Fejl at lide under — Vægten af Støv og Grus under Sandalerne fra Ørkenvandringen.

Den Gud, som førte Flokken an, var ved Dagen en Sand-Hvirvel.

Men om Natten — i den østerlandske Nat, der er dyb og varm og trofast som Rachels mørke Øjne — om Natten gik Jehova forud som en Ildsøjle!«

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Her standsede Organisten et Øjeblik. Der var Lytten omkring det lille, festligt dækkede Bord i Herremandens Værelse. De to øverste Vinduer stod aabne ud til den gamle Park — — og ligesom oppe fra selve den blaa Himmel rakte de høje Træer deres lys-bladede Kviste hilsende ind . . . Duften af det friske Grønne trængte ind . . . Fuglepassiar blandede sig deri . . . Grethi saa' oprømt og lykkelig ivejret fra sin Tallerken . . . . . . Mester Ollivier saa' fra Grethi over mod Rachel og fortsatte:

»Der er unge, brændende Øjne, i hvis Dyb Livets Længsler tindrer rent og stærkt som den Stjærne, der ikke *vil* slukkes. Og der er ældre Øjne, varme og bløde, hvis Dybde er Barnets, hvis Blik ruger over den brogede Billedbog — som gemmer Østerlandets Livsvisdom i Sagnenes Form.

En Fortælling om »Guds udvalgte Folk« er Rachels Liv — som hvert af hendes Stammefrænders Liv.

Her, i Middelalderens hensmulrende Borg,

forekommer hun os som det store, søsterlig-moderlige Barn — der tager os alle ind til sit Hjærte!« — —

Han rejste sig, rakte sit Glas frem mod Rachel, bukkede sirligt og sagde:

»*A votre santé, Rachel!*«

Rachel sank med Besvær en Slurk af den herlige gamle Vin, som lille Babli »tilfældigt« havde fundet i en af Kældrene.

Hun var for bevæget — hendes Barm steg og faldt — hun søgte Herremandens Blik ..... og det var idag træt — træt — men med en mat, mild Smilen, der syntes paa Vej langt bort — ind imod noget vennesælt og lyst ..... og det bragte Taarerne frem hos hans Veninde.

Rachels Haand rystede, da hun nærmede sit Glas mod Herremandeus Pokal — Krystal stødte mod Krystal — Herremandens Arvestykke var det svageste; det faldt i Skaar ned paa Bordet, og Vinen farvede Dugen og de lysegrønne Blade, som kransede Asietterne.

»Det var et *Amen!*« sagde Organisten.

»Det betyder Lykke!« sagde Grethi dæmpet.

»Det betyder Afslutning!« sagde Herremanden og forsøgte sin gamle Latter ... »Abmarchiren, rechts rum!

Heute mein Glas in Scherben,
Morgen im Grase sterben!«

»Nej, nej; um Gottes Willen!« raabte Mamsell Pfefferkorn — og lo og græd paa engang.

Babli hældte et Saltkar over Vinpletten, fejede Skaarene væk med Servietten — og lo:

»Det betyder bare, at jeg vasker Dugen iaften og tørrer den imorgen!« — —

De gjorde sig alle Umage for at holde triste

Tanker borte fra Rachels lille Fest. Selv havde hun dog vanskeligt ved at skjule sin Bekymring. Naar Herremanden ikke mærkede det, iagttog hun ængstelig Udtrykket i hans Ansigt — hvor en dødelig Bleghed veg for en hastig Blussen... hun holdt ham sit Hovedvands-Æg for det ene Næsebor — og han skar Grimacer, smilede tungt og kyssede hendes buttede, hvide Haand, over hvis Sommer-Fregner han sagde smaa anstrengte Morsomheder.

For Grethis Blik gled det Alt forbi som noget fjærnt. Saa ofte hun kunde, uden at det blev paafaldende, lod hun et Fad, en Skaal, et Ord, et Blik gaa over til Mester Ollivier.

Han bøjede Hovedet med mange smaa »Tak«. Udtrykket og Farven i hans Ansigt indgød Grethi den største Glæde. Saadan havde hun aldrig sét ham — ikke engang tænkt sig ham.

Han ledede Samtalen ligesom ved et usynligt Baand — spøgende over de almindeligste Emner, der fik et nyt og aparte Liv — fortalte Anekdoter, oftest med Pointen paa Fransk, let og henkastet — om Situationer eller Personer, der ved et Navn, Klangen af en Betoning, fik noget saa underlig Forbigangent over sig — med en Duft af gamle Haver, klippede Liguster-Hækker, frisérte Græs-Rabatter, kantede med Lavendler og Gyldenlak.

Og Grethi fornam en ung, stærkere og stærkere frembrydende Glæde langt inde i hendes varme Hjærte — og den kom op og frem i hendes Kinder, hendes Øjne .... Rachel saa' paa hende, lille Babli saa' paa hende; det var, som de begge sagde: nej, hvor er hun smuk idag! —

Men selv sad hun og saa' op mod de aabentstaaende Vinduer — mod den blaa Himmel, der

begyndte at antage et Rav-Skær — mod de lyse, letsitrende Blade, som de gamle Træer i Parken rakte ind gennem Vinduet — hilsende og signende den lille Fest — den sjældne — maaske den sidste i den forfaldne Borg. — —

Kaffen blev budt om. Lille Babli maatte drikke af en Spølkumme. Der var ikke Kopper nok.

Saa kom en Pavse.

Grethi blev med Et dristig, rettede sine Øjne mod Mester Ollivier og sagde:

Nu vil De spille for os — ikkesandt?

»Umuligt iaften!« — — sagde han smilende, og viste sit Haandled. »Jeg er et Offer for Foraaret! En særlig ondsindet Myg eller Bremse har inat stukket mig — vil De se, hvor ophovnet!

Aa, De har kradset Dem — det gør jeg altid isøvne! raabte Babli.

Grethi og Rachel lo; Herremanden hostede .... han havde lumskelig listet sig til at fylde og tømme Rachels Glas. Rachel skændte — han *maatte* ikke drikke Vin — det kunde have de farligste Følger .... *hvad* sagde ikke Mester Aldubrand, Landsbyens forsnapsede gamle Feltskær' — »fra Krigens Tid« — som kopsatte og aarelod den hele Egn og »theoretisk« holdt paa koldt Vand indvortes og varme Fodbade udvortes ......?

Herremanden blev vranten som et Barn — begyndte dernæst at plirre med Øjnene og sagde: »Man *var* dog engang et ordenligt Stykke Menneske — saadan en forhistorisk Figur fra før Syndefaldets og Gebrækkelighedens Dage ..... Husker Du Rachel, vi havde fire Flasker gammel Beaune til vor Middag hver skøn Sommerdag — og bagefter legede vi »Adam og Eva« sammen oppe i Højskoven!« —

Rachel blev rød, holdt ham sin Haand for Munden, raabte:

»Bist Du doch verrückt Mann! Die Kinder!«

Lille Babli lo af fuld Hals.

Grethi forstod ikke, hvad det drejede sig om; hørte i det hele taget kun efter, naar Mester Ollivier talte. Hun saa' vedholdende paa ham.

Rachel sagde:

»Spielen Sie uns was vor, Hrr. Ollivier! Nu maa vi snart ha' Manden tilsengs — han blir for ungdommelig!« . . . Og for sig selv hviskede hun »Neppich, neppich, den Stakkel — han vil dø under Hænderne paa mig!« — —

Mester Ollivier havde stille betragtet Grethi. Han nikkede hen for sig — drog en lille, sammenlagt Pakke Papir op af sin Kjolelomme — udbredte Arkene paa Bordet, idet han skænkede sit Glas fuldt af Vandkaraflen.

Saa sagde han med sin bløde, slørede Stemme:

»Spille kan jeg, som sagt, ikke! Men jeg kan læse noget. Jeg havde tænkt at give vor smukke lille Fest iaften en Afslutning — ved at lægge Beslag paa Selskabets Opmærksomhed — ganske kort . . . Jeg skal ikke trætte vor kære Ven — han kalder mig forresten selv frem ved sin spøgende Ungdomserindring . . . . . Jeg er forlængst begyndt paa en Tone-Digtning, der ikke drister sig til noget mindre end at forny den gamle Mester Haydn's evigunge »Skabelse« — men da *jeg* rimeligvis er død længe før mit Tone-Værk træder ud i Livet — saa har jeg i mine ledige Stunder *nedskrevet* en Slags Redegørelse over det Syn, der har foresvævet mig, den Tankegang, der skulde komme til Orde i min Orgel-Komposi-

tion . . . og det er dette gammeltestamentlige Syn, som jeg her vil læse iaften — inden vi skilles!« . . .

Han drak en Mundfuld Vand — ordnede Papirerne, sirligt og omhyggeligt som altid. Grethi var paa Forhaand sælsom betaget; — *hvad* havde den smukke, brede Pande rummet — hvilke Linjer havde de blaa Øjne hvilet over — hvad vilde Mesteren *læse* — han, som hun kun tænkte sig spillende? . . .

Hun stjal sig til at se . . . Paa Omslaget stod med en fin lille Skrift: »Da Verden var i Vorden.«

Han vendte Bladet, læste: »*Genesis*«.

XVII

GENESIS

1.

. . . Englenes Lovsangs-Kor forstummede.

Cherubim, Seraphim, alle Hærskarers Hære blev med Et tavse. —

Gud Herren havde løftet sin Haand og paabudt Stilhed.

Han sad paa sin Himmel-Throne; hans lysende, uigennemtrængelige Ansigts Udtryk bar et Smil tilskue — som naar et Solglimt gaar hen over det skyhøje Bjærg.

Omkring ham havde Englenes Lovsang lydt til Skaberens Ære.

Dèrnede for hans Fod laa den Jord, han nys havde skabt.

Dampende af Morgnens første Fugtighed, lige udgaaet af det store Intets Natte-Mulm, laa Værket fuldendt og fuldkomment for Skaberens Blik,

Et af de Øjeblikke, som aldrig vender tilbage i u-talte og u-tænkte Aartusinder.

Og Nyheden, Friskheden ved Synet var en saadan, at Gud Herren saa' paa alt, hvad han havde gjort: og *se, det var saare godt!*

Han vinkede den nærmeste af sine tjenende Aander til sig — Englen, hvis Blik er saa rent, saa stærkt og saa ubestikkeligt som et klogt Barns.

»Hører Du en Lyd dernede fra, Rafael?« spurgte Herren, som en Stund havde lyttet opmærksom.

»Jeg hører den glade Summen af Insekter, den glade Kviddren af Fugle, den travle Færden af alle Dyrene, som er vaagnet til Dagens Liv!« svarede Erkeenglen.

Atter lyttede Herren — og det var, som en Sky drog forbi hans Pande:

»Rafael! lad Englene synge mig deres Lovsang!« —

Lov-Sangs Koret tog fat paany. Og hele Himlens Hal bævede.

»Stille!» afbrød Herren . . . »Nu maa min Jord da have lært det!« —

Og Herren lyttede, alle Englene lyttede . . . den samme Summen af Insekter, samme glade Smaakviddren af Fuglene, den store travle Færden af Dyrene paa Eng og i Skov, mellem Bjærgene og langs Søer og Floder — men intet *Ekko* af *den* Lovsang, som Englene frembar for Herren, og som han nu paa sjette Dag havde hørt tone gennem Himlens Hal — klart og skønt, og lidt ensformig.

Herren rystede paa sit Hoved og faldt i Tanker.

Saa stærke var disse Tanker, at den Tjener, der stod ham nærmest, kunde skelne dem . . . og Herren vendte de store, alt-skuende Øjne imod Rafael og sagde:

»Mon Vi ogsaa har gjort Alt fuldkomment? Disse Creaturer erkender jo dog kun Glæden ved deres eget Liv, det jordiske og begrænsede, men Takken og Prisen, som de skulde frembære deres himmelske Skaber og Opretholder, den rækker kun frem som en uklar Summen

for mine Ører, den meddeler sig ikke til mit Sind og skænker mig ikke paa Hviledagen efter mit strænge Arbejde en Henrykkelse, som jeg havde ventet mig!«

Rafael slog sine Øjne ned. Da han atter løftede dem, var en rum Tid gaaet; Herrens Blik hvilede paa ham.

»Herre!« — sagde Rafael — »Du har ikke skabt disse dine Creaturer i vor, dine Tjeneres Lignelse; og end mindre i dit eget Billed! — —

»Nuvel — nej!« sagde Herren.

»Da kan Du heller ikke vente det bedre!« svarede Erkeenglen ærbødig.

Nu lagde Herren sin Haand fast paa sin Tjeners Arm:

»Men jeg *vil*, at denne skønne Jord skal oplade sin Mund og lovprise mig; jeg vil, at der fra dens Hjærte skal strømme mig en Jubel imøde — kendbar og hørbar for mit eget Hjærte — en Lovsang, bunden til Jorden og jordisk Begær, og dog udsigende Englenes himmelske Fryd — Englene, der er hævede over Jordens Mylr, saa højt som jeg selv er hævet over Englenes Hærskarer! Dette vil jeg — og *før* vil jeg ikke hvile!« sagde Herren.

Og Rafael fæstede sit rene, stærke, kloge Blik paa den Almægtige — og saa', at hans Pande var dækket af Sved.

Rafael svarede:

»Da maa vi kalde paa den mørke Engel — *ham*, der ikke kommer, naar han ikke kaldes!«

»Giv ham Foretræde!« bød Herren. —

»Fra Himlen er han nedstødt, o Herre . . .« sagde Erkeenglen dæmpet.

»Vi ville mødes med ham paa Jorden!« lød den Almægtiges Svar.

Og Herren og hans Tjener steg ned til Jorden sammen.

2.

Den mørke Engel stod i Skyggen af et Kæmpe-Træ og saa' opmærksomt paa Jordens mylrende Liv.

Lucifer kaldtes han — og han var skøn at skue, stor og straalende og klar som de andre Engle.

Endog mere *lysende* .... thi som han stod dér i Skyggen, udgik der fra Gløden i hans Indre et Skær saa stærkt, at det gav de mindste Genstande i hans Nærhed dobbelt Liv, en skaanselløst skærende Klarhed, som hans dybe, mørke Øjne bevogtede.

Det var disse Øjnes bundløse Farve, som han skyldte Navnet den *mørke* Engel — iblandt alle de lyse, de ikke-nedstødte.

Han bøjede sig for Herren — uden at værdige Tjeneren nogen Opmærksomhed — og sagde:

»I har ladet mig kalde, Herre! Jeg beundrer lige Eders Værk!« — —

»Det er ikke fuldkomment — og Du beundrer det ikke. Jeg ser det ud af dine Øjne!« sagde Herren.

»I fejler Herre! Jed vilde aldrig have kunnet frembringe sligt!« sagde den mørke Engel ærbødigt.

»Nej!« — svarede Herren strengt — »thi Du savner Frembringerens *Glæde.* Kun Manglerne ved Værket kan Du erkende, naar det er gjort. Men det Frembragte er ikke fuldendt — thi jeg savner at høre Skabelsens tydelige Tak for saa stolt en Gave!«

Over den mørke Engels smukke Træk gled et Smil — som ikke forskønnede.

»Jeg havde — om jeg skal være oprigtig — tiltroet den Almægtige en mere ophøjet Ligegyldighed!« sagde Lucifer. »Men nu er det ogsaa en Uendelighed af Tid, siden I krænket fjærnede mig fra Eders Nærhed. Vi har muligvis begge forandret os lidt. *Det* véd jeg kun, at hvis jeg havde gjort et saadant Arbejde, og paa forholdsvis saa kort Tid, da vilde jeg rolig hvile mig i Skyggen — uden at agte paa, om en Okses Brøl, en Kakadues Skrig, eller et Sivs Hvisken indeholdt en Taksigelse eller ej!« — —

Da sagde den Almægtige:

»Dine Øjnes Mørke er bundløst, Lucifer! — men jeg ser igennem dem. Du véd meget vel, hvad jeg savner — og at dette ikke kan søges i et Brøl, et Skrig, en Hvisken! Engle har jeg omkring mig i min Nærhed — og *Du* var mig engang blandt de kæreste. Men Du fjærnede Dig fra mig — og ikke omvendt.

Jeg savner paa denne Jord Noget, som kan træde i det allersønligste, i det allerkærligste Forhold til mig — ikke tjene mig blindt, ikke takke mig slavisk — men bringende mig den Glæde tilbage i Ord og Handlinger, som boede i mig, da jeg udtænkte og udførte mit Værk.

Mine tjenende Aander hører hjemme hos mig — de tjener mig i »Aand«, og dem kan jeg ikke sende til Jorden. *Du* derimod, og dine Lige, I staar min Jord nærmere — og som mine Bestræbelser skal være rettet paa at holde Dig saa fjærnt som muligt fra mit Værk, saa vil jeg dog nu benytte mig af din Klogskab og din Magt for at faa Værket fuldbragt!«

Og i den Almægtiges Øjne lyste en saadan

Viljes uimodstaaelige Kraft og Myndighed — at Lucifer skyggede for sit Blik, lagde Fingren over Læberne, og grundede.

Saa sagde han:

»Der maa skabes Noget — midt iblandt Creaturerne — helt under Forsynets Opsigt og Højhed — fjærnt fra Englene og dog lidt i deres Lignelse — — og en ganske lille Smule hen ad min Side til!« . . .

»Den sidste Betingelse indrømmes ikke!« lød Herrens Ord.

»En Indrømmelse maa jeg have, hvis jeg skal hjælpe Skaberen!« tilføjede Lucifer kort.

»Indrømmet altsaa! Og hvad skal vi saa skabe sammen?« spurgte Herren.

»*Mennesket!*« svarede Lucifer.

3.

»Begynd I, Herre!« — sagde Lucifer. »Jeg følger efter og retter de mulige Mangler.« —

Og Herren saa' til en høj, rank Ceder, som stod dér, med Rødderne i Jorden, Kronen hævet frit i den friske Brise. Og fra Træet saa' Herren til sin Tjener, den lyse Engel, som stod i Afstand, skøn og fast og ærbødig.

Og Herren sagde, glad ved Synet:

»Jeg vil skabe i Et, hvad der foresvæver mig som delt: et Billed, udgaaet af Jordens Kraft, i min Tjener, den lyse Engels Lignelse . . .«

»Glem ikke min Part, Herre!« — lagde Lucifer sagte til . . .

Men Herren lod som om han overhørte det; og han dannede og skabte af Jordens Kraft et Billed, og formede det som en Mand, og indblæste ham Livsens Aande igennem hans Næsebor.

Og Englenes Lovsang tog til at begynde . . .

Herren vinkede hurtig; og de tav.

»Nu?« sagde den Almægtige og saa' hen til Lucifer . . .

»Nu!« svarede Lucifer og saa' paa Herren og hans Skabning . . .

Dér stod Mennesket, Manden; høj og rank som en Ceder, bred over Brystet, slank over Lænderne, rund og fast, stærk og stor . . . men Fødderne var som fastgroet i Jorden, og Hovedet saa' til Siden, stedse til Siden, som søgte Øjnene noget . . .

»Han ser ikke paa os!« sagde den Almægtige — ligesom skuffet.

Lucifer tav.

En Stund efter sagde Herren:

»Mennesket, Manden dér, er saare skøn at skue. Men til Lovsang kan jeg intet høre . . . kan Du, Lucifer?«

»Jeg hører kun Eders egne Tanker, Herre!« sagde Lucifer ærbødig. »Maa jeg give dem Ord?«

Den Almægtige nikkede.

»I tænker: det er ikke godt, at Mennesket er alene; lad os give ham en Medhjælp, som kan være hos ham!« — sagde Lucifer.

Herrens store, gennemskuende Øjne hvilede paa Lucifer . . . saa traadte han nær til Manden, lagde Spidsen af sine Fingre læmpeligt paa hans Skuldre — og Manden sank i Knæ derved . . . og Herren talte til den Førstskabte:

»Du skal kaldes Adam, den, som skabtes først af Jorden; og vi skal give Dig en Ledsagerske, og hun skal hedde Eva — den, som følger efter; og I skal være som et Par, og dog hver især; og I skal gøre Eder Jorden underdanig, dens Fæ og Fugle, dens Frugter og alt, hvad *dens* er.

Men I skal være *mine* Børn — og I skulle lovsynge mig, Eders Herre og Skaber!« — —

Lucifer nikkede.

Da saa' Herren en ung, lys, nysgerrig Antilope-Ged, som netop var standset ovenover det Sted, hvor Manden laa knælende.

Og hun, den skønne, lyse Ged, havde spørgende Øjne, bløde og ydmyge Øjne, bløde og myge Bevægelser.

Og Herren fastholdt hende med sit Blik — og sagde hurtig til Lucifer: »Bring Manden dér i Slummer; jeg vil skabe ham en Eva ud af ham selv — i denne skønne Antilopes Lignelse — og dog Kød af hans Kød og Ben af hans Ben. Og han vil elske hende som sit Eget, og de ville takke og prise mig!«

— — — — — — — — — — — — — — — —

Lucifer nikkede tavs — og bragte Manden i Slummer.

Herren greb Manden, bøjede et Ribben ud af hans Bryst, holdt det frem i Sol og Vind, blæste paa dets dryppende Blod, til Blodet størkned . . .

Og Herren danned og formed — mens Himlens Sol kyssed Billedet, og Jordens Brise vugged Billedet, og Fuglene kviddred deres smaa meningsløse-glade Sange rundt omkring . . .

Og se: dér stod Eva — hvid og blød og rund og slank, lysende under Løvet, spinkel om Skuldrene, Brystet højt, delt i to vuggende Bølger, hvælvede Hofter, barnlige Knæ — Fødder, smaa, som til at danse over Marken med — Hænder, smalle, som til at gribe iblandt Blomster med . . . og en Strøm af gyldenbrunt Haar skød sig fra Isse og Nakke ned langs Ryg og Lænder . . .

Englene begyndte at lovsynge — —

»Hold inde!« vinked Herren.

Og Lucifer iagttog, hvorledes han bøjed sig over Eva og, idet han indblæste hende Livsens Aande, berørte hendes Læber med sine.

»Dette er saare skønt at skue!« sagde Herren; og han vendte sig mod Adam og vilde til at lukke Stedet, hvoraf Ribbenet var taget, for at vække Manden — at han kunde se og frydes.

Da strakte Lucifer Haanden frem, standsede Herren og sagde:

»Luk ikke ... I har taget meget fra ham — vi maa give ham noget igen. Spyt ud, Herre — spyt ud paa Jorden — og lad Englene gøre ligedan!«

»Behøves det?« spurgte Herren tøvende.

»Hvis han skal elske hende — ja! Og hvis han derfor skal kunne lovsynge Eder — ja!« svarede Lucifer og skyggede for sit Blik.

Da spyttede den Almægtige — og hans Engle spyttede — og Lucifer spyttede tilsidst og dannede et Dynd deraf paa Jorden — og med dette Dynd fyldte han Stedet, hvorfra Ribbenet var taget. — — —

Saa lukkede Herren og Lucifer tilsammen det store Saar — og der blev intet Kende tilbage, hvoraf Eva var taget.

Og de tog Slumren fra Mandens Øjne og fra hans Sanser.

Og hans Øjne oplodes og hans Sanser ... og han rejste sig i sin Rankhed, som om intet var ham vederfaret.

Først saa' han lige ud for sig; — men hverken Herren eller hans Engle eller Lucifer syntes at fange Adams Blik.

Da saa' han til Siden ... og hans store hjortelignende Øjne blev én Gang til saa store — og

han drog Fødderne til sig med et Ryk, som vilde han oprive Jorden — og han gjorde et Skridt frem mod Eva . . . og stod stille, stirrende.

Hun havde Hænderne foldede over Midjen — saa ikke paa ham, ikke paa de andre — saa' intet . . . men smilede, tungt, som i Søvne.

»Han ser ikke os — hun ser ikke os og ikke ham . . . Hvor bliver min Lovsang af?« spurgte Herren Lucifer.

Og den Almægtiges Røst lød strengt og bebrejdende: »Skal jeg fortryde, at jeg atter kaldte Dig til mig og paakaldte din Hjælp? Se, hvad din Hjælp har frugtet! De to dér er som de andre Umælende!« — — —

»Fortørnes ikke, Herre, men hav Taalmodighed — én Ting mangler endnu hos Eva!«

»Skal *hun* ogsaa have Dynd — da kunde Du have sagt det straks!« mælede Herren, og en Sky slørede hans Pande.

Englene slog deres Øjne ned. Og over Jorden summede det — og Solen brændte — og en Torden begyndte at samle sig. Lucifer huskede den fra sidst — da Lynet stødte ham ned fra Himlen.

Men han rakte rolig sin venstre Arm frem — greb med sin højre Haand en skarp Torn — ridsede Huden op paa sin Arm — hævede Armen over Evas Hoved og sagde:

»Se ivejret!« — — —

Hun løftede sine Øjne — de bløde og ydmyge Øjne, og strøg med myge og bløde Bevægelser Haarets bølgende Flod tilbage fra Issen — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
da faldt en eneste Draabe af Lucifers Blod ned og traf hendes Øjenkrog — og en Sitren gennemfo'r hendes Legem; hendes Blik blev stort og skinnende — et Smil bredte sig over Kinder,

Læber og Hage — som idet Solen løfter sig ganske liden af Havet og fæster sin første søgende Straale ved Breddens ranke Ceder . . .

Hun *saa'* dem Alle, Herren, Lucifer, Englene — men hendes Blik fæstede sig ved Adam.

Han fik hendes første Smil.

Og da hun saa' dets Virkning — da flygted hun, — smilende og dog ræd, som en Antilope-Ged — med et Spring højt op over Klippen — hastende og lysende — Haaret spredende sig som Vinger, der vinked — bort imod Skoven.

Adam — som en Hjort — med et Sæt — med et Udraab bagefter —

Og der hørtes Lyd af Sten, som rulled; af Grene, som knækked; af Bæk og Aa, som plasked . . og Træernes Tykning lukked sig bag dem begge.

Nu sang Englene. Nej de jubled — trængte sig frem i Flok — vilde følge efter Flygtningerne — — —

Herren kaldte dem med et kongeligt Smil tilbage.

Han vendte sig mod Lucifer:

»Hørte Du — han raabte? Og saa' Du — hun smiled? Og véd Du, hvad det Smil sagde?« — spurgte Herren, og hans Aasyn var oprømt; han ligned sin egen Sommerdag.

Lucifer smiled; og hans Smil var spottende:

»Din Lovsang lød endnu ikke — og vi faar alle bie en Stund derpaa! Men *inden* den lyder, o Herre — da vil jeg fjærne mig for at være i Sikkerhed!« sagde Lucifer — og hans skønne Læber spidsede sig, og hans mørke Blik brændte.

»Gaa!« sagde den Almægtige rolig. — »Far i Fred, did hvorfra Du kom! Dette skal være

vor Gave for Hjælpen, Du yded, at vi lader Dig fare med Fred fra os. Thi paa Ondt pønsed Du — og Ondt vil Du anstifte, saa længe min skønne Jord staar. Tro ikke, at dit Anslag undgik vort Blik. Vi lader Alt ske, fordi det saaledes fremmer vor Hensigt. Du er os kær — paa denne store Dag — som Du var os kær i Tidernes Gry. Du vil aldrig blive os ligegyldig — dertil er din Snildhed for stor, din Magt i meget lig vor egen. Men Du er gennemskuet — saa bundløst end dit Blik synes. Vort Blik og vore Tanker saa' Du aldrig fra Begyndelsen — og Du vil aldrig se dem ende!«

Saaledes talede Herren.

Lucifer dukked sig — skød sig saa frem — ranked sig — og sagde dæmpet, indtrængende:

»Ingen Tak giver jeg Dig tilbage.

Jeg véd, at Du skal bruge mig og mine. Ellers havde din Vælde knust mig forlængst.

Dine Tjenere dér — som forekommer mig saa overflødige — dem kan Du give din Fred.

Det er mager Løn, men den synes at mætte dem.

Du tog min Hjælp ved Skabelsens sidste Storværk. Men derved delte Du Jorden imellem os. Jeg skal vide at vogte min Part.

Aldrig kommer jeg, uden at man kalder. Men kalder man, forlanger jeg min Løn.

Dette er ærligt Spil. Spørg dine taabelige Tjenere, som kalder mig falsk!

De vil ogsaa engang tage sig betalt — som Du, o Herre, tog dig betalt i dit skønne Værk, da Du kyssed dit Barn.

Intet undgaar mig — saa lidt som Dig. Du er den største — men jeg følger Dig ret bagefter.

Og mellem Dig og mig ligger Jorden — som er mig ligegyldig — og Menneskene, som jeg vil vie hele min Tænken og Handlen.

I *dem* mødes vi — dèr staar Kampen, Herre!

Og nu vil jeg sige Dig dette — lad det saa ikke kaldes usagt:

Din Lovsang fra Jordens Mennesker — den skal Du faa at nyde!

Og den vil kildre Dine Ører ... som denne liflige Foraarsaande kildrer dine Næseboer, hvorfra Mand og Kvindes Liv udgik — det lykkelige Møde! Den vil fryde din Sjæl — som Glansen af denne Sommerdag, paa hvilken Du føler Dig *selv* stor og mægtig, glad og retfærdig ...

Saa kommer Høstens ramme Jordlugt — det brogede Løvs falmede Skønhed .... *min* Lugt, *min* Skønhed!

Ogsaa dette er Lovsang ... Kvindens Skrig i Barnsnød — Mandens Brøl om Hjælp overfor de rivende Vilddyr — Mænds Brøl, naar Mand fælder Mand i Kamp om Kvinden — Kvinders Skrig, naar Kvinder hader og forfølger hinanden .... Børns Raab mod Forældre — Forældres Forbandelser over Børn .... den hele harske, hadske, stønnende, rallende Sang om Brødet, det haarde, og Brynden, den søde, og Nøden, den bitre, og Vintren — ja Vintren den øde — den øde — den øde! ...

Dette er *ogsaa* Menneskets Lovsang — ikke til *mig*, men til *Dig*, Skaberen, Opretholderen, Faderen, Herren!« — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

Og der hørtes en Susen. Det var Lucifer, som ved disse sidste Ord havde løftet sine store,

mørke Vinger . . . der kasted Skygge langt hen over Jorden —

dér, hvor den udstødte Engel fløj — frygtende Herrens Vrede.

»Lader os gribe ham — den frække Spotter!« raabte Himlens Hærskarer — Rafael i Spidsen.

»Vi gav ham frit Lejde. Lad ham fare i Fred!« . . . sagde Gud-Herren.

Og roligt, u-gennemforskelig, saa' hans Blik mod Skoven, der havde lukket sig bag hans Børn.

XVIII

Læsningen var endt.

Ingen sagde noget. Man kunde — som under Herrernes Skakpartier — have hørt Dødningeuhret pikke i de møre Paneler.

Grethi stod lænet op mod Vindueskarmen; hun stirrede ud i den gyldne Vaaraften; hun tænkte og tænkte, erindrende sig, hvor Gaardens Stilhed var forekommen hende dobbelt højtidelig og fornem, da hun første Gang saa' Organisten.

Hun kunde ikke vende sig imod ham, skøndt der var en Verden af Følelser, som drog hende . . .

Saaledes stod hun ved Vinduet i den stille, gylden-dæmrende Vaaraften, selv omstraalet af det dæmpede Skær. I sin Haand holdt hun en lille Bog, i Oktav med rødligt Guldsnit, som hun havde laant Rachel, og som denne havde givet hende tilbage idag.

Grethi kunde denne Bog næsten udenad — som hendes Moder havde kunnet den. Det var en Gave fra Appellationsraad Birger til hans Brud: Faust. Eine Tragödie von Johann Wolfgang Goethe; Erster Theil.

Grethi stod og bladede adspredt i Bogen . . . standsede ved Gretchens Ord:

Ich weisz zu gut, dasz solch erfahrnen Mann
Mein arm Gespräch nicht unterhalten kann. —

Hun hørte de to Herrers Stemmer. Mester Ollivier havde sat sig hen til Herremandens Stol og lagde sin Haand let over den syge, trætte Mands Arm.

»Foraaret er en vanskelig Tid« — lød Organistens Stemme — »fordi det er hele Jordens vanskelige Tid, og fordi vi efterhaanden bliver gamle ligesom Jorden. Men har man klaret det svære Jævndøgn — saa begynder det at »gro« i os — med Haab om Forsommer. Og en smuk Dag falder der ligesom en Glans over os — et lysende Meteor ned fra Skyen — og vi studser, som et Barn, et ungt Menneske, der ikke er vant til, at Himlen aabenbarer sig!« . . .

»Nej, Monseigneur« — svarede Herremanden, med et Forsøg paa Latter, men Stemmen lød udslukt — »Meteor-Læren har ikke længer nogen Trøst for mig. Mit skrøbelige Himmel-Legem har slaaet for mange Volter — det har »stødt imod« Gud og er gaaet i Stumper! De behøver ikke at spille for mig: »Hvo véd, hvor nær mig er min Ende« — thi *jeg* véd det!« — — —

Det var for Grethi, som om de to Mænd spøgende tog den sidste Afsked med hinanden.

Nu stod Organisten bag Grethi.

»Læser De?« spurgte han blidt.

Hun svarede ikke.

»Tør man se?« og han tog Bogen.

»Ah, Faust — det er den lille Tübinger-Udgave — den fra 1808 — et sjældent Exemplar!« . . .

Det er min Faders Brudegave til Moder!« sagde hun.

Han bøjede de klare blaa Øjne dybt ned over Bogen, undersøgende den med Kenderblik. Hun holdt den i sin Haand. Han holdt sin Haand om hendes — som skælvede.

»Maa jeg takke Dem» — hviskede hun — »for, hvad De læste for os. Det var saa — det var saa nyt!«

Han overhørte, eller lod som han overhørte — bladende i Bogen.

»Her staar et skrevet Digt foran« — sagde han — »maa jeg læse?« — — —

Hun nikkede. »Kan De se?« spurgte hun. Han nikkede.

»Fader har skrevet det Digt« — sagde hun. »Moder fortalte mig tidt, at hun fik Bogen sendende med en Brude-Buket, just som hun stod og klædte sig paa til Kirken. Fader holdt i en Vogn nedenunder hendes Vindu — utaalmodig — ganske imod Skik og Brug. Hun læste Digtet — sendte Pigerne ud af Værelset et Øjeblik — løsnede et Stykke af sin Brudekrans — aabnede Vinduet paa Klem — og kastede den lille, grønne Fletning ned til ham. »Jeg kunde have kastet mig selv ud af Vinduet til ham,« fortalte hun mig. Og hvergang hun fortalte derom, straalede hendes Øjne. — Jeg skal nok ligne Mo'r« — — tilføjede Grethi uvilkaarligt — men hun saa' ikke paa Mester Ollivier.

Han saa' paa hende — og paa disse Skrifttegn, der var store, aabne, runde, lidt usikre — som en opvakt Vnglings Brev, der er skrevet i hastig Bevægelse.

»Nu læser jeg højt for Dem — maa jeg det?« spurgte han dæmpet, blødt.

Hun svarede ved at fæste sine Øjne i Forventning mod hans Mund.

Det lød saaledes:

Alt, hvad der lever —

Alt, hvad der lever, maa dø,
hvad der blomstrer, gaa i Frø:
de Kys og de Taarer, der væder Puden,
det Navn, som vi skælvende ridser i Ruden —
Alt, hvad der lever, maa dø;
saa underligt er det paa Verdens Ø.

Og dog vil vi favnes, og favne,
elske, længes og savne,
gribes af Lykken og gribe mod Lykke —
altid fornyes det evige Stykke:
Romeo-Julie, Gretchen og Faust!

Kæreste, tvæt dine Hænder,
salv dine Skuldre og lysende Lænder,
salv med dit Hjærteblod Hjærtet, som brænder,
vent din Besøgelses-Stund!
Læg din Fløjte for Mund:
fyld med dens Kalden den lyttende Lund —

Du véd, at der tidsnok blir taust!

XIX

Grethi følte, at hans Haand atter fattede om hendes, at det nu var hans Haand, som skælvede.

Forlegenhed kom over hende; hun gjorde sig fri — læmpelig. Han stod og bladede i Bogen... og nu laa Aftenskærets Gyldenglans over ham.

Grethi søgte efter lille Babli. Hun kunde mærke paa Rachel, at Herremanden højligen trængte til Hvile.

Hun fandt Babli i Sideværelset — siddende i den Krog, hvor Grethi havde hørt Organisten spille.

Lille Babli havde listet sig derind, medens Oplæsningen stod paa.

Hun sov trygt.

Rachel og Organisten hjalp hinanden med at bringe Herremanden til hans Sovekammer.... han var stærkt medtaget, vilde afslaa Hjælp, men Hovedet sank ned paa Rachels Skulder.

Rachel hviskede til Grethi: »Vi beholder Babli Natten over — hun kan sove i min Seng — jeg bliver her!«....

Saa bød Grethi og Mester Ollivier: Godnat! De havde jo samme Vej at gaa.

Endnu en Gang spurgte Organisten: »Skal jeg ikke blive hos Dem, Rachel? Jeg sætter mig i Stolen ved Vinduet — jeg er vant til at vaage!...

Men Rachel klappede blot hans Arm — strøg Grethi over hendes Haar — klippede med de lange, mørke Øjenvipper — og nikkede: »Gud velsigne Eder begge to! Det bliver nok, som det skal være!« —

De gik.

Sammen ned igennem Alleen — hver paa sin Side af Vejen — langs Lindene, der var saa overgroet af Rod-Skud, med Skarntyde og vild Fennikel imellem, at Udsigten lukkedes.

De sagde intet.

Men Aftnen talte for dem. Og Aftnen var gennemsitret af det rosa-gyldne drømmeriske Halvlys, der gør Luften stille, Dyrene stille — hele Naturen som i en stille Anelse om det Overnaturlige.

Kun i det Fjærne — dernede fra Aaen i Dalsænkningen — mældte Vandmøllens Skovle sig, som vilde de slaa til Lyd for en nyttig Tale. Og selv denne fjærne Tale svandt hen i en Susen.

Saa er der det Sted, hvor Herregaardens Allè stopper op — munder ud i en lille Lund, Højskovens sidste Afsked med den eller dem, der gaar fra den gamle Borg ned imod Kirke-Bakken.

Dér standsede de begge, Grethi og Organisten.

Gennem det unge gennemsigtige Løv sugedes Solnedgangsskærets allersidste Glans — med en fast synlig, dirrende, lidenskabelig Energi — som vilde den lille Lund ikke slippe den store Verdens Vidunderlighed — og ikke udlevere sin egen sarte Skønhed til den Nat, der udvisker og gemmer og mørkner i sit gaadefulde Favntag . . . . .

Grethi stod i Skæret og i Glansen — og saa' ind mod Vestens sitrende Herlighed — og saa'

tilbage imod Østen, hvor Nattens blaagraa Skygge hævede sig, streng og haard som en Mur.

Landsbyen laa mod Øst.

Da skjalv den unge Pige — og hun førte sin Haand, hvori hun holdt Bogen, op for sine Øjne.

Mester Ollivier traadte hen til hende, tog den Haand, hun havde fri, og spurgte stille:

»Er De bekymret for vor stakkels Ven? Ja, vi vil snart komme til at savne ham — og føle os end mere ensomme!« . . .

Grethi lod ham tage begge hendes Hænder, og Bogen med; hun saa' ham ind i Ansigtet, og spurgte:

»Tror De paa Gud — og paa en Fortsættelse?« . . . .

Han sagde — og hans Øjne saa' ud over det store Landskab i Vaaraftnens næsten guddommelige Ro:

»Den Gud, hvis Billed stundom foresvæver mig, han strækker sin gyldne Haand, der aldrig har dirret, ud over den hele Verden, der aldrig staar stille; og det er, som strøg han blidt henover os alle — og sagde: Jeg skal engang fortælle Jer det Alt — hvorledes det gik til — og hvordan det skal blive . . . giv Tid! — vær taalmodige!« —

Grethi lænede sig op imod ham. Han tog hendes Hoved ind til sin Skulder.

Saadan stod de uden at tale. Hendes Øjne kom ligesom en Fakkel ud af en Skov . . . Skæret blændede ham; men hans Arm var fast, hans Aandedræt behersket — kun i hans blaa Øjnes Dyb kom der den Ømhed, den mandlige Ømhed, som i den sixtinske Sibylles Undren og Spørgen . . . .

Grethi sagde — spørgende, men ligesom henvendt til sig selv:

»Er det umuligt — vilde det være umuligt?« ...

»Ja!« lød det kort — og hans Arm blev fastere.

»Jeg vilde jo kunne være Alt for Dem« — sagde Grethi saa sagte, at han maatte bøje sig ned — »De skulde aldrig være ensom mere — jeg vilde følge Dem, hvor De gik og hvad der saa skete med os — jeg vilde pleje Dem, hvis De blev syg — arbejde for Dem — skaffe Dem Hygge og Fred. Jeg *kan* arbejde — jeg er ung og stærk ... og De kunde jo sige, at jeg var Deres Datter! Aa« — udbrød hun og hendes Øjne brændte — »*trænger* De da ikke til en Datter — til en lille Pige, der vil være god imod Dem? *Jeg* trænger til — jeg trænger til at komme bort — jeg trænger til en Ven .... tilgiv mig, tilgiv mig — lad os komme bort herfra — for jeg taaler ikke at være her ... men mindst taaler jeg den Tanke, at intet Menneske bryder sig om Dem — De, som er den klogeste, den ædleste — den smukkeste Mand, jeg har set!« ...

Og hun skjulte sit Ansigt, sin Ild, sin Skamfuldhed ved hans Bryst!

Han bøjede sig dybt over hende — som vilde han skaane, gemme, berolige det smukke Væsen. Hendes lille Hue var faldet af ... han kyssede hendes brusende Haar — hviskende: »Det er umuligt, mit kære, kære Barn! —

»Sig det ikke — aa, sig det ikke!« bad hun.

»Grethi!« lød hans Stemme — og med en Betoning, som gjorde, at hun fjærnede sit Hoved og søgte bort med Blikket — »Véd De da ikke, føler De ikke, at *jeg* er den skrøbelige Kirke — og *De* det stærke Orgel? Og man skal ikke friste Herren!« — — — —

Der hørtes hastige smaa Fodslag — Pusten af et Barns Lunger .... gennem Lunden kom lille Babli løbende fra Alléen — standsede et Øjeblik og fik sagt: »Jeg løber til Byen — efter Aldubrand — Herremanden dør!« ....

Saa løb hun videre.

De to gik ilsomt tilbage op igennem Alléen — Grethi forrest.

Det gyldne Lys sluktes over Bakkerne og Skoven. Den blaagraa Skygge kom op fra Landsbyen — og laa over Borgruinen.

Denne Nat døde Herremanden — i hans trofaste Rachels og hans sidste Vens Arme.

Grethi sad inde i det øde Musik-Værelse støttende sit tunge Hoved i Hænderne. Og Morgenens første grelle Solstribe gik det krusede Haar forbi — og borede sig som en Smærte ned i det spinkle Clavecin.

XX

I det lille Anlæg, paa Sydsiden under Kirke-Bakken, brød Solen frem under det lyse Løv og tavlede den sandede Jord af i gyldne Pletter og i Skygge-Pletter.

De gamle Træer dryssede mellem de gyldne og blaalige Tavl deres silke-uldne Overflod af Duske og Kvaster .... det blødeste, brogede Tæppe, som Landsbyens unge Piger kunde sætte deres beskoede eller bestøvlede Smaafødder paa.

De var her allesammen — i en Halvkreds foran Bænken under den sandede Brink, opad hvilken Kirkestien snoede sig.

Møllerens to Døtre — der allerede havde anlagt bredskyggede Sol-Hatte med citrongule Baand; Smedens lange Datter, den store Købmands Smaapiger, den lille Købmands eneste Datter — Hjulmandens, Skrædderens, Skomagerens Døtre .... alle med skrevne Nodeblade i de hvide eller røde Hænder .... og nærmest Bænken, en lille Kende fra de andre, stod Grethi Birger og den lille Babli — begge seende i samme Nodeblad.

Grethi var bleg; hun saa' ikke op fra Bladet. Babli efter Sædvane ivrig og rød, med de smaa, gnistrende Øjne allestedsnærværende.

»De sidste Stemmer om igen!« lød Mester Olliviers Røst — stilfærdig og dog bestemt.

Han sad barhovedet paa Bænken, i Skyggen under Brinken, og ledede Sangen. Hatten havde han lagt fra sig, Stokken ligeledes. Sangen var Joh. Sebastian Bach's »Pinse-Kantate« — som et Udvalg af de unge Piger, paa en højtidelig-hemmelighedsfuld og noget genert Maade, havde anmodet Organisten om at indstudere med dem.

Stemmerne blev taget om og om igen. Han nynnede selv med, idet hans venstre Haand angav Takt og Cadence. Naar han troede sig ubemærket, søgte hans Blik Grethis — men traf kun Bablis.

Solen begyndte at blinke. Klode-Skyer begyndte at hvælve sig over den gamle Poppel, der havde staaet de mange Vinterstorme ud. Højt oppe i Træets endnu tyndt-løvede Krone hørtes Fuglenes Kvidder — som om de ogsaa indstuderede en Sang til den forestaaende Fest for Livet, for Lyset, for »Aanden«.

Fjærnt hørtes dernæst Lyden af Vandmøllens Hjul i Aaen dernede . . . . og i denne Lyd blandede sig en anden, mindre harmonisk — som kun den lille Bablis kvikke Ører opfangede: en Lyd som af flere Menneskers hastende Trin over Møllebroen ved Dæmningen, der førte hid imod Anlæget.

Bablis Fod stødte mod Grethis.

Grethi saa' ikke op, hørte intet.

Organisten løftede Haanden. Stemmerne tav. De unge Piger rømmede sig, saa' lidt paa hinanden — og hen imod Grethi.

Nodebladet skælvede let i hendes Haand.

»Nu kommer Arien for Mezzo-Sopran« — sagde Organisten. »Vil De begynde, Jomfru Birger!« — — —

Og han nynnede:

Mein gläubiges Herze,
frohlocke, sing', scherze,
mein gläubiges Herze . . .

Grethis Stemme skjalv, da hun begyndte — to Toner for dybt:

Mein gläubiges Herze . . .

I dette Øjeblik lød en skarp, knækkende Røst — hvorved hele Pigeflokken veg opskræmmet tilbage.

»Hvad skal dette betyde? Hvad gaar her for sig?« . . . .

Det var Hr. Peer Pommerenck, fulgt af sin Stab, Spidserne for Kirkeraadet, Mølleren, Smeden, de to Købmænd — og desuden af de Ældste i Menighedsraadet, Tøffelmageren, Skrædderen, Skomageren . . . .

Peer Pommerenck havde Hovedet stærkt paa Siden. Han styrede lige løs paa Bænken, hvor Mester Ollivier sad rolig, afventende — med et næsten umærkeligt Smil over de fine, smalle Læber. Nodehæftet havde han lagt fra sig, den trekantede Hat satte han fast paa Hovedet — med et bestemt Tryk.

»Vil De sige mig — De dér — hvad er det for Kunster?« spurgte Peer Pommerenck ophidset. Og han tilføjede: »Her, midt paa Eftermiddagen — i Kirkeraadets Anlæg . . . i Komunens offentlige Anlæg« — rettede han sig, medens han pegede omkring i den Kreds, som Mændene havde dannet.

»Hvad er det, De vil vide?« spurgte Organisten og løftede Blikket roligt spørgende.

»Det er *mig*, som spørger! Hvad skal de Kunster betyde?« lød Amts-Skriverens Stemme endnu skarpere.

»Kunster?« gentog Organisten langsomt »Vi indøver en Sang — Bach's Pinse-Kantate — som Byens unge Piger har bedet mig om« . . . !

»Det er vist en smuk Kantate?« sagde Skriveren spottende og saa' til Mændene.

»Ja!« — nikkede Mester Ollivier. »Den er frisk og fornøjelig som selve Vaaren! Vi tog den igennem — herude i det fri — for bedre at høre, hvorledes den vilde klinge« . . . .

»Deres Lirumlarium er mig ligegyldig!« afbrød Peer Pommerenck. »Byens unge umyndige Piger har ingen Ret til at anmode Dem om noget. Alene Kirkeraadet har Ret — Kirkeraadet i Forstaaelse med Menighedsraadet . . . . og hvis De glemmer, hvem der er Deres Foresatte, saa maa De tage Følgerne!

Gaa hjem med Jer!« sagde han til Pigerne — stadig med hævet, skarp Røst. »Og Du, Grethi, med Dig skal jeg snakke i Eftermiddag!« — —

Pigebørnene fo'r afsted, røde i Ansigterne, ned imod Landsbyen.

Grethi og Babli stod med hinanden i Haanden — Hovederne bøjede.

Grethi var bleg som en Husvæg; hendes Læber dirrede, hendes fine Næsefløje udvidede sig — medens hendes Haand krampagtig lukkede sig om Bablis.

Da hun hørte sig tiltalt — skød Blodet hende op i Kinderne; ængstlig, som for at afbede og afbøde Fornærmelsen, saa' hun hen til Organisten, der stadig sad urørlig og uberørt; og harmfuld, næsten hadefuld, saa' hun sin vordende Brudgom lige ind i Ansigtet.

»Gaa!« sagde han — og pegede ned efter mod de andre. »Slip den lille Tøs dér . . . for Fremtiden skal *jeg,* og jeg alene, vælge din Omgang!«

Og han søgte at holde sit Hoved saa ret som muligt.

Grethis Svar var dette — at hun tog endnu fastere om sin lille Venindes Haand og løb med hende — ikke ned mod Byen — men op over Kirkestien — bort.

»Ja, bi Du!« hvæsede Peer efter hende, truende med Haanden.

Han havde ganske tabt Herredømmet over Stemme og Bevægelser.

Mændene omkring ham rømmede sig lidt — og saa' fra Peer hen til Organisten.

Peer var askegraa. Mester Ollivier lidt blegere end sædvanlig — men ganske sluttet og rolig.

»Jeg skal betale Dem dette — De — De dér!« raabte Peer og nærmede sig Bænken. »Det skal ikke vare længe, inden den gamle« . . . han vilde sagt raadne, men rettede sig . . . . »inden den gamle faldefærdige Kirke vil blive revet ned — forstaar De, forsvinde! — *Jeg* skal bygge en ny — lade bygge et nyt Gudshus — til Menighedens Bedste« . . . . sagde han med et Blik paa »Menighedsraadet« . . . . . »og da bliver det *mig,* — det bliver *os,* som ansætter en ny Organist — naar vi har sèt os godt for og fundet en Mand af den rette Tro og øvrige hæderlige Egenskaber — og ikke den første, den bedste Fremmede — til hvis Alder og Livsvilkaar man har taget et forældet Hensyn — medens man har sèt igennem Fingre med — ja med disse hans Livsvaner, der nu synes os at blive til Forargelse — saa *gammel* han er, og saa tilbageholdende overfor Ungdommen han af *den* Grund burde vise sig! — Hører De — det er *Dem,* jeg taler til — Hr. Organist: hvad nu Deres Navn er! For vi vèd jo næppe engang, *hvem* De egenlig er og *hvorfra*

De stammer — ligesaalidt som hvad De duer til, da De jo kun sidder og brummer paa Deres Orgel, som om De selv og Orgelværket var forkølet!« . . .

Endog de smaa Mænd i Menighedsraadet — som ellers tog Kirkens Anliggender alvorligt nok — begyndte at trække paa Smilebaandet. Hvad det langskødede Kirkeraad angik, da nød de deres juridiske Talsmands vittige Overlegenhed.

Organisten havde under Hr. Pommerencks Ordstrøm siddet og sèt op i den gamle Poppels lyse Krone — som havde han lyttet til Fuglenes Kvidder snarere end til Menneskets Skvalder. Han smilede og lukkede halvt sine Øjne, Øjnene, der spejlede Vaarhimlens uendelige Blaa.

Et Skridt endnu frem — og Peer Pommerenck stod umiddelbart foran den gamle Mester — »den forkølede Orgelspiller«.

»De er maaske lige saa tunghør som Deres egen Bælgtræder — eller De *har* maaske slet ikke noget Navn . . .? Desto lettere vil det blive os at stryge Dem af Kirke-Budgettet!« raabte Amts-Skriveren.

Organisten rejste sig. —

Han stod dér, støttet til sin Ziegenhainer, naturligt og frit — ikke knejsende, intet Tegn paa ydre Viljesytring — allermindst paa Krænkethed — næsten et halvt Hoved højere end sin duknakkede Modstander — og ved sit lette Smil mange Gange sin fromme juridiske Kontrapart overlegen:

»I den Række Aar« — sagde han blidt — »hvori jeg har spillet Orglet her i Sognets Kirke og oppebaaret min Løn derfor — i alle disse Aar, hvori jeg ikke er mig bevidst at have givet

noget Anstød ved mine »Livsvaner,« har mit Familienavn troligvis været tilstrækkeligt.

Hvis min Kunst — thi jeg kalder mit Orgelspil »Kunst«, uanset at jeg har maattet tage de stedlige Vanskeligheder i skønsomst Betragtning — hvis *den* ikke findes tilstrækkelig overfor sagkyndige Kendere — saa kan man roligt lade mig gaa. Jeg paatrænger mig ikke.

Giver man mig min Afsked — om paa graat eller hvidt Papir — da skal jeg gerne efterlade mit Navn *in extenso* — til Brug ved Dokumentet.«

Han holdt et Øjeblik inde — og saa Hr. Pommerenak ind i det fortrukne Ansigt. Saa vedblev han:

»Jeg tilhører en gammel fransk huguenottisk Familie og er den *sidste,* der bærer dens Navn.

Mine Forfædre stred først i Religionskrigene for deres Tro; dernæst under Revolutionen for deres Fødsel; nu strider jeg — alene — for min Kunst.

Med den staar og falder jeg.

Mit Navn lyder: Josef Marcel Ollivier, Marquis af Rochefière!« — —

Dette blev sagt næsten henkastet.

Han havde nævnet dette Navn, denne Titel. Det var alt.

Han satte sig igen — og saa' til Siden ned imod Nodebladet.

Peer Pommerenck studsede en Smule. Kun et Øjeblik. Han bemærkede, at Kirkeraadet ikke syntes ganske upaavirket af den Fornemheds Glans, der pludselig i De Herrers Øjne var faldet over den ensomme fattige Fremmede — medens Menighedsraadet hverken havde opfattet Navn eller Glans.

Han rettede paa sin Hals. Hans Læber spid-

sede sig — hans Maar-Øjne i den altfor lyse Indfatning blev onde, da han sagde:

»Jeg tænkte nok, at det var *den* Slags Klingklang, hvormed De har besnæret de Umyndiges Ører her i Byen. Men nu skal det være Slut!« —

Det gav et Ryk i Organisten. Hans mørke Bryn trak sig sammen over de blaa Øjne .... og de blev dybe, som en Skov bliver truendeblaa under en Uvejrssky.

Hans hvide Haand greb ud efter Stokken... men tog istedetfor Nodebladet — foldede det sammen — og Panden glattedes — medens hans Blik laa som med et fast Greb om hans Modstander.

»De har Ret, Hr. Pommerenck« — sagde han — »det er Slut! Kun maa De vide, at det er *første*, som det bliver *sidste* Gang jeg her i Byen og Sognet nævner mit Navn og den Titel, det berettiger mig til at bære.

Af hvad Grund De just kommer saa mandstærk herud, for at forstyrre en ganske uskyldig Sammenkomst, det vèd jeg ikke. Vor gamle Sognepræst fik mig i sin Tid, uden at jeg søgte derom, udnævnt til Organist og Kantor — altsaa med Ret og Pligt til at lede Sangen. Og Besnærere plejer man dog i min Alder ikke at ansé for saa farlige, at man bringer den hele Landstorm paa Benene imod dem!« —

»Vi frygter Dem ikke, Hr. »Marquis« — lo Pommerenck haanligt. »Med Flid valgte jeg at følges hid med disse gode Mænd, hvem Kirkens Styrelse og Menighedsplejen paahviler. Vi havde længst hørt af Bengt Bælgetræder, der ikke er Deres men *Herrens* Tjener, at Deres Anskuelser om Aabenbaringen og dens hellige Skrifter kun lidet stemmede med den Lære, til hvis rene

Bekendelse De idetmindste paa Papiret har forpligtet Dem ved Deres Embedsansættelse. Førend vi *in facto* fjærner Dem fra Embedet, vilde vi gennem Deres egen Mund høre dette Spørgsmaal besvaret: Er den hellige Skrift — er Biblen, som De efter Sigende benytter ved Deres »Øvelser« i Deres Fritid — er det Dem blot et Hjælpemiddel, et Underlag ved Deres musikalske Manipulationer — eller er det for Dem, hvad det er for *os*, selve Hovedhjørnestenen i Deres Tro, Ur-Kilden for Deres Tænken og Handlen — er det selve Guddommens Aabenbaring paa Menneskets Vandrings-Vej fra Mørket ind mod det evige Lys?« — —

Amen! lød det tilsluttende fra Menighedsraadet.

Peer Pommerenck var øjensynlig betaget af sin Veltalenhed. Han saa' sig med blanke Øjne omkring i Kredsen . . .?

»Lad Organisten svare!« raabtes der.

»Lad os høre ham bekende sin Tro!« . . . lød det rundt omkring fra.

»Skal den forløbne Franskmand komme her og rumstere med vores ærbare unge Piger?« . . . skreg den fanatiske lille Tøffelmager — han, som havde antaget Babli i Barns Sted — og som hævede det klækkelige Bidrag fra det ubekendte Ophav.

Pommerenck tyssede paa Tøffelmageren.

Mester Ollivier lænede sig tilbage paa Bænken — saa' et Øjeblik op mod Eftermiddagens svindende Lys, der antog et besynderligt Skær af Vemod — og nikkede langsomt:

»Ja, jeg skal svare — inden jeg forlader denne lille By, der længe har ladet mig uforstyrret dyrke min Gud og min Kunst.

Og naar jeg nævner »Gud«, saa bekender jeg, at jeg føler mig evneløs ydmyg, som de gamle Hyrder maa have følt sig, som Havets Sønner føler sig, naar de ved Nattens Frembrud stirrer op mod Himlens myldrende Øjne . . . *Hvilket* er Guds Øje? Er de *alle* hans? Og hvorledes finde Tanker og Ord derfor?

Naar jeg idelig søger Styrke og Næring for mit Liv som for min Kunst i den Bog, der var mine Forfædres Klenodie og er min eneste Skat, saa finder jeg ogsaa dér Stjærne-Øjne, nogle straalende klare, nogle utydelige, alle omgivne af den Højtidelighedens store Nat — hvori al Aabenbaring munder ud.

Hvad skal jeg, den ensomme Vandringsmand, sige om den Bog? At min Slægt har gjort *den* hellig for *mig* ogsaa — at dens Blod og Bønner, dens Strid og Lære raaber til mig! At den har ledet og vildledet — som Stjærnerne har gjort: At den trøster ved sit himmelske Lys — at den indbrænder os Jordens Visdom ved sine Fyndsprog! At den har lært *mig*, som var født stolt og stridbar, at bøje mig for den uransagelige Vilje — at *tjene!*« . . .

Han bøjede Hovedet — og tav.

»Er De færdig?« spurgte Hr. Pommerenck.

Organisten svarede ikke.

»Mine gode Venner« — sagde Peer og saa' triumferende fra den »slagne« Mand omkring i Drabanternes Kreds — »hvad haver vi mere Vidnesbyrd behov?« *Det* kalder den Mand dér »at bekende sin Tro«! Han har ved sin overfladiske Tale bekendt sig uværdig til at beklæde sit Embede — og han har at betragte sig som entlediget! Vi vil gøre Afregning med ham — og han kan forføje sig bort. Ingen vil — det skal

jeg sørge for — laane eller leje ham Hus længer her i Byen. Vi vil rense vort Sogn og vor Kommune. Hvis han ønsker Følgeskab, saa kan han tage den — den Dame med sig — hvis »Stilling« blev ledig ved den salig Herremands dødelige Afgang fra den Besiddelse, hvorover Prioritets- og Pantehaver nu kommer til retslig at disponere! Vi er færdige med Fortiden — med den erklærede Atheist, Herremanden, der havde ruineret sig i Bund og Grund! med hans »erklærede« jødiske Frille — der efter Evne bistod ham — og med denne Herre her, der har erklæret sig for Adelsmand, og som er — en hjemløs Vagabond!» — — —

Peer Pommerenck var overordenlig tilfreds med sin blomstrende Apostrofe — med hver sirlig snoet Periode, der slyngedes ud af hans øvede Haand og ligesom en »Lasso« lagde sig om hans Offers bøjede Nakke.

Han følte sig allerede lykkelig befriet for en Hindring, der pludselig havde krydset hans sejrssikre Beregningers Gang.

Sejren gør ikke altid de Stærke ædelmodige. Den kan gøre en lille Karakter grusom. Den gjorde, at Peer følte sig som Matador — med Hensynsløshedens blanke Klinge i Haanden . . . og han drejede det tveæggede Staal i Offrets Saar:

»De kan — Hr. Organist« — sagde han med et ganske spansk Smil — »betragte Dem som herved værende *op*sagt! Fra iovermorgen Eftermiddag er De *afsat!* Iovermorgen Middag skal — det har jeg definitivt bestemt — Vielsen finde Sted mellem Frk. Birger og mig! Det er mit Ønske — nej, min Vilje, at De ved den højtidelige Lejlighed spiller Orglet . . . her er jo ingen

anden, som man kan faa til det; og det bliver sidste Gang! ... Saa gør vi Afregning — og er *færdige med hinanden!«* — — —

Sejrherren hilste — med et lidt skævt Buk, som han selv fandt elegant ... drejede sig om sin egen Axe — og fjærnede sig hurtigt — alle Drabanterne i Hælene paa sig.

XXI

Organisten sad stedse i den bøjede Stilling — ridsende med sin Stok i Sandet.

Da han vedblivende ikke løftede Hovedet, saa' en kvindelig Skikkelse sit Snit — og listede sig frem og ud af Buskadset . . . skarpt iagttagende Bænken, Manden, Stokken.

Det var Mo'r Sidsel.

Hun havde ubemærket fulgt efter Flokken — var maaske den, der havde sat Flokkens Fører »paa Sporet« — og syntes ikke utilbøjelig til at nyde, i et kort Øjebliks uskrømtede Glæde, Resultatet af en længere Tids Aarvaagenhed over de rette Personer og Meddelsomhed til den rette Interessérte.

Et Par Sekunder stod hun og iagttog ham — mimrende, rokkende, smagende paa sine egne Gummers Sødme — og det var som hendes gustne Smil sagde: Dér har Du det — for din Mangel paa Drikkeskillinger — hæ! . . .

Saa søgte hendes Øjne hurtigt Himlen.

Der sporedes Omslag i Vejret.

Nogle i Landsbyen havde Brug for Fugtighed, andre for Tørke.

Det gjaldt skyndsomst at slaa lidt Mynt af sine Profetier — fordelende Orakelsvarene efter bedste Skøn.

Hun smilede endnu en Gang — viste sine Gummer — forsvandt. — —

Han havde set hende — og havde ændset hendes Komme ligesaa lidt som de andres Bortgang.

Nu løftede han Hovedet — og saa' lige ud for sig, som man gør, naar man ønsker *intet* at se.

Hæver man Hovedet mod Himlen, da er det oftest i Forventning; sænker man det mod Jorden, da synes Jorden, der har drukket den megen Vrede, de mange Forbandelser, undertiden at give en Ed tilbage.

Men denne Mand her havde ingen Eder — han stirrede bare lige ud for sig . . . og hans stolte, smalle Læber aabnede sig for det ene lille Ord: *Canaille!*

Atter ridsede Stokken i Sandet . . . de fem parallele Streger — med Node-Tegn svævende i Mellemrummene og ridende overskrævs paa Linjerne . . .

Saa slettede han ud — slap Stokken — tænkte:

Det er jo dog skrevet i Sandet — lad det svinde! . . .

Men *skrive* til hende vil jeg. Lægge mit Liv aabent for hendes ærlige, unge, forstandige Hjærte. Hun maa vide, *hvad* det vil sige, naar en Mand føler sig gammel — og ikke tør modtage en Gave, der bydes ham af et rent men uerfarent Sind — og dog føler sig ung i Sindet — ung nok til at værdsætte Gaven — ja til at attraa dens Besiddelse . . .

Jeg har jo denne Nat for mig — og Dagen imorgen — og næste Nat . . . der kan skrives meget — meget! — —

Og iovermorgen *vil* jeg spille for hende. — For *hende*, naar hun gaar til Altret — og for mig, førend jeg gaar . . .

Nej, for *hende* — alene . . .

Alt, hvad den i Livet graanede Mand har gemt af u-falmet, friskt, stærkt — vil jeg lægge som en Adelskaabe om hendes unge, uberørte Legem — paa hendes Gang mod — hendes Gang — mod . . .

Offer-Stedet!

Tys — stille, Du Hjærtets stærke Orgel derinde! Véd Du ikke, at din Boligs Hvælving kræver de hundred Hensyn . . . Svaghed er Latterlighed — Latterlighed er den graa Mands Død i levende Live! Ungdommen alene har *det* Privilegium, aldrig at se sig selv i Karikatur! . . .

Og de tusinde unge Kvinder, der Aar ud, Aar ind vandrer den samme Gang til Offer-Altret! . . .

Enten krænkes de Alle — eller ingen krænkes! . . .

Hvor er de Børn, der rødmer over deres Moder, idet de nævner hendes Offer »Skam?« . . .

Verden vil det — Livet vil det! . . . Ogsaa Kvinderne maa *tjene!* — — —

Tys — stille dog, Du vilde, vrede Orgel! Hvis Du kunde antage den Skikkelse, som er Dig mest egen — saa blev dine Piber til Ben og Arme — dit stærke Vejr til Lunger — og Kirkens Sangbund blev dit tonende Hjærte — og helt og fuldt blev Du til *Mand*.

En David i Længsler og stormende Begær — om Du saa sang Herren dine mest smæltende Salmer — en Mand, hvis brede Bryst kun rum-

mer *Eva* — Kvinden, der ikke nøjes med mindre Rum end Verdensrummet. —

Kong David, der aldrig narrede Herren, om han narrede sig selv aldrig saa meget...

Manden David, der for Bathsebas Besiddelses Skyld skikkede Uria, den Hethiter, til Slagtebænken . . .

Og for Grethi Birgers Skyld knuste Hr. Peer Pommerenck, den Hykler . . .

Stille! Hvor er Herrens Tjener? —

Han er her — *à présent* — Ollivier de Roçhefiére! . . . min Slægt kom altid, naar der kaldtes. Og den stred med sig selv — indtil den blev Værnet for de Smaa — Trøsten for de Svage — dækkende de Vigendes Vej — ansporende de Modiges Gang.

Jeg er beredt: Jeg skriver til hende — raader — trøster hende — styrker hendes Mod . . . bereder Vejen for hende, førend jeg selv gaar min Vej — ene som jeg kom!« — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

Længe sad han endnu med foldede Hænder over sit Knæ.

Over ham mørknedes Himlen. Skyerne laa — øverst oppe — pakkede sammen som Skrue-Is. Men nederst hang de lavt, som uhyre Svampe, tordensvangre, tørstende efter at udlade deres Væde og deres Vrede.

En pludselig kold Vind kastede sig over Jorden — med et Stød, der bragte Poplens Krone til at ryste — og Sandet til at danse St. Veits-Dans.

Organisten gjorde en utaalmodig Bevægelse, men blev siddende.

Hvor skulde han gaa hen? Hjem? . . . . Nu

følte han først, at der intet »hjemme« var for ham.

Han havde jo Natten — den lange Nat — til at skrive i.

Saa faldt de første tunge Draaber — med smaa Smæld — paa hans Knæ, hans Haand . . . i hans Ansigt, da han saa' ivejret.

Hvorfor skrive? Man skrev sig aldrig ud af noget — kun dybere ind i noget! Nej — nu *straks* — hjem — pakke sin Ransel — Stav i Haand — bort! . . .

Ja — bort! I en Uvejrsnat saa' ingen hans Flugt . . .

Noget faldt ned ovenfra — og traf ham — noget, som ikke var en Regndraabe.

En lille sammenlagt Seddel — viklet om en lille Sten . . .

Han syntes at se Nogen bevæge sig mellem Buskadset øverst paa Brinken . . . var det atter den modbydelige Mo'r Sidsel?

Bi lidt! Han skulde indhente hende — tugte . . . han følte Stormen og Uvejret i sit Sind — vrededes paa Menneskene — endog paa Grethi! . . .

Han rev Sedlen op — og læste ved Aftenens sidste svindende, urolige Skygge-Skær:

»Jeg kommer iovermorgen tidlig til Dem — i Kirken. Vil De spille lidt for mig — sidste Gang?«

Grethi.

Han førte Sedlen til sine Læber. Alt blev saa roligt inde i ham.

Da zig-zaggede et fjærnt Lyn gennem Landskabet.

Ved dets Lys saa' han lille Babli pilende tilbage — øverst langs Brinken — Skørtet op over Hovedet.

Han gik langsomt hjemefter — ænsende hverken Regnen eller Stormen . . . . seende ind i to store brændende Øjne . . . mumlende: Gud velsigne Dig — jeg skal — spille sidste Gang! —

Enhver lille By — ethvert Sogn — har sit »Mands Minde«.

Dette Upersonlige, som slaar en glædelig Begivenhed, en Ulykke, en Katastrofe fast — uden at nogen kender *den* gamle Mand eller Kone, som »ikke mindes at have sét noget saa glædeligt eller frygteligt — siden Bedste- eller Oldefa'rs Dage.«

I Mands Minde havde ingen her paa Egnen oplevet et saadant To-Døgns Skybrud med Orkan — saa tæt op imod den hellige Pinse.

Alt, hvad der var af fint, ungt Løv, alle hvide Kirsebær- og lyserøde Æbleblomster — Alt pisket af Regnen, borthvirvlet i Dans af den brutale Storm.

Hvor mange Træer, der var omstyrtet i den herreløse Herregaards Skove — det vidste ingen, men mange maatte det være.

Natten og Dagen igennem, og Natten igen, vovede de Færreste sig ud.

Gennem den tunge, graa Dag føg og fo'r Regnen, med en Syndflods Uophørlighed — afbrudt af Tordenbrag, der efterlod en svovlet Lugt, som af Krudt-Slam, og bragte Ruderne til at klirre, Væggene til at ryste. Lænkehundene hylede — sprang ud af og krøb tilbage i deres vaade Logis — Menneskene frygtede — — — Mældinger kom, ingen bragte dem, men alle troede dem: »Nu brænder det i Amts-Flækken — nu slog det ned i Vandmøllen — — — nu staar Kirken i lys Lue!« — — —

Da man omsider vovede sig ud, viste det sig, at hverken Vandmøllen eller Kirken var lagt i Aske.

Men Aaen var svulmet op som en Flod og sydede gul og leret over Dæmningen, rivende Stigbordet med sig, hvirvlende Gærder, Plankeværker, Pilebuske rundt i en Malstrøm.

I Byens Anlæg var den store Poppel styrtet. Den havde i Faldet knust Bænken — hvor mangt et Elskovs-Par i de stille, mørke Høstaftner havde tilsvoret hinanden ubrydelig Kærlighed — og hvor sidst den gamle Organist havde gjort Regnskabet op med sig selv.

Den sandede Brink var gennemfuret af Vandmasserne — dens øverste Plateau oppløjet som af Kanonkugler . . . men værst var Ødelæggelsen paa Kirke-Bakken.

Hænge-Pilene fladtrykte ned over Gravstederne — Minde-Stene og Kors væltet overende, som om Natte-Spøgelser havde holdt et Orgie over de stille Beboeres Hoveder. Den lave Mur, som indhegnede Kirkegaarden, var paa Vindsiden helt raséret . . .

Det saa' ud, som om Krøniken virkelig havde Ret: at »her havde baade Trediveaarskrigen, Syvaarskrigen, Revolutions- og Napoleonskrigene haft deres Valpladser«.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Kirken stod.

At sige, *synligt.*

Men ogsaa her, paa Vindsiden, saa' man Vidnesbyrd om Orkanens Vrede og Tordenregnens Vælde.

Dele af Taget afrevet — Sparreværket strittende — — ned ad Mure og Stræbepiller drev og drev den ustandselige Væde — — Spirets Korsfløj med Vind-Fanen var, som en Trofæ, bortført af Orkanens stormende Haand — — »et ondt Varsel« havde Bengt Bælgetræder sagt!

Og rundt om Taarnets Fod — og om Kor-Rundingen — og langs Skibets mos-grønne Ydersider — skvulpede en formelig Sø, hvis mudrede Spejl endnu paa det andet Uvejrs-Døgns Morgen furedes af Vindens og Regnens Svøbe.

En Betænknings-Kommission vilde maaske med Forholdene for Øje have erklæret Kirken »sandsynligvis undermineret«.

Men ingen Kommission blev udsendt idag.

Dens Virksomhed var, mens Uvejret stod paa, af Peer Pommerenck fastsat til Dagen efter Pinse.

Idag, Fredagen før Pinse, skulde hans Bryllup staa.

»Ingen holder Bryllup en Fredag!« mumlede Bengt . . . men denne Gang hørtes han ikke.

Ingen Sol lysnede Dagens Frembrud.

Graa og tung mældte den sig — som en overbevist og dømt Fange efter gennemvaagede Nætter.

Regnen drev, Vinden susede — i Stød som Bælgetræderens Tale. Nu og da rumlede et fjærnt Tordenbrag — som naar Bengt knurrende trak Taarnuhret op mellem sine besværlige Sætninger.

De var her beggeto — Kirkens Karrikatur-Aander, Bengt og Mo'r Sidsel.

Var Luften tung og raa udenfor, saa var den isnende klam herinde.

Kun et Halvlys sneg sig gennem de smaa, duggede Ruder, hvoraf saa mange var knækkede.

Og det viftede vaadt — og peb bedrøveligt gennem Kirkerummets Øde.

Bengt sad rugende med gumlende Kæver over sin Æde-Kasse.

En extra Flaske Ratafia havde han medbragt — for det onde Vejrligs Skyld . . .

Mo'r Sidsel stod, med sit gamle, gule Smil indenfor sin gamle vattér'te Kyse og saa' paa ham og paa Flasken.

Saa spidsede hun Ører:

»Jeg syntes ligesom at høre de Graa pibe, Bengt!« —

»Hva' for en Snak — jeg hører intet!« brummede han.

Hun hviskede for sig selv: »Dit døve Asen!« . . . men højt sagde hun, venlig: »Kirke-Musene, lille Mand! Nys, da jeg gik min »Patrulje« ned igennem Skibet, fornam jeg, at de rørte saadan paa sig — hæ! Det blir kanske et forstyrret Bryllup . . . det er da ogsaa et farligt Vejr — aa ja, Gu' ja!« . . .

Hun kunde være bleven ved. Han stoppede et Skriftsted i Munden paa sin Medtjenerinde: »Og der de steg ind i Skibet, se da stilledes Vejret!« —

»Hvor har Du det fra, lille Bengt?» spurgte hun — yderst venlig.

»Mathæus 14,32!« knurrede han.

»Ak ja — Herren kender Sine! Naar rige Folk skal ha' Kirkebryllup, saa faar de smaa Graa rette sig derefter!« sukkede hun — og saa' til Flasken: »Du kunde da ellers denne Morgen spendere et Glas paa *mig* med! Her kan man staa og faa Koldfeber! — som det gamle Ord siger: Sygdom løber til og kryber fra!« — —

Bengt svarede ikke.

Han tog, efter Sædvane, en Tumling op af Æde-kassen — fyldte det runde, bugede Glas tre Gange af Ratafia-Beholderen — tømte Tumlingen tre Gange, alt imedens han højtideligt drævende sagde: *Aperiens* — kluk! — *Intermedium* — kluk, kluk! Og: *Clauditur* — kluk, kluk, kluk!« — — —

Det lød som en Besværgelsesformular, disse gamle Betegnelser fra Orgel-Præludier og Postludier — og Sidsel følte sig andægtig-imponeret af den efterstræbte Mands Lærdom.

Hans runkne Ansigt farvedes — han *smilede* denne Morgen, for første Gang i sit Liv. Og han vovede en Spøg.

Han fattede om Tumling og om Flaske — kærtegnende dem begge — og sagde, idet han skænkede:

»Hvad staar der i Esaias 44,22 —? »Vend dig om til mig, thi jeg har igenløst Dig?«« — —

Hvorefter han rakte Sidsel Glasset.

Det forsvandt bag hendes Gummer ... hun slikkede sig om Munden — lo:

»Du er en stor Filur, Bengt! *Du* véd kanske ogsaa, hvad det gamle Ord siger? »Hvor en Snog faar Ho'det ind, faar den snart Halen bagefter!««

Han greb efter Glasset, tørte »Snogen« af med sine Fingre — satte sig til Rette med Ryggen op mod Bælg-Gelænderet — knurrede og sagde:

»Kom nu med det, som Du staar og gumler paa. For der er noget, som Du har villet sige mig ligefra igaar!« — —

Hun stillede sig foran ham — saa tæt, at han kunde høre. Hun smilede over alle sine Gummer: »Hæ, hæ — *sagde* jeg, at Skriveren slog hende? Gud fri! jeg *siger* ingenting — men han havde glemt at lukke Døren, eller Vinden havde revet den op — og jeg keg ind i Stuen — — og dér laa han, Amtsskriveren, paa Knæ — hæ, den Tosse, paa Knæ for hende, den Dukke — og han bad og besvor hende at tilgive — og lovede hende Guld og grønne Skove — for hun havde gjort ham rasende — — og han havde slaaet — men han elskede hende — og *maatte* have hende til sin Kone!

Og *hun* stod opad Væggen — saa hvid som Væggen — med en styg, rød Plet paa Kinden — og stirrede ud i den tomme Luft — som var hun fjoget!

Saa fik han Øje paa mig ... Jeg troede, at han ogsaa vilde prygle mig — men han blot trak mig bort med sig — og skældte mig først Huden fuld — og tilsidst gav han mig tredve Frankfurter Speciesdalere — som *Begplaster* for min Mund!« — — —

»Tredve Judas-Sølvpenge!« knurrede Bengt — og trak Taarnuret op.

Aa ja, Gu' ja! De stakkels Penge skal ha' Skylden for Alt — og lige runde og glatte og tilfredse er de!« lo Sidsel.

»Har Du dem paa Dig, Sidsel?« spurgte Bengt prøvende.

I Stedet for Svar løftede Sidsel sit Skørt — sin Klokke — og pegede ned mod sine Uldsokker.

»Dér!« — —

Nu *smilede* Bengt — for anden Gang . . . og trak, ikke Taarnuret op, men en lille Skindpose op af Æde-Kassen — og omkrammede den med sine tykke Fingre:

»Her er akurat lige saa mange — som han gav mig for nogle smaa Oplysninger — og for at jeg skulde passe godt paa hende — at hun ikke talte med Organisten — og ikke stak a'!« . . .

»Hum, hum! Dér er han!« . . . varskoede Mo'r Sidsel.

Mester Ollivier kom ind — uden at se paa de To — satte sig paa Orgelbænken, lukkede Klaviaturets Laag op, og aftørrede omhyggeligt Tasterne med sit Tørklæde.

Fugtigt og klamt var der i Kirken denne Morgen.

Ganske som hin Marts-Morgen — den han nu mindedes paa en sær skarp, tydelig Maade — — hverken god for Hoved eller Hjærte.

Vinden susede derude — pressede sig gennem de af Stormen knækkede Ruder . . . og det peb saa sælsomt ned langs Kirkegulvet og de øde Stolestader.

Nu og da en fjærn Torden. Uvejrets Magt var ikke brudt endnu. Han havde troet det, da han gik hjemmefra . . . lille Babli havde staaet i Tøffelmagerens Dør — med andre unge Piger — da han hilsende gik forbi. De skulde »pynte Kirken« — hørte han . . . men de turde ikke rigtig vove sig ud . . . selv Soldaterbarnet syntes idag at have mistet Modet.

Og han selv? . . . Var han glad? — nej! — rolig? — næppe! Han var her, fordi *hun* havde bedt ham. Igaaraftes maatte hun have faaet hans Brev. Lille Babli var, under et Paaskud, kommen ind til ham — dyngvaad . . . og havde lovet ham at besørge Brevet.

Allerede da havde Soldaterbarnet set alvorlig ud, da hun sad paa Gulvet og strøg Katten »mod Haarene«.

Grethi vilde komme — det var han sikker paa.

Hvorledes hun havde læst — hvad de To vilde tale om — hvorledes han skulde kunne spille — og hvordan de skulde faa sagt hinanden Farvel? . . . Nej — han rystede paa det graa Hoved — lagde det i Haanden — støttede Albuen mod Klaviaturet.

Udenfor lød Stormens Tale — inde i Kirken peb Trækvinden. Hvert Øjeblik skotted han til den mørke Taarn-Dør — der ligned det slet sammenføjede Laag til en Kiste, som Spøgelse-Drapperiet svøbte udaf og indaf . . .

Kom hun da ikke? —

Kunde det tænkes, at man hindrede hende?

Hans blaa Øjne skinnede mørke herinde i Halvlyset . . . han fæstede dem vredt spørgende mod de to uhyggelige »Kirke-Aander« — derhenne i Krogen ved Bælgene.

Bengt gumlede, Mo'r Sidsel mimrede . . .

Han gad ikke spørge dem — oprørtes ved at vide dem muligvis som Medvidere . . . fastere drages hans Bryn sammen — Haanden knyttes mod hans Kind . . . .

Hvor var den »ydmyge« Orgelspiller? — Hvorfor udeblev hun? I Herrens Navn! med hvilken Ret holdt man det Barn tilbage — da han jo dog kun vilde dets Bedste! . . .

Udenfor lød Stormens Tale — dyb og mægtig; stundom løftede sig Tordnens Stemme — og atter dæmpedes Vinden ned til en klagende Fløjtes bløde Suk . . .

Var hans Orgel, Kirkens Orgel, Herrens Orgel denne vaandefulde Nat af Orkanens Magt flyttet ud i Naturen . . . og tonede det derfra med Principalens, Bordunens, Fugara'ens Vælde ind til den »afsatte« Mester? . . .

Nej!

Han var ikke afsat — endnu ikke.

En lille Landsby mægtede det ikke — Menneskene evnede det ikke.

Han skulde spille for det yndige Barn — for det sjælfulde Væsen, som var blevet ham saa kært . . .

Og saa gik han, *af sig selv!* Men i hendes Sjæl blev hans Værk tilbage! —

Han lod sit Blik søge opover Orglet — som tog han Afsked.

I lige saa fast Støbning som disse Bundter af sindrigt-sammenføjede Piber — i lige saa majestætisk Rankhed skulde hans Spil søge opefter — — gennem raa-fugtig Luft, gennem ængstende Skyer — bærende deres forenede Tanker frem for *Fader-Øjet* — det aldrig sitrende, altid gennemskuende, overbærende Barmhjærtigheds Blik — dér *øverst oppe* . . .

Og hvis Andagtens Ild da greb den gamle Orgelspiller — hvis han under *hendes* Blik glemte Mure, Hvælvinger — glemte sit eget skrøbelige Ler . . . og hvis han saa' den lille mørke Luge — lige under Fader-Øjet — aabne sig . . . og saa' Døden træde ud med Timeglas og Le — medens Kirken skjalv? . . .

Hvad da? . . .

Han gentog hviskende for sig selv, medens en Sveddraabe faldt paa hans Haand: »Hvad da?« — —

Taarn-Døren gik op — Drapperiet blev revet tilside.

I det lange Hætte-Slag, indhyllet fra Hoved til Fodspidser, kun et lille blegt Ansigt, og i Ansigtet næsten *kun* Øjne, lysende i den graa Dag — stod Grethi Birger dér.

Den ene Haand holdt hun sammenknyttet om noget . . . hilste, med et stumt Nik, hen imod Mestren paa Orgelbænken — traadte med smaa, faste Trin, hvorunder Pulpiturets skrøbelige Gulv gav sig klagende — lige hen til Bengt og Sidsel. — Hun trykkede dem dette »noget« i Hænderne, to blanke Genstande . . . . og Mester Ollivier hørte undrende en Stemme, som han vanskelig genkendte, sige:

»Jeg véd, at I belurer mig, at I passer paa mig — at I længe har gjort det — véd Alt — og giver Jer nu dette: min Faders Guldur og min Moders Medaillon! Begge Dele er mange Gange mere værd end det, som . . . som I har faaet! Jeg *forlanger* blot — uforstyrret i en halv Time at tale med og høre paa Mester Ollivier her ved Orglet! Saa kan I forresten gøre, hvad I vil!« —

Mester Ollivier vilde lægge sig imellem. Grethi svarede — kort, ærbødigt, men myndigt — at saadan skulde det være. Hun vilde dog aldrig bære disse Erindringer fra de lykkelige Aar . . .

Organisten bøjede Hovedet sagtmodig. Mo'r

Sidsel gjorde lang Hals — som en Grib — og gik smilende med sit Rov nedenunder... Bengt var kravlet op, som en i Sandsten udhugget Drage, og hang over Bælg-Gelænderet . . .

Gennem det øde Kirkerum peb det svagt — udenfor susede Vindens Sang. Grethi sagde til Organisten:

»Jeg takker Dem!« — — —

»De har faaet mit Brev?« spurgte han stille.

Jeg har læst Deres Brev — og jeg takker Dem« — lød hendes Svar.

Hun tog Stolen og satte sig hen ved hans Side. Dæmpet hørtes Bengt at arbejde ved Bælgene; dæmpet arbejdede det inde i Orglet — som en Række svage Suk. Mester Ollivier ventede, at Grethi vilde tale om Brevet — to Nætters Arbejde. Grethi tav. Mester Ollivier huskede Linje for Linje . . . og endelig, som samlende Kvintessensen i den ene Sætning, hviskede han:

»Jeg er gammel, Grethi!« — — —

Han kendte slet ikke det Blink, der skød ud imod ham fra hendes Øjne. Var hun bleven Aar ældre i disse Døgn — var det en Kvinde, intet Barn, som nu talte?

»Har jeg bedt Dem om at være ung?« spurgte hun, og hendes Mundvige sitrede: »Hr. Pommerenck er ung« — det gøs i hende — »og det er nok!« — — —

»Grethi!« hviskede Organisten.

»Jeg beder Dem« — fortsatte hun — »kun om den ene Ting: tag mig med Dem, naar De gaar, og hvor De gaar — hører De, for Guds Skyld — tro dog ikke, at jeg er noget Barn — jeg beder Dem, jeg besværger Dem!« — — —

»Jamen — jeg gaar — jeg gaar *straks* — nu i denne Time!« raabte han.

»Og jeg følger Dem — og bliver hos Dem — til De jager mig fra Dem!«

Hun knugede sig ind til ham, som vilde hun aldrig slippe ham.

Han tog hende fast om Armene ... hun bugtede sig — kæmpende for at beholde den Plads, ved *hans* Bryst, som hun havde valgt sig — og som hendes Øjnes altfor talende Sprog sagde ham, at hun vilde sætte Livet ind paa at beholde.

»Jeg er ikke den første, den bedste lille Pige« — hviskede hun, uden at veje Ord eller Tanker: »Maaske er mange kommen til Dem, maaske ingen! Jeg kender ikke Deres Handlinger, ikke Deres Alder, ikke Deres Planer med Dem selv eller andre — jeg kender *Deres hele Liv,* som det taler til mig ud af Deres Øjne, Deres Væsen, Deres Ord, Deres Musik! Jeg tænker, at jeg maa være som min Mo'r var. Husker De, hvad jeg fortalte Dem ... »Jeg kaster mig ud af Vinduet til ham!« Husker De det? Jeg *vil* ikke være her — vil ikke gifte mig — jeg vil gaa, hvor De gaar ... eller jeg kaster mig ud over Gelænderet — ned paa Kirkegulvet! Det sværger jeg ved den levende Gud, som De tror paa — og jeg med!«

— — —

Han følte det smidige, lige udviklede, bløde Pige-Legem sitre i hans Arme ... Endnu en sidste Gang vandt han Herredømme over sig selv — tvang hendes Arme ned — og sagde:

»Jeg *er* gammel, Grethi — og De søger Ungdom og Styrke, uden at De selv tænker det. De er saa stærk som selve Livet. Kun Døden kan overvinde Dem — *det* ser jeg — og jeg ræddes! Thi, sæt at vi gik bort sammen — der vilde da komme den Dag, det Øjeblik, hvor De« — — —

»Nej — nej!« afbrød hun hæftigt.

»De tror det ikke nu — og vilde maaske heller ikke svige mig. Men De vilde komme til Eftertanke — og den er Lidenskabens Drabsmand. *Jeg* véd, hvad Livet gemmer for os alle: én Gang har jeg bedraget, og én Gang er jeg bleven bedraget. Og det er lige forfærdeligt. Jeg tør ikke tro paa et Under. Vi maa skilles . . . og De *maa give mig Deres Liv* med paa Vejen, idet De sværger mig, at De vil bevare Deres Liv — for Dem selv — og for — Deres Børn!« —

Hun skreg: »Aldrig!« — — — og det lange Hætte-Slag blev voldsomt revet tilside — saa Hægten fløj langt bort — over Pulpiturets Gelænder ned paa Kirkens Gulv.

Hun var helt hvidklædt — hun var Bruden — — og op fra sit bølgende Jomfrubryst drog hun Myrtekransen — og trykkede den i hans Hænder.

Hendes Stemme var brudt, da hun hviskede, seende paa Kransen:

»Tag den! Den tilhører ikke mig længer. Jeg tilhører ikke mig selv — jeg er Deres. I de to sidste Døgn har jeg været Deres. Aa, lad mig ikke sige mere, end jeg kan staa ved — men lad mig heller ikke skjule for Dem, at jeg ikke længer har nogen Undseelse. De har faaet den — Alt har De faaet, hvad jeg gemte for mig selv, medens jeg endnu var uskyldig! De er min Herre — min Gud!« — — —

Hun var sunket ned — omklamrende hans Hænder, hans Knæ — bedækkende dem med Kys og Taarer.

Da flammede det i hans Øjne — — han drog hende til sig, og deres Læber mødtes — og det sortnede for ham — men han holdt hende, holdt hende i sine Arme.

Og Faster Birgers Krans laa i Gulvets Støv; og de traadte paa den med deres Fødder — men vidste det ikke.

Han slap hende. Hun sank atter ned. Hendes Hoved hvilede over hans Knæ.

Han udbredte sine Hænder over Klaviaturet — saa' op imod Loftshvælvingen — følgende Orgelpibernes ranke Søjler, som saa' han opad Sølvstrenge — — — og han saa' Himlen aaben.

»*Nu* skal jeg spille!« lød hans Stemme.

Og Hænderne sænkede sig ned over Tasterne — ikke *sank*, men *satles* — med en Byden, hvori hans Vilje mangedobledes.

Orglet lød Mesteren.

Kirkerummet blev lyttende — og der lød en Tone — som bragte Grethi i Angst.

Kun et Sekund i Angst.

Saa havde de To fundet hinandens Blik — i Henrykkelse og i Smærte og i det store Mod — og tilsidst i den højeste Hengivelse under det Uafvendelige.

De vidste det beggeto, hvad Vej de havde valgt.

Hans Spil angav blot Retningen.

Det lød:

»som den lønlige Lunds sagte Susen, hvortil
»den unge Pige lytter, naar hun tror at skelne
»sin Ven og Bejlers Fodtrin derinde . . .«

»Og Tonen blev den fjærne Inderlighed —
»som et Hav i legemløs Længsel: et Hav, paa
»hvis bevægede Bryst et ungt, friskt Solglimt
»har skinnet, og hvis graa Dyb aldrig kan
»glemme det — og som vugger den ene Me-
»lodi efter den anden bort i det Uendelige«.

»Og Omfanget vokser — Styrken vokser. »Vemodig-smærtefuldt stiger det rige Sjæls »Væld — opløsende Dissonansers Bitterhed i »et mandigt Smil — — —«

»Havet stiger — i en Bølgen og Bryden — »en Renhedens Ild-Hu, der giver Ekko i den »unge Kvindes brændende Sjæl — — medens »Menneskenes Uforstand og Uforstaaelse er »det løse Skum, det upaa-agtede, der fyger »langs Strandbredden!«

»Saa mælder Stormen sig. Den raaber til »Havet — og Havet svarer. Men det er ej det »vilde, det voldsomme Hav — der ikke ken- »der sin Rasens Grænser. Det er stort — som »det menneskelige Hjærte i dets Higen mod »Lyksaligheden

— — — — — — — — — — — — — — —

»Lyksaligheden, der kun købes med Smær- »ten — med Tilintetgørelse!«

»Og *da* jubler og synger det — da bruser »alle Orkestrets Stemmer — som sad selve »Kong David, Tone-Mestren, over Skyerne — »og strakte Armene, nøgne og lysende, udover »den Jord, der udbrød: Hosianna, Halleluja »— — — jeg gaar til Grunde, for at opstaa!«

— — — — — — — — — — — — — — —

Og da det nu gaar op for Grethi, *hvad* der tilstræbes — da griber hun i Extase *selv* om Manubrierne, om Orglets Register-Knapper.

Selv drager hun det ene Register ud efter det andet — medens hendes elskede Mester spiller, som vilde han overdøve Tordnen udenfor.

Thi Vejret er kommet op igen — og snart kan

ingen af de To skelne Himlens Torden fra Spillets.

Hele Orgel-Bygningen skælver — Kirken skælver — det er som Pulpiturets Gulv syder og snurrer — — det er som om Verdenshavet kom væltende ude fra det fjærneste Fjærne — og vilde løfte! —

Og Grethi ser op — — — Gud Faders Øje hviler paa hende — stort, uudforskeligt — roligt og mildt i Havets Brus:

Og se: Lugen nedenunder Herrens Øje aabnes — først med et Ryk — saa langsomt — — — og hun sér Foden og den fremstrakte Arm af Døden, med Le og Glas — — —

Men nede fra Kirken høres Mo'r Sidsels skingrende Stemme: »De *Graa!* Bengt! *Musene* render ud af Kirken — Bengt!« — — —

Han hører intet.

Grethi ligger op imod Organistens Bryst — Haanden fattende om hans Hjærte: »Elsker Du mig?« spørger hun.

»Jeg elsker Dig — og derfor dør vi!« lød hans Svar.

Og de skreg lidenskabelige Ord ind i hinandens Ører — medens deres Hjærter omslyngede hinanden. — — —

Som en Dommedag kom det over dem. Tag, Taarn, Hvælvinger, Mure, Orgel, Pulpitur — Alt drev og drejede sig som en Afgrunds Hvirvel rundt om og nedover de To.

Og et Tordenbrag lød — og en hvid Fontaine af Kalkstøv opsteg fra Jorden — og svøbte sig som en Kærligheds Kaabe over Rædslerne. — —

Saa blev der stille.

Røgskyen svævede endnu — rystet af Blæsten — flænget — — — og kun ét Skrig hørtes — —

det kom fra Mo'r Sidsel, som flygtede ned ad Kirke-Bakken — og som indhentedes af en Sten, der slyngedes efter hende ved Taarnets Fald.

Kirkens hævnende Aand fældede det sidste af Kirkens Spøgelser.

Røgen var trukket bort. Under den tavse Gravhøj, den uhyre Dynge af Forvirring og Ødelæggelse, rørte sig intet Liv. Ingen Klage, intet Suk hørtes.

Men fra alle de sammenfiltrede, vredne, brudte, knuste Dele — pegede en mat-sølvhvid Dobbeltsøjle — to ranke Orgelpiber — en mandlig-stærk, en kvindelig-slank — opefter i en talende Forening — — — *opefter* mod en lyseblaa Aabning i den dragende Uvejrshimmel. —

Og det syntes, som om den døde Kirkes Orgel sang den gamle Kirke-Mesters glade Foraars-Kantate:

»Mein gläubiges Herze,
frohlocke, sing', scherze —
mein gläubiges Herze!«

